

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social

Projekti i Rehabilitimit dhe Përmirësimit të Urave (BRUP)

P174595

Pergatitur nga:

Autoriteti Krugor Shqiptar (ARRSH)

Dhjetor 2021

LIST OF ACRONYMS

ACER	Albanian Center for Economic Research
ARA	Albanian Road Authority
BRUP	Bridge Rehabilitation and Upgrade Project
BMS	Bridge Management System
DCM	Decision of the Council of Ministers
EIA	Environmental Impact Assessment
ESMF	Environmental and Social Management Frameëork
ESMP	Environmental and Social Management Plan
GoA	Government of Albania
GRM	Grievance Redress Mechanism
IoCM	Institute of the Cultural Monuments
SAC	State Agency of Cadastre
LGC	Local Grievance Committee
LGU	Local Government Unit
NEA	National Environmental Agency
NAPA	National Agency of Protected Areas
NRN	National Road Netëork
NTDS	National Territorial Development Strategy
MoIE	Ministry of Infrastructure and Energy
MoTE	Ministry of Tourism and Environment
MoUD	Ministry of Urban Development
OMP	Operational Management Plan
PA	Protected Area
PAP	Project Affected Persons
PMT	Project Management Team
RAMS	Road Asset Management System
RAP	Resettlement Action Plan
RPF	Resettlement Policy Frameëork
ËB	Ëorld Bank

LISTA E AKRONIMEVE

Qendra Shqiptare për Kërkime Ekonomike ACER
Autoriteti Rrugor Shqiptar ARRSH
Projekti i Rehabilitimit dhe Përmirësimit të Urës BRUP
Sistemi i Menaxhimit të Urës BMS
VKM Vendim i Këshillit të Ministrave
VNM Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis
Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social të ESMF
Plani i Menaxhimit Mjedisor dhe Social të PMMS
Qeveria e Qeverisë Shqiptare
Mekanizmi i korrigjimit të ankesave GRM
Instituti i Monumenteve të Kulturës IoCM
KSA Agjencia Shtetërore e Kadastrës
Komiteti Vendor i Ankesave të KQV-së
Njësia e Qeverisjes Vendore NJQV
Agjencia Kombëtare e Mjedisit AKM

Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura NAPA
Rrjeti Rrugor Kombëtar NRN
Strategjia Kombëtare e Zhvillimit të Territorit të NTDS
MPB Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë
MTE Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
MoUD Ministria e Zhvillimit Urban
Plani i Menaxhimit Operativ të OMP
Zonë e Mbrojtur e ZM
Personat e prekur nga Projekti PAP
Ekipi i Menaxhimit të Projektit PMT
Sistemi i Menaxhimit të Aseteve Rrugore RAMS
Plani i Veprimit për Zhvendosjen e PVZH-së
Korniza e Politikave të Risistemimit të KPZH-së
Banka Botërore e BB

Përmbledhja ekzekutive

Qeveria e Shqipërisë nëpërmjet Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë dhe Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë kërkon financim për Projektin e Rehabilitimit dhe Përmirësimit të Urës Shqiptare (BRUP) nga Banka Botërore (Banka). Projekti për Rehabilitimin dhe Përmirësimin e Urave (BRUP) synon të financojë rehabilitimin ose rindërtimin e urave dhe strukturës prioritare në NRN sipas standardeve moderne, në mënyrë që të rrisë besueshmërinë, performancën operacionale dhe qëndrueshmërinë e tyre ndaj ndryshimeve të ardhshme klimatike dhe ngjarjeve të rreziqeve gjeologjike. Gjithashtu, për të garantuar qëndrueshmërinë e investimeve, projekti do të financojë komponentë më të butë që synojnë forcimin e kapaciteteve të Autoritetit Rrugor Shqiptar në administrimin e aseteve të urës dhe kanalit. BRUP-i ka një domosdoshmëri për të zhvilluar raportin ESMF për të mbuluar shtrirjen e zgjeruar.

Bazuar në vlerësimin e ARRSH-së, pritet që rreth 80 ura prioritare (me fluks trafiku nga 100 deri në 2500 në ditë) dhe kanale të kanalizimeve do të kërkojnë ndërhyrje brenda shtatë viteve të ardhshme. Urat dhe kanalet prioritare do të jenë ato me rëndësinë më të lartë i) socio-ekonomike për shkak të vendndodhjes së tyre përgjatë korridoreve kryesore ekonomike dhe tregtare, ose që lidhin popullsinë vulnerabël me shërbimet publike, vendet e punës dhe qendrat e tregut; dhe/ose ii) cënueshmëria dhe rreziku i dështimit për shkak të kushteve të tyre të përkeqësuar strukturore ose vendndodhjes së tyre në zona të vendit të prirura ndaj fatkeqësive natyrore ose ndryshimeve klimatike; dhe iii) kërkon ndërhyrje brenda shtatë viteve të ardhshme, deri në datën e mbylljes së projektit. Punimet civile do të hartohen për norma të reja elasticiteti për t'i bërë ballë fatkeqësive natyrore të ardhshme dhe ndryshimeve klimatike (veçanërisht për Shqipërinë, tërmetet, stuhitë e erës, përmbytjet, ngjarjet ekstreme të temperaturës). Punimet do të synojnë gjithashtu a) rritjen e kapacitetit rrugor dhe nevojat e këmbësorëve të popullatës rurale dhe lokale; dhe b) të përmirësojë sigurinë rrugore, duke përfshirë në afërsi rrugët janë plotësisht në përputhje me kodet europiane, dhe të adresojë mangësitë e identifikuar nga auditimi i sigurisë rrugore. Do të përgatitet një studim për përzgjedhjen e urave prioritare. Pasi të zgjidhen urat prioritare, projekti do të jetë në gjendje të vlerësojë më saktë dhe në mënyrë më efektive se cilat grupe vulnerabël i përdorin më shpesh urat si në zonat urbane ashtu edhe në ato më pak urbane. Profili i saktë i përfituesve do të përcaktohet pasi të përfundojë përzgjedhja e urave.

Objektivi i kësaj Kornizë të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (ESMF) është të sigurojë bazën për vlerësimin, analizimin dhe vlerësimin e ndikimeve mjedisore dhe sociale të aktiviteteve të lidhura me zhvillimin nën komponentët e zgjeruar të Projektit të Rehabilitimit dhe Përmirësimit të Urës (BRUP). Më pas, ESMF përcakton masat e duhura zbutëse duke shmangur, eliminuar ose reduktuar ndikimet e mundshme negative mjedisore dhe sociale. ESMF vendos më tej dispozita për vlerësimin dhe buxhetimin e kostove të çdo mase alternative si pjesë e zbatimit të udhëzimeve për zbutjen.

Aktivitetet kryesore përfshijnë hartimin e dokumenteve për instrumentet social dhe mjedisore të projektit. Aktivitete të tjera përfshijnë zhvillimin e Planeve të Menaxhimit Mjedisor dhe Social.

Objektivi i zhvillimit të projektit është të rrisë besueshmërinë e urave dhe infrastrukturës shoqërore përgjatë Rrjetit Rrugor Kombëtar të Shqipërisë nëpërmjet modernizimit dhe qëndrueshmërisë klimatike.

Komponentët e Projektit janë si më poshtë:

- Komponenti 1: Rehabilitimi ose rindërtimi i urave dhe kanaleve prioritare dhe strukturave përkatëse (kostoja totale e vlerësuar: 82 milion USD)
- Komponenti 2: Ngritja e kapaciteteve institucionale (kostoja totale e vlerësuar: 13 milionë USD) konsideroni ndryshimin e këtij komponenti për "Modernizimin e BMS" duke përfshirë mbështetjen e plotë për ARSSH për të ndërtuar kapacitete dhe për të ofruar instrumentet si rregullime të BMS dhe SLA.
- Komponenti 3: Menaxhimi i projektit (kostoja totale e vlerësuar: 5 milion USD)
- Komponenti 4: Komponenti i reagimit ndaj urgjencës (CERC) (kostoja totale e vlerësuar: 0 USD)

Ligji dhe rregulloret përkatëse shqiptare për mbrojtjen e mjedisit përfshijnë si më poshtë:

- Kuadri Ligjor Kombëtar i Mjedisit
- Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit
- Ligji për Zonat e Mbrojtura dhe Biodiversitetin
- Kuadri i mbrojtjes së mjedisit fizik
- Ligji për Procedurën e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis
- Ligji dhe Rregullorja në fushën e Trashëgimisë Kulturore

Standardet ESF të Bankës Botërore ESS1, ESS2, ESS3, ESS4, ESS5, ESS6, ESS8 dhe ESS10 do të zbatohen në studimin e duhur mjedisor sipas dizajnit të projektit dhe aspekteve mjedisore dhe sociale që rezultojnë.

- ESS1 – Vlerësimi dhe Menaxhimi i Rreziqeve dhe Ndikimeve Mjedisore dhe Sociale.
- ESS2 – Puna dhe Kushtet e Punës.
- ESS3 – Efikasiteti i burimeve dhe Parandalimi dhe Menaxhimi i Ndotjes
- ESS4 – Shëndeti dhe Siguria në Komunitet.
- ESS5 – Blerja e tokës, Kufizimet në përdorimin e tokës dhe zhvendosja e pavullnetshme
- ESS6 – Ruajtja e Biodiversitetit dhe Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Natyrore të Gjalla.
- ESS8 – Trashëgimia Kulturore.
- ESS10 – Angazhimi i Palëve të Interesit.

Problemet e mundshme mjedisore që do të ndeshen janë kryesisht afatshkurtra, lokale, të kthyeshme dhe përfshijnë ndryshime në cilësinë e ujit të lumit/përroit, si dhe shqetësime tipike të lidhura me ndërtimin si pluhuri, ndotja e ajrit, gjenerimi i mbetjeve dhe erozioni i tokës, asgjësimi i materialet minerale të gërmuara, rreziqet e OHS, etj.

Përgjegjësia e përgjithshme për zbatimin e projektit është e ARSSH-së. Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë do të ofrojë mbikëqyrje dhe udhëzime për EMP-në e ARSSH-së. EMP do të jetë përgjegjëse për koordinimin dhe mbikëqyrjen e zbatimit të përditshëm të projektit.

Përgjegjësia për monitorimin mjedisor në vend të aktiviteteve të kontraktorëve do të jetë mbi ARRSH EMP me mbështetjen e NJQV-së. Konsulentët e pavarur të punësuar nga ARRSH, do të jenë përgjegjës për monitorimin mjedisor dhe social me mbikëqyrje dhe udhëzime nga Banka Botërore.

Ndërtimi i kapaciteteve do të përfshijë përafrimin e kodeve shqiptare të projektimit të urave me ato të BE-së (Eurocodes); përmirësimi i sistemit të menaxhimit të urës (BMS); dhe trajnimin e stafit të ARRSH-së për ta përdorur siç duhet për monitorimin e ardhshëm dhe planifikimin e mirëmbajtjes së aseteve.

Përmbledhja ekzekutive

Qeveria e Shqipërisë nëpërmjet Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë dhe Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë kërkon financim për Projektin e Rehabilitimit dhe Përmirësimit të Urës Shqiptare (BRUP) nga Banka Botërore (Banka). Projekti për Rehabilitimin dhe Përmirësimin e Urave (BRUP) synon të financojë rehabilitimin ose rindërtimin e urave dhe strukturës prioritare në Rrjetin Rrugor Kombëtar (NRN) sipas standardeve moderne, në mënyrë që të rrisë besueshmërinë, performancën operationale dhe qëndrueshmërinë e tyre ndaj ndryshimeve të ardhshme klimatike dhe rreziqeve gjeologjike. Gjithashtu, për të garantuar qëndrueshmërinë e investimeve, projekti do të financojë komponentë më të butë që synojnë forcimin e kapaciteteve të Autoritetit Rrugor Shqiptar në menaxhimin e aseteve të urës dhe kanalit. BRUP-i ka një domosdoshmëri për të zhvilluar raportin ESMF për të mbuluar shtrirjen e zgjeruar.

Bazuar në vlerësimin e ARA-s, pritet që rreth 80 ura prioritare (me fluks trafiku nga 100 deri në 2500 në ditë) dhe kanale të kanalizimeve do të kërkojnë ndërhyrje brenda shtatë viteve të ardhshme. Urat dhe kanalet prioritare do të jenë ato me rëndësinë më të lartë i) socio-ekonomike për shkak të vendndodhjes së tyre përgjatë korridoreve kryesore ekonomike dhe tregtare, ose që lidhin popullsinë vulnerabel me shërbimet publike, vendet e punës dhe qendrat e tregut; dhe/ose ii) cënueshmëria dhe rreziku i dështimit për shkak të kushteve të tyre të përkeqësuar strukturore ose vendndodhjes së tyre në zona të vendit të prirura ndaj fatkeqësive natyrore ose ndryshimeve klimatike; dhe iii) kërkon ndërhyrje brenda shtatë viteve të ardhshme, deri në datën e mbylljes së projektit. Punimet civile do të hartohen për norma të reja elasticiteti për t'i bërë ballë fatkeqësive natyrore të ardhshme dhe ndryshimeve klimatike (veçanërisht për Shqipërinë, tërmetet, stuhitë e erës, përmytjet, ngjarjet ekstreme të temperaturës). Punimet do të synojnë gjithashtu a) rritjen e kapacitetit rrugor dhe nevojat e këmbësorëve të popullatës rurale dhe lokale; dhe b) të përmirësojë sigurinë rrugore, duke përfshirë në afërsi rrugët janë plotësisht në përputhje me euro-kodet, dhe të adresojë mangësitë e identifikuar nga auditimi i sigurisë rrugore. Do të përgatitet një studim për përzgjedhjen e urave prioritare. Pasi të zgjidhen urat prioritare, projekti do të jetë në gjendje të vlerësojë më saktë dhe në mënyrë më efektive se cilat grupe vulnerabel i përdorin më shpesh urat si në zonat urbane ashtu edhe në ato më pak urbane. Profili i saktë i përfituesve do të përcaktohet pasi të përfundojë përzgjedhja e urave.

Kapitulli 1 paraqet një sfond të shkurtër të projektit dhe përshkruan arsyetimin dhe qëllimin e Kornizës së Menaxhimit Mjedisor dhe Social (ESMF). Ai gjithashtu përshkruan qëllimin e kornizës pasi lidhet me metodat dhe procedurat për vlerësimin e E&S. Të dhënat e detajuara të ESMF u mblodhën nga verifikimi në terren mbi parametrat/vendosjet e E&S, diskutimi dhe takimet me personat e prekur nga komuniteti, palët përkatëse të interesuara, studimet e mëparshme të Bankës të përgatitura nga Banka dhe donatorë të tjerë, me stafin e projektit dhe informacionin dytësor (faqja e internetit, raportet dhe buletinet) dhe të dhëna të tjera të disponueshme në desktop.

Kapitulli 2 përshkruan objektivat dhe komponentët e projektit dhe përfituesit e projektit. Komponentët e, konkretisht: Komponenti 1: Rehabilitimi ose rindërtimi i urave dhe kanaleve prioritare dhe strukturave përkatëse (kostoja totale e vlerësuar: 82 milion USD); Komponenti

2: Ngritja e godinave institucionale (kostoja totale e vlerësuar: 13 milion USD) shqyrtoni ndryshimin e këtij komponenti për "Modernizimin e BMS" duke përfshirë mbështetjen e plotë për ARA-n për të ndërtuar kapacitete dhe për të ofruar instrumentet si rregullime të BMS dhe SLA; Komponenti 3: Menaxhimi i projektit (kostoja totale e vlerësuar: 5 milion USD); Komponenti 4: Kontigjenti i reagimit ndaj urgjencës (CERC) (kostoja totale e vlerësuar: 0 USD)

Kapitulli 3 paraqet politikat dhe kornizat rregullatore kombëtare dhe ndërkombëtare që janë relevante në drejtimin e hartimit dhe zbatimit të aktiviteteve të projektit dhe në menaxhimin e ndikimeve të mundshme mjedisore dhe sociale që mund të shkaktohen nga këto aktivitete. Pjesa e parë e seksionit shqyrton kuadrin rregullator kombëtar dhe ndërkombëtar të E&S në lidhje me komponentët dhe aktivitetet e projektit:

Ligji dhe rregulloret shqiptare për mbrojtjen e mjedisit përfshijnë si më poshtë:

- Kuadri Ligjor Kombëtar i Mjedisit (Kushtetuta Shqiptare e miratuar nga Kuvendi i Shqipërisë në 1998)
- Ligji nr. 10431, datë 09.06.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit".
- Ligji nr.8906, datë 06.06.2002 "Për Zonat e Mbrojtura dhe Biodiversitetin"
- Kuadri i mbrojtjes së mjedisit fizik
- Ligji nr.10440/2011 "Për Procedurën e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis" dhe VKM nr. 686, datë 29.07.2015 "Për rregullat, përgjegjësitë, afatet kohore të procedurës së VNM-së dhe procedurën e transferimit të vendimit për deklaratën mjedisore" të ndryshuar.
- Ligji 9048 datë 04.07.2003 për "Akti i Trashëgimisë Kulturore", (ndryshuar me ligjin nr. 9592, datë 27.07.2006; Ligji nr. 9882, datë 28.02.2008) në fushën e trashëgimisë kulturore.

Dhe pjesa e dytë diskuton standardet mjedisore dhe sociale të bankës botërore (ESS) që janë të rëndësishme për vlerësimin dhe menaxhimin e rreziqeve dhe ndikimeve të E&S të projektit, duke përfshirë ESS1 (Vlerësimi dhe Menaxhimi i rreziqeve dhe ndikimeve Mjedisore dhe Sociale); ESS2 (Puna dhe Kushtet e Punës); ESS3 (Eficienca e Burimeve dhe Parandalimi dhe Menaxhimi i Ndotjes); ESS4 (Shëndeti dhe Siguria në Komunitet); dhe ESS5 (Përvetësimi i tokës, kufizimet në përdorimin e tokës dhe zhvendosja e pavullnetshme), ESS6 (Ruajtja e biodiversitetit dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore të gjalla), ESS8 (Trashëgimia kulturore) dhe ESS10 (Angazhimi i palëve të interesuara dhe zbulimi i informacionit). Për më tepër, seksioni prek gjithashtu konventat dhe marrëveshjet ndërkombëtare të nënshkruara/ratifikuara në Shqipëri, analizën e boshllëqeve ndërmjet rregullores vendase dhe ESS të Bankës Botërore; analiza e boshllëqeve ndërmjet kuadrit shqiptar për asetim dhe blerje dhe standardeve të WB (ESS5).

Kapitulli 4 ofron informacion të përgjithshëm rreth kushteve bazë të E&S dhe karakteristikave të zonës së ndikimit të projektit, si burimet ujore, cilësia e ajrit, menaxhimi i mbetjeve të ngurta, klima, temperatura e ajrit, rrezatimi diellor, reshjet, mjedisi fizik – cilësia e ajrit; hidrologjia dhe ujërat sipërfaqësore, liqenet dhe lagunat, ujërat nëntokësore, rreziku nga përmytjet, degradimi i tokës dhe ujërat nëntokësore dhe erozioni i tokës, rreziku sizmik, ndryshimet klimatike, praktikat e menaxhimit të mbetjeve, mjedisi biologjik – flora, fauna; zona e mbrojtur; trashëgimia socio-ekonomike dhe kulturore.

Kapitulli 5 identifikon rreziqet e mundshme të E&S të projektit dhe masat zbutëse. Bazuar në vlerësimet paraprake, projekti paraqet rreziqe dhe ndikime thelbësore mjedisore si zhvendosja, projekti është i mbyllur për monumentet e natyrës, ndikimet e mundshme në zonat e mbrojtura të natyrës dhe trashëgiminë kulturore nuk mund të përjashtohen në këtë pikë dhe çështje të tjera mjedisore të mundshme që do të ndeshen janë kryesisht afatshkurtër, lokal dhe i kthyeshëm dhe përfshin ndryshime në cilësinë e ujit të lumit/përrenjve, si dhe shqetësime tipike të lidhura me ndërtimin, si pluhuri, ndotja e ajrit, gjenerimi i mbetjeve dhe erozioni i tokës, asgjësimi i

materialeve minerale të gërmuara, rreziqet e OHS, etj. Më tej, seksioni përshkruan një sërë masash të përgjithshme zbutëse për t'u marrë me rreziqet dhe ndikimet e identifikuara të E&S, në të gjitha fazat e projektit.

Kapitulli 6 Ky seksion i ESMF-së ofron udhëzime për Projektin mbi procedurat që duhen ndjekur dhe standardet që duhen përmbushur në zbatimin e projekteve në marrëveshje me dispozitat kombëtare dhe të Bankës Botërore të ESF-s. Ai mbulon nën-projektet e shqyrtimit mjedisor dhe social, monitorimin dhe forcimin institucional për zbatimin e nënprojekteve. Ky kapitull ofron gjithashtu informacion mbi Procesin e Rishikimit Mjedisor dhe procedurat e shqyrtimit të nën-projekteve

Kapitulli 7 shpjegon menaxhimin e përgjithshëm të projektit dhe rregullimet institucionale të nevojshme për zbatimin efektiv të projektit. Kështu, seksioni thekson rolet dhe përgjegjësitë e Ministrisë dhe ARA-s, e cila është edhe agjencia kryesore zbatuese e projektit. Seksioni gjithashtu analizon kapacitetin zbatues të MoFE-së dhe MoIE-së për ESMF-n dhe rekomandon disa masa, duke përfshirë aktivitetet e rritjes së kapaciteteve dhe menaxhimin e ekspertëve shtesë për të siguruar rregullime efektive në procesin e blerjes së tokës dhe zhvendosjes dhe zbatimin e ESMF-s.

Kapitulli 8 detajon parimet dhe procedurat që do të miratohen nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë dhe Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë dhe ARA si agjenci zbatuese për të kryer konsultimet me palët e interesuara dhe zbulimin publik të informacionit në lidhje me nënprojektin midis komuniteteve të prekura nga projekti dhe palët e interesuara. ESMF miraton qasje strategjike për të siguruar pjesëmarrjen e plotë dhe efektive të grupeve vulnerabël në vlerësimin e E&S dhe zbatimin e masave zbutëse në nënprojekte. Në mënyrë të ngjashme, ESMF propozon sisteme funksionale GRM, të afta për të adresuar shqetësimet e komuniteteve lokale përmes një procesi transparent që është i përshtatshëm nga ana kulturore dhe lehtësisht i aksesueshëm për të gjitha segmentet e komuniteteve të prekura.

Kapitulli 9 Seksioni, i cili ofron procedurat për monitorimin dhe raportimin e përputhshmërisë. Përgjegjësia për monitorimin mjedisor në vend të aktiviteteve të kontraktorëve do të jetë mbi ARA PMT me mbështetjen e LGU-së. Konsulentët e pavarur të punësuar nga ARA, do të jenë përgjegjës për monitorimin mjedisor dhe social me mbikëqyrje dhe udhëzime nga Banka Botërore.

Ndërtimi i kapaciteteve do të përfshijë përafrimin e kodeve shqiptare të projektimit të urave me ato të EU (Eurocodes); përmirësimi i sistemit të menaxhimit të urës (BMS); dhe trajnimin e stafit të ARA-së për ta përdorur siç duhet për monitorimin e ardhshëm dhe planifikimin e mirëmbajtjes së aseteve.

TABELA E PËRMBAJTJES

1. Prezantimi

Pershkrimi I Projektit
Qëllimi dhe objektivat e ESMF

2.0 Përshkrimi i projektit

2.1 Objektivat dhe komponentët e projektit

2.2 Përfituesit e Projektit

3.0 Politika, Korniza Ligjore dhe Rregullatore.

3.1 Kuadri Ligjor Kombëtar i Mjedisit

3.2 Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit

3.3 Ligji për Zonat e Mbrojtura dhe Mbrojtja e Biodiversitetit

3.4 Kuadri i mbrojtjes së mjedisit fizik

3.5 Ligji për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis dhe procedura e VNM

3.6 Ligjet dhe rregulloret në fushën e trashëgimisë kulturore dhe gjetjeve të rastësishme

3.7 Korniza e Shëndetit dhe Sigurisë

3.8 Legjislacioni tjetër përkatës

3.9 Konventa dhe marrëveshje ndërkombëtare

3.10 Kuadri Mjedisor dhe Social i Bankës Botërore

4.0 Përshkrimi i Mjedisit Ekzistues

4.1 Hyrje të dhënat bazë

4.2 Mjedisi fizik

4.3 Mjedisi Biologjik

4.4 socio-ekonomike

4.5 Trashëgimi kulturore

5.0 Ndikimet e parashikuara mjedisore dhe sociale dhe masat zbutëse

5.1 Rreziqet Gjenerike Mjedisore dhe Sociale

5.2 Ndikimet pozitive të projektit

5.3 Ndikimet e parashikuara të projektit

5.4 Strategjia për zbutjen e dhunës me bazë gjinore (GBV).

6.0 Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social

6.1 Procesi i Ekzaminimit Mjedisor dhe Social

6.2 Procesi i Rishikimit Mjedisor

7.0 Korniza dhe Marrëveshjet Institucionale

7.1 Rregullimi institucional

7.2 Kapaciteti Zbatues i ARRSH

7.3 Marrëveshjet institucionale Procesi i marrjes së tokës dhe zhvendosjes

7.4 Plani i Ngritjes së Kapaciteteve dhe Trajnimit

8.0 Procesi i konsultimit për ESMF, Projekti BRUP.

8.1 Procesi i konsultimit për ESMF

8.2 Konsultimet me popullsitë e prekura

8.3 Mekanizmat e korrigjimit të ankesave

9.0 Monitorimi dhe Vlerësimi Mjedisor dhe Social

9.1 Monitorimi i brendshëm

9.2 Monitorimi dhe Vlerësimi i Jashtëm

Anekset:

Shtojca 4: Shembull i Planit të Monitorimit Mjedisor dhe Social

Aneksi 5. Përshkrimi i urave të vitit të parë

Shtojca 6: COVI 19, Shënim i përkohshëm ESF/Safeguard Bank

LISTA E TABLEVE

Tabela 1	Legjislacioni Shqiptar për Biodiversitetin në lidhje me Projektin	13
Tabela 2:	Legjislacioni lidhur me mbrojtjen e mjedisit fizik	14
Tabela 3.	Ligjet e miratuara pas ratifikimit të konventave ndërkombëtare nga Republika e Shqipërisë`	20
Tabela 4	Legjislacioni për shëndetin dhe sigurinë	20
Tabela 5	Legjislacioni tjetër përkatës kombëtar	21
Tabela 6	Konventa Ndërkombëtare e Nënshkruar/Ratifikuar nga Shqipëria	22
Tabela 7	Zonat e Mbrojtura	30
Tabela 8	Ndikimi dhe Zbutja Mjedisore dhe Sociale	33
Tabela 9	Plani i propozuar për ngritjen e kapaciteteve	41
Tabela 10	Monitorimi Mjedisor dhe Social	48

SHTOJCAT:

Shtojca 1: Lista kontrolluese e shqyrtimit për çështjet mjedisore dhe sociale

Shtojca 2: Shembull i një “Plani të Zbutjes Mjedisore dhe Sociale”

Shtojca 3: Modeli i planit të monitorimit mjedisor të Planit të Menaxhimit Mjedisor dhe Social

Shtojca 4: Shembull i Planit të Monitorimit Mjedisor dhe Social

Shtojca 5: Përshkrimi i urave të vitit të parë

Shtojca 6: COVI 19, Shënim i përkohshëm ESF/Safeguard Bank

1. Hyrje

1.1 Prezantim

Qeveria e Shqipërisë (QSH) po zbaton aktualisht reformat e zhvillimit rajonal që synojnë arritjen e kohezionit më të madh territorial duke reduktuar pabarazitë rajonale në aksesin ndaj shërbimeve dhe duke mbështetur zhvillimin ekonomik vendor duke u mbështetur në asetet ekzistuese lokale dhe rajonale. Reforma pritet gjithashtu të kontribuojë, në afat të mesëm, në anëtarësimin në Bashkimin Evropian (BE) dhe thithjen e fondeve të zhvillimit rajonal.

Sektori i Transportit pritet të luajë një rol kryesor në mbështetjen e Strategjisë Kombëtare Shqiptare për Zhvillim dhe Integrim. Zhvillimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit të Shqipërisë ka qenë dhe mbetet një nga prioritetet kryesore të Qeverisë Shqiptare, me synimin për i) krijimin e kushteve për zhvillimin e sektorëve të tjerë të ekonomisë, ii) rritjen e aksesit të pasagjerëve dhe mallrave në tregti dhe ofrimin e shërbimeve, dhe iii) kontribuojnë ndjeshëm në një rritje ekonomike gjithëpërfshirëse dhe një zhvillim të ekuilibruar të territorit. Një prioritet tjetër është përsheptimi i integritetit të sistemit të transportit të brendshëm të Shqipërisë dhe me TEN-T të BE-së nëpërmjet krijimit të një sistemi transporti multimodal elastik dhe të integruar në rrugë tokësore (rrugë dhe hekurudha). Megjithatë, pavarësisht përpjekjeve të konsiderueshme në vitet e fundit, sektori i transportit ende nuk është bërë një promovues i rëndësishëm i zhvillimit ekonomik në Shqipëri. Problematike mbetet sigurimi në kohë dhe adekuat i financimit për programet prioritare të investimeve dhe kërkesat vjetore të mirëmbajtjes.

Strategjia dhe Traktati i ri Kombëtar i Transportit pritet të ushtrojnë presion të mëtejshëm në procesin e planifikimit dhe prioritizimit të infrastrukturës së rrugëve dhe urave, si dhe në nivelin e përgatitjes për të përballuar forcat e tregut, por mbeten boshllëqe të konsiderueshme në krahasim me nivelet rajonale dhe evropiane. Konkurrueshmëria e Shqipërisë pengohet nga mungesa e ekspertizës sipërmarrëse dhe teknologjike, kapaciteti i dobët institucional dhe hendeku i konsiderueshëm i aftësive, dhe nivelet e ulëta të investimeve dhe cilësisë së infrastrukturës. Integrimi në zinxhirët e vlerës ndërkombëtare dhe eksportet mbetën nën potencial. Për më tepër, vendi ngec në përmbushjen e parakushteve kritike për akses në financa si dhe për të arritur konkurrencën e sektorëve të bujqësisë dhe turizmit.

Rrugët dhe autostradat janë mënyra mbizotëruese e transportit tokësor në Shqipëri dhe ofrojnë lidhje thelbësore për transportin e mallrave dhe pasagjerëve. Gjatësia e përgjithshme e rrjetit rrugor të Shqipërisë është rreth 18,300 km, duke përfshirë 4,000 km rrjet kombëtar rrugor (NRN) dhe 14,300 km rrugë rajonale, lokale dhe private. Autoriteti Rrugor Shqiptar (ARRSH) në varësi të Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë, është përgjegjës për menaxhimin e rrjetit rrugor kombëtar, ndërsa bashkitë janë përgjegjëse për rrugët rajonale dhe lokale.

Megjithëse projekti i vazhdueshëm i financuar nga Banka Botërore për Mirëmbajtjen dhe Sigurinë e Rrugëve bazuar në Rezultate (RRMSP) rriti shpenzimet për mirëmbajtjen e rrugëve në afat të shkurtër, financimi i qëndrueshëm i praktikës së mirëmbajtjes së rrugëve në afat të gjatë mbetet i diskutueshëm. Falë RRMSP-së në vazhdim të Bankës Botërore, nga gjithsej 24 miliardë lekë buxheti i rrugëve kombëtare, vendi shpenzoi rreth 2 miliardë lekë (8%) për mirëmbajtjen rutinë dhe 9.2 miliardë lekë (39%) për rehabilitimin dhe mirëmbajtjen periodike të rrugëve kombëtare. Megjithatë, vendi duhet të krijojë një mekanizëm të qëndrueshëm financimi për mirëmbajtjen përtej datës së mbylljes së projektit, dhe ta zgjerojë atë në të gjithë asetet rrugore dhe të vazhdojë kulturën e performancës.

Siguria rrugore mbetet një çështje kryesore sociale dhe e shëndetit publik në Shqipëri. Megjithëse numri i aksidenteve ka rënë në vitet e fundit, Shqipëria ende krahasohet në mënyrë të pafavorshme me vendet e rajonit apo vendet anëtare të BE-së, me një normë prej 12.77 viktima për 100,000 banorë, shumë mbi 7.8 në Mal të Zi, 7.35 në Greqi, 5.51 në Serbi, 4.02 në Francë, 3.23 në Gjermani dhe 2.42 në Mbretërinë e Bashkuar. Si përgjigje, Qeveria e Shqipërisë vendosi një objektiv për të reduktuar numrin e viktimave në vitin 2009 me 50 për qind në vitin 2020, gjë që ka rritur vëmendjen e saj ndaj reformave të sigurisë rrugore, duke përfshirë miratimin e Strategjisë së Sigurisë Rrugore dhe Planin e Veprimit në 2011 dhe miratimin e një rruge të detyrueshme. inspektim/auditim sigurie për të gjitha investimet e reja në rrugë. RRMSP e financuar nga Banka Botërore po forcon kapacitetin e Këshillit Ndërmintor të Sigurisë Rrugore përmes futjes së kurseve të trajnimit dhe akreditimit për auditimin e sigurisë rrugore, duke mbështetur fushatat mediatike dhe duke përmirësuar Sistemin e Informacionit të Aksidenteve (AIS).

Infrastruktura e urës në Shqipëri

Ndërtimi i urave dhe strukturave të tjera të Rrjetit Rrugor Kombëtar të Shqipërisë daton në vitin 1930 me standarde të ndryshme projektimi. 4,000 km i rrjetit rrugor kombëtar (NRN) në Shqipëri përfshin 730 ura, qindra struktura kanalesh dhe struktura të tjera të lidhura me to të pa inventarizuara. Gjatë nëntë dekadave të fundit (që nga viti 1930), këto struktura u ndërtuan në faza të ndryshme të zhvillimit të sistemit rrugor të Shqipërisë bazuar në standarde të ndryshme të projektimit të urave dhe strukturave (BDS), duke përfshirë standardet sovjetike, italiane dhe shqiptare. Pas reformave në vazhdim, vendi gradualisht po përafrohet me standardet e projektimit dhe ndërtimit të rrugëve dhe strukturave (përfshirë urat) me standardet evropiane të Eurokodeve.

Një sondazh i kryer nga ARRSH në vitin 2018 në korridoret kryesore të shtyllës kurrizore dhe rrugët lidhëse në NRN ka treguar kushtet shqetësuese të urave dhe nivelet e përkeqësimit të strukturës së tyre kyçe, veçanërisht në rrugët dytësore. Disa prej të cilave e kanë kaluar tashmë jetëgjatësinë e tyre të projektimit disa dekada më parë, ndërsa të tjerat nuk kanë marrë ndonjë ose mirëmbajtje të kufizuar gjatë dy dekadave të fundit. Më tej, studimi “Asetet rrugore rezistente ndaj klimës në Shqipëri” i kryer nga Banka Botërore në vitin 2019 ka konfirmuar se urat në korridoret NRN janë ndër asetet më të cenueshme të infrastrukturës në Shqipëri nga tërmetet, rreziqet nga përmblytjet dhe rrëshqitjet e dheut.

Infrastruktura e urave në Shqipëri është dëmtuar rëndë nga ndryshimet klimatike dhe fatkeqësitë natyrore. Tërmeti shkatërrues në nëntor 2019 preku rreth 1.9 milionë njerëz (rreth 66 për qind e popullsisë së përgjithshme) dhe ekonominë e vendit dhe dëmtoi disa infrastrukturë rrugore dhe ura, përqindja e të cilave u dëmtua rëndë. Për më tepër, reshjet intensive në nëntor 2020 dhe janar 2021 kanë rezultuar në përmblytje dhe rrëshqitje dhe, ndërprerje të konsiderueshme të trafikut dhe dëmtime në infrastrukturën e rrugëve dhe urave dhe kanë lënë disa pjesë të vendit të bllokuara dhe komunitete të cenueshme të izoluara. Këto ngjarje theksuan cenueshmërinë e lartë të aseteve të rrugëve dhe urave shqiptare ndaj fatkeqësive natyrore dhe ndryshimeve klimatike (përfshirë tërmetet, përmblytjet dhe rrëshqitjet e dheut, stuhitë e forta të erës, temperaturat ekstreme, etj.) dhe ndikimet e tyre të rënda potenciale në ekonomi dhe jetesën e popullatës.

1.2 Qëllimi dhe objektivat e ESMF

ESMF përcakton parimet, udhëzimet dhe procedurat për të vlerësuar ndikimet e mundshme mjedisore dhe sociale. Ai përcakton masat dhe planet e duhura për të shmangur, reduktuar, zbutur dhe/ose kompensuar ndikimet negative mjedisore dhe sociale si pjesë e përgatitjes së nën-projekteve. Ai gjithashtu ofron udhëzime për shëndetin dhe sigurinë e stafit të projektit, punëtorëve dhe përfituesve.

Siç përshkruhet në Kornizën Mjedisore dhe Sociale të Bankës Botërore 2018 (ESF), qëllimi i Kornizës së Menaxhimit Mjedisor dhe Social (ESMF) është të shqyrtojë rreziqet dhe ndikimet e një projekti kur projekti përbëhet nga një program dhe/ose një seri punësh. , dhe rreziqet nuk mund të përcaktohen derisa të identifikohen detajet e programit ose të punës. Ky është rasti për projektin BRUP pasi punimet specifike do të përcaktohen vetëm pas përgatitjes së projektit të detajuar për çdo nënprojekt.

Pasi të përcaktohen punimet për projektin dhe informacioni i nevojshëm të bëhet i disponueshëm, kuadri do të përdoret për të zhvilluar Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) ose Planet e Menaxhimit Mjedisor dhe Social (ESMP) në proporcion me rreziqet dhe ndikimet e mundshme për projektet specifike. punon në vende të veçanta ndërhyrjeje.

Siç përcaktohet në Standardin Mjedisor dhe Social (EES) 1: Vlerësimi dhe Menaxhimi i Rreziqeve dhe Ndikimeve Mjedisore dhe Sociale (ESS 1) të FME-së, ESMF duhet të përcaktojë parimet, rregullat, udhëzimet dhe procedurat për të vlerësuar mjedisin dhe rreziqet dhe ndikimet sociale, si dhe masat dhe planet për të reduktuar, zbutur dhe/ose kompensuar rreziqet dhe ndikimet negative.

2.0 Përshkrim I Projektit

2.1 Objektivat dhe përbërësit e projektit

Qeveria e Shqipërisë nëpërmjet Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë dhe Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë kërkon financim për Projektin e Rehabilitimit dhe Përmirësimit të Urës Shqiptare (BRUP) nga Banka Botërore (Banka). Projekti për Rehabilitimin dhe Përmirësimin e Urave (BRUP) synon të financojë rehabilitimin ose rindërtimin e urave dhe strukturës prioritare në NRN sipas standardeve moderne, në mënyrë që të rrisë besueshmërinë, performancën operacionale dhe qëndrueshmërinë e tyre ndaj ndryshimeve të ardhshme klimatike dhe ngjarjeve të rreziqeve gjeologjike. Gjithashtu, për të garantuar qëndrueshmërinë e investimeve, projekti do të financojë komponentë më të butë që synojnë forcimin e kapaciteteve të Autoritetit Rrugor Shqiptar në administrimin e aseteve të urës dhe kanalit.

Bazuar në njohuritë e ekspertëve të ARRSH-së për rrjetin kombëtar rrugor, pritet që rreth 80 ura prioritare (me fluks trafiku nga 100 deri në 2500 në ditë) dhe tombina të kërkojnë ndërhyrje brenda shtatë viteve të ardhshme. Urat dhe kanalet prioritare do të jenë ato me rëndësinë më të lartë i) socio-ekonomike për shkak të vendndodhjes së tyre përgjatë korridoreve kryesore ekonomike dhe tregtare, ose që lidhin popullsinë vulnerabël me shërbimet publike, vendet e punës dhe qendrat e tregut; dhe/ose ii) cenueshmëria dhe rreziku i dështimit për shkak të kushteve të tyre të përkeqësuar strukturore ose vendndodhjes së tyre në zona të vendit të prirura ndaj fatkeqësive natyrore ose ndryshimeve klimatike; dhe iii) kërkon ndërhyrje brenda shtatë viteve të ardhshme, deri në datën e mbylljes së projektit. Punimet civile do të hartohen për norma të reja elasticiteti për t'i bërë ballë fatkeqësive natyrore të ardhshme dhe ndryshimeve klimatike (veçanërisht për Shqipërinë, tërmetet, stuhitë e erës, përmblytjet, ngjarjet ekstreme të temperaturës). Punimet do të synojnë gjithashtu a) rritjen e kapacitetit rrugor dhe nevojat e këmbësorëve të popullatës rurale dhe lokale; dhe b) të përmirësojë sigurinë rrugore, duke përfshirë në afërsi rrugët janë plotësisht në përputhje me kodet euro, dhe të adresojë mangësitë e identifikuar nga auditimi i sigurisë rrugore. Do të përgatitet një studim për përzgjedhjen e urave prioritare. Pasi të përzgjidhen urat prioritare, projekti do të jetë në gjendje të vlerësojë më saktë dhe në mënyrë më efektive se cilat grupe vulnerabël i përdorin më shpesh urat si në zonat urbane ashtu edhe në ato më pak urbane. Profili i saktë i përfituesve do të përcaktohet pasi të përfundojë përzgjedhja e urave.

Objekti i zhvillimit të projektit është të rrisë besueshmërinë e urave dhe infrastrukturës shoqërore përgjatë Rrjetit Rrugor Kombëtar të Shqipërisë nëpërmjet modernizimit dhe qëndrueshmërisë klimatike.

Komponentët e projektit janë si më poshtë:

- Komponenti 1: Rehabilitimi ose rindërtimi i urave dhe kanaleve prioritare dhe strukturave përkatëse (kostoja totale e vlerësuar: 82 milion USD)
- Komponenti 2: Ngritja e kapaciteteve institucionale (kostoja totale e vlerësuar: 13 milionë USD) konsideroni ndryshimin e këtij komponenti për "Modernizimin e BMS" duke përfshirë mbështetjen e plotë për ARRSH për të ndërtuar kapacitete dhe për të ofruar instrumentet si rregullime të BMS dhe SLA.
- Komponenti 3: Menaxhimi i projektit (kostoja totale e vlerësuar: 5 milion USD)
- Komponenti 4: Komponenti i reagimit ndaj urgjencës (CERC) (kostoja totale e

vlerësuar: 0 USD)

Komponenti 1: Rehabilitimi ose rikonstruksioni i urave prioritare dhe kanaleve dhe strukturave shoqëruese (kostoja totale e vlerësuar: 82 milion USD) Ky komponent do të financojë rehabilitimin ose rindërtimin e urave dhe kanaleve prioritare në NRN. Urat dhe kanalet prioritare do të zgjidhen bazuar në kriteret e mëposhtme: i) rëndësia socio-ekonomike për shkak të vendndodhjes së tyre përgjatë korridoreve kryesore ekonomike dhe tregtare, ose lidhjes së popullatave të cënueshme me shërbimet publike, vendet e punës dhe qendrat e tregut; dhe/ose ii) cënueshmëria dhe rreziku i dështimit për shkak të kushteve të tyre të përkeqësuar strukturore ose vendndodhjes së tyre në zona të vendit të prirura ndaj fatkeqësive natyrore ose ndryshimeve klimatike; dhe iii) kërkon ndërhyrje brenda shtatë viteve të ardhshme, deri në datën e mbylljes së projektit. Punimet civile do të jenë të dizajnuara për norma të reja elasticiteti për t'i bërë ballë fatkeqësive natyrore të ardhshme dhe ndryshimeve klimatike (veçanërisht për Shqipërinë, tërmetet, stuhitë e erës, përmytjet, ngjarjet ekstreme të temperaturës). Punimet do të projektohen gjithashtu për të a) rritjen e kapacitetit të rrugës aty ku nevojitet për të përballuar rritjen aktuale dhe të ardhshme të vëllimit dhe përzierjes së trafikut (mjetet e rënda), dhe nevojat e këmbësorëve të popullatës rurale dhe lokale; dhe b) të përmirësojë sigurinë rrugore për të siguruar që superstruktura e urës, sinjalistika dhe karakteristikat gjeometrike, duke përfshirë rrugët në afërsi, janë plotësisht në përputhje me kodet euro, dhe adresojnë mangësitë e identifikuar nga auditimi i sigurisë rrugore.

Komponenti 2: Ngritja e kapaciteteve institucionale (kostoja totale e vlerësuar: 13 milion USD) konsideroni ndryshimin e këtij komponenti për "Modernizimin e BMS" duke përfshirë mbështetjen e plotë për ARRSH-në për të ndërtuar kapacitete dhe për të ofruar instrumentet si rregullime të BMS dhe SLA. Për të garantuar qëndrueshmërinë e investimeve sipas Komponentit 1, ky komponent do të financojë aktivitete më të buta që synojnë forcimin e kapaciteteve të ARRSH-së në menaxhimin e aseteve të urës dhe kanalit. Kjo do të përfshijë, harmonizimin e kodeve shqiptare të projektimit të urave me ato të BE-së (Eurocodes); përmirësimi i sistemit të menaxhimit të urës (BMS); dhe trajnimin e stafit të ARRSH-së për ta përdorur siç duhet për monitorimin e ardhshëm dhe planifikimin e mirëmbajtjes së aseteve. BMS i përmirësuar do të plotësojë Sistemin e Menaxhimit të Aseteve Rrugore (RAMS) që aktualisht po prokurohet në kuadër të projektit RRMSP në vazhdim. Përdorimi i ardhshëm i RAMS dhe BMS do të kushtëzohet me nënshkrimin e një Marrëveshje të Nivelit të Shërbimit (SLA) midis MOIE dhe ARA, si një nga Treguesit e Lidhur me Disburimin (DLIs) sipas RRMSP. Kjo do ta mbante ARRSH-në përgjegjëse në të ardhmen ndaj objektivave të arritura të performancës dhe niveleve të shërbimit që korrespondojnë me buxhetin e dhënë nga qeveria qendrore.

Prokurimi dhe instalimi i sensorëve thelbësorë në distancë në afërsisht 100 ura kyçe në NRN do të sigurojë të dhëna të vazhdueshme monitorimi mbi gjendjen e urave, nivelet e stresit strukturor, shpejtësinë e erës dhe nivelin e ujit për të mundësuar ARA të optimizojë planifikimin e mirëmbajtjes dhe të parashikojë rreziqet dhe të ndërhyjë. ne nje kohe te pershtatshme. Informacioni nga sensorët e instaluar të telekomandës do të futet automatikisht në BMS dhe do të përdoret për planifikimin dhe vendimmarrjen e ardhshme.

Përveç kësaj, për të mbështetur rritjen e pjesëmarrjes së grave në fushën e projektimit dhe menaxhimit të urave dhe inxhinierisë strukturore, propozohet si pjesë e këtij Komponenti që t'i kushtohen dy të tretat (2/3) e pozicioneve në role teknike dhe menaxheriale në urën e krijuar rishtazi. dhe njësisia e strukturave në ARRSH për gratë. Rekrutët e rinj do të përfitojnë nga ky projekt trajnimi mbi teknikat e projektimit dhe menaxhimit të urës.

Komponenti 3: Menaxhimi i projektit (kostoja totale e vlerësuar: 5 milion USD) Ky

komponent do të financojë aktivitetet e përditshme të menaxhimit të projektit nga Ekipi i Menaxhimit të Projektit (PMT) duke përfshirë aktivitetet fiduciare të prokurimit dhe mbikëqyrjes së kontratave të punëve civile dhe pajisjeve, dhe menaxhimin financiar, si dhe mbledhjen dhe analizën e të dhënave të M dhe V. Së fundi, duke pasur parasysh kapacitetet e dobëta teknike të ARRSH-së dhe EMP-së në urat dhe tombinat, ky komponent do të financojë edhe shërbimet e asistencës teknike të ekipit të ekspertëve të urave për t'i mbështetur ata në prokurimin dhe mbikëqyrjen e punimeve civile si dhe në përgatitjen e specifikimit teknike, prokurimi dhe marrja e pajisjeve të zyrës dhe pajisjeve në terren.

Komponenti 4: Komponenti i reagimit ndaj urgjencës (CERC) (kostoja totale e përlogaritur: 0 USD) Ky komponent zero dollarësh është projektuar për të ofruar një përgjigje të shpejtë në rast të një krize ose emergjence të përshtatshme, duke i mundësuar Qeverisë së Shqipërisë t'i kërkojë Bankës Botërore të rialokimi i fondeve të projektit për të mbështetur reagimin ndaj emergjencave dhe rindërtimin aty ku nevojitet. Një aneks i CERC-së do të përgatitet gjatë përgatitjes së projektit, duke specifikuar aranzhimet e zbatimit për komponentin, duke përfshirë procesin e aktivizimit të tij, rolet dhe përgjegjësitë e agjencive zbatuese, një listë të aktiviteteve që mund të financohen, aspektet mjedisore dhe sociale dhe marrëveshjet fiduciare. Kur Qeveria e Shqipërisë ka përcaktuar se ka ndodhur një krizë ose emergjencë e përshtatshme dhe Banka Botërore është dakord me një përcaktim të tillë, qeveria mund të kërkojë dhe të kërkojë miratimin e Bankës për të përfshirë aktivitetet përkatëse në kuadër të Projektit. Në situata të tilla, të gjitha instrumentet mjedisore dhe sociale, siç mund të kërkohej, për aktivitetet e shtuara duhet të përgatiten, zbulohen dhe miratohen nga Banka.

2.2 Përfituesit e Projektit

Përfituesit kryesorë të projektit të propozuar janë përdoruesit e rrugës (si shoferët ashtu edhe këmbësorët) dhe operatorët e transportit rrugor të mallrave. Përmirësimi i kushteve dhe elasticiteti i urave do të rrisë besueshmërinë e transportit rrugor në çdo kohë, gjë që do të rrisë lëvizshmërinë dhe kërkesën për trafik, veçanërisht në zonat e vendit që janë më të prirura ndaj ndryshimeve klimatike dhe fatkeqësive natyrore.

ARRSH do të përfitojë nga rritja e kapaciteteve të saj në projektimin, zbatimin, mbikëqyrjen dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës së urave. Nëpërmjet sensorit në distancë dhe pajisjeve të modernizuara, ARRSH do të jetë gjithashtu në gjendje të monitorojë në mënyrë të vazhdueshme kushtet dhe modelet e përkeqësimit të aseteve të urës dhe kanaleve, si dhe të parandalojë fatkeqësitë dhe të ndërhyjë në kohën e duhur për të shmangur ose kufizuar ndikimet.

Me aktivitetin nën Komponentin 2, gratë inxhinierë dhe teknike do të përfitojnë nga mundësitë e shtuara për vende pune dhe trajnime në nën-sektorin e projektimit, ndërtimit dhe menaxhimit të urave.

3.0 Politika, Kuadri Ligjor dhe Rregullator.

3.1 Kuadri Ligjor Kombëtar i Mjedisit

Në përgjithësi, Kushtetuta e Shqipërisë e miratuar nga Kuvendi i Shqipërisë në vitin 1998 kërkon që institucionet të mbajnë një mjedis të shëndetshëm, ekologjikisht të përshtatshëm për brezat e sotëm dhe të ardhshëm. Në dekadën e fundit dhe veçanërisht që nga viti 2001, janë hartuar dhe miratuar një sërë ligjesh dhe aktesh të tjera ligjore për mjedisin. Kuadri ligjor kombëtar shqiptar është kryesisht i harmonizuar me legjislacionin e BE-së. Kuadri ligjor shqiptar për çështjet mjedisore dhe socio-ekonomike bazohet në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë dhe përbëhet nga ligje dhe akte rregullatore, si Vendime të Këshillit të Ministrave (VKM), akte ministrore, rregullore, udhëzime dhe standarde.

3.2 Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit

Legjislacioni mjedisor rregullohet nga ligji për mbrojtjen e mjedisit nr. mjet për mbrojtjen e mjedisit, me qëllim identifikimin dhe përcaktimin e efekteve të mundshme direkte dhe indirekte në mjedis kryesisht për parandalimin e këtyre efekteve.

Neni 5 përcakton parimin e zhvillimit të qëndrueshëm: “Autoritetet publike, nëpërmjet zhvillimit, miratimit dhe zbatimit të akteve normative, strategjive, planeve, programeve dhe projekteve brenda kompetencës së tyre, nxisin zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik dhe social, duke përdorur burimet natyrore për të përmbushur nevojat dhe ruajtja e mjedisit, pa paragjykuar mundësinë e brezave të ardhshëm për të përmbushur nevojat e tyre”.

Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit përcakton politikat kombëtare dhe lokale për mbrojtjen e mjedisit, kërkesat për përgatitjen e vlerësimeve të ndikimit në mjedis dhe vlerësimet strategjike mjedisore, kërkesat për lejimin e aktiviteteve që ndikojnë në mjedis, parandalimin dhe reduktimin e ndotjes së mjedisit, normat dhe standardet mjedisore, monitorimin e mjedisit. dhe kontrolli, detyrat e organeve shtetërore në lidhje me çështjet mjedisore, roli i publikut dhe sanksionet e shqiptuara për shkelje të ligjit.

3.3 Ligji për Zonat e Mbrojtura dhe Mbrojtja e Biodiversitetit

Ligji nr. 8906, datë 06.06.2002 “Për Zonat e Mbrojtura” përcakton kuadrin e shpalljes, administrimit, menaxhimit dhe përdorimit të qëndrueshëm të zonave të mbrojtura dhe burimeve biologjike natyrore. Ligji gjithashtu ofron bazën për zhvillimin dhe zbutjen e turizmit mjedisor dhe përfitimeve të tjera ekonomike dhe për ofrimin e informacionit dhe edukimit për publikun e gjerë. Qëllimi parësor i ligjit është të sigurojë mbrojtje të veçantë të komponentëve më të rëndësishëm të rezervave natyrore, biodiversitetit dhe natyrës në përgjithësi, nëpërmjet zbatimit të një rrjeti të zonave të mbrojtura bazuar në sistemin e kategorive të Unionit Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës (IUCN)⁴. Gjithashtu, ligji përcakton prioritetet dhe objektivat strategjike për menaxhimin e çdo kategorie zonash të mbrojtura.

Zonat e Mbrojtura në Shqipëri janë konsideruar në pjesën më të madhe si zona pyjore dhe historikisht ato janë administruar nga Drejtoria e Përgjithshme e Pyjeve dhe Kullotave (DPBP) pranë Ministrisë së Bujqësisë dhe Pylltarisë. Në kuadër të ligjit nr.8906/2002 “Për zonat e

mbrojtura”, Ministrisë së Mjedisit i është dhënë roli parësor mbikëqyrës për zonat e mbrojtura në Shqipëri dhe është përgjegjëse për:

- Propozimi i zonave për t'u mbrojtur.
- Përgatitja e procedurave ligjore dhe menaxheriale për propozimin dhe shpalljen e zonës së mbrojtur.
- Hartimi i planeve të menaxhimit për zonat e mbrojtura.
- Monitorimi/rregullimi i vazhdueshëm i menaxhimit.

Ligji “Për Zonat e Mbrojtura” thotë se ndërkohë që roli kryesor administrativ i takon Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit dhe DPBSH-së, duhet të merren parasysh interesat e ministrive të tjera. Zonat e mbrojtura të Shqipërisë përfshijnë 15 Parqe Kombëtare, 5 Zona të Mbrojtura të Peizazhit, 4 Rezervate Natyrore Strikte, 26 Rezervate Natyrore të Menaxhuara dhe zona të tjera të mbrojtura. Zonat kryesore të mbrojtura po pajisen me shenja gjurmësh, ndërsa reformat në administratë si ndërtimi i qendrave të informacionit po zbatohen gradualisht⁵. Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (AKMV) krijohet me vendim të Këshillit të Ministrave. 102, datë 04.02.2015, synonte menaxhimin, mbrojtjen, zhvillimin, zgjerimin dhe funksionimin e sipërfaqeve të zonave të mbrojtura, të cilat sot përbëjnë rreth 16% të territorit të Shqipërisë. NAPA menaxhon rrjetin e zonave të mbrojtura dhe rrjete të tjera natyrore si Natura 2000.

Ministria e Mjedisit, nëpërmjet Drejtorisë së Biodiversitetit dhe Zonave të Mbrojtura pranë Drejtorisë së Përgjithshme të Politikave Mjedisore dhe Ofrimit të Prioriteteve, mbulon çështje që lidhen me hartimin e politikave për mbrojtjen e natyrës si dhe hartimin e dokumenteve strategjike në këtë fushë. Bashkëpunimi është zgjeruar me departamentet e tjera të Ministrisë dhe me institucionet zbatuese të mëposhtme:

- Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (NAPA);
- Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM);
- Drejtoritë Rajonale të Shërbimit Pyjor;
- Inspektorati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve.

Legjislacioni shqiptar për mbrojtjen e biodiversitetit në lidhje me Projektin është përmbledhur në Tabelën 1 më poshtë.

³ Ky ligj është i harmonizuar me Direktivën 2004/35/CE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të datës 21 Prill 2004 mbi përgjegjësinë mjedisore në lidhje me parandalimin dhe korrigjimin e dëmeve mjedisore. Fletorja Zyrtare L 143, 30/04/2004 F. 0056 - 0075

Tabela 1 Legjislacioni Shqiptar mbi Biodiversitetin në lidhje me Projektin

Legjislacioni	Përmbledhje
Ligji nr. 9587 (20.07.2006)	“Për mbrojtjen e biodiversitetit” (i ndryshuar) – Ky ligj përcakton kërkesat për ruajtjen dhe mbrojtjen e diversitetit biologjik, duke përfshirë zonat e mbrojtura, habitatet dhe speciet e ndjeshme. Ligji kërkon një vlerësim biologjik si pjesë e vlerësimit mjedisor dhe mbledhjes së të gjitha të dhënave përkatëse për procesin e vendimmarrjes.
Ligji nr. 81/2017, data 04.07.2017	“Për Zonat e Mbrojtura” – Ky ligj rregullon të gjitha çështjet që lidhen me zonat e mbrojtura në Shqipëri. Ai përcakton kategoritë e zonave të mbrojtura në Shqipëri, rregullat e menaxhimit dhe rolet në procesin e vendimmarrjes. Ai kërkon respektimin e rregullave specifike kur hyn, punon dhe kryen çdo aktivitet tjetër të lidhur pranë dhe/ose brenda zonave të mbrojtura.
Urdhri nr. 1280, Data 20.11.2013	“Për miratimin e Listës së Kuqe të Florës dhe Faunës së Egër” (i ndryshuar) - Kjo urdhëresë rendit statusin e ruajtjes së specieve të florës dhe faunës në Shqipëri.

Ligji Nr. 81/2017 “Për Zonat e Mbrojtura” përcakton kategoritë e ndryshme të ZM-ve në Shqipëri dhe recetat e menaxhimit të tyre. Ligji Shqiptar Nr. 81/2017 për ZM-të përcakton 7 kategori të ZM-ve, secila me shkallë të ndryshme mbrojtjeje që janë gjetur të pranishme në zonën e studimit:

- Rezervat i rreptë natyror (Kategoria I)
- Parku Kombëtar (Kategoria II)
- Monument Natyre (Kategoria III)
- Parku Natyror Komunal (Kategoria IV)
- Peizazh i mbrojtur (Kategoria V)
- Zonë e mbrojtur e burimeve të menaxhuara (Kategoria VI)
- Zonat e mbrojtura me interes ndërkombëtar (pa kategori specifike mbrojtjeje).

Ligjet kyçe që lidhen me mbrojtjen e mjedisit dhe zonave të mbrojtura përfshijnë

- Ligji Nr.5/2016 datë 4.2.2016 Për shpalljen e moratoriumit të pyjeve në Republikën e Shqipërisë.
- Ligji nr. 11/2015 datë 19.2.2015 “Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në marrëveshjen shumëpalëshe ndërmjet vendeve të Europës Lindore për zbatimin e Konventës “Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis në Kontekstin Ndërkufitar”.
- Ligji nr. 68/2014 për disa ndryshime në ligjin 9587, datë 20.07.2006 “Për mbrojtjen e biodiversitetit”
- Ligji nr. 7/2014 “Për shpalljen e moratoriumit të gjuetisë në Republikën e Shqipërisë”.
- Ligji nr.10234, datë 18.2.2010 për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Protokollin “Për menaxhimin e integruar të zonës bregdetare në Mesdhe”, Konventën e Barcelonës

“Për mbrojtjen e detit Mesdhe nga ndotja”.

- Ligji nr. 9867, datë 31.01.2008 “Për përcaktimin e rregullave dhe procedurave për tregtimin ndërkombëtar të llojeve të kafshëve të egra të rrezikuara”
- Ligji nr. 10 006 datë 23.10.2008 “Për mbrojtjen e kafshëve të egra”.
- Ligji nr. 9587, datë 20.07.2006 “Për mbrojtjen e biodiversitetit”.
- Ligji nr. 8905, datë 06.06.2002 “Për mbrojtjen e mjedisit detar nga ndotja dhe dëmtimi” • Ligji nr. 8906, datë 06.06.2002 “Për zonat e mbrojtura”
- Ligji nr. 8294 datë 02.03.1998 “Për ratifikimin e Konventës së Bernës “Për ruajtjen e kafshëve të egra evropiane dhe habitateve natyrore”.
- VKM Nr. 31, datë 20.1.2016 “Për miratimin e Dokumentit të Politikës Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit”.
- VKM Nr. 102, datë 2.04.2015 “Për krijimin, organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura”.

3.4 Kuadri i mbrojtjes së mjedisit fizik

Shqipëria ka zhvilluar legjislacionin për mbrojtjen e mjedisit fizik, duke përfshirë udhëzimet, pragjet dhe kufijtë për emetimet. Legjislacioni në lidhje me ujin, ajrin, zhurmën, emetimet e automjeteve dhe pajisjeve, cilësinë e karburantit, mbetjet dhe ujërat e zeza është përmbledhur në tabelën më poshtë.

Tabela 2: Legjislacioni lidhur me mbrojtjen e mjedisit fizik

Legjislacioni	Përmbledhje
Ligji nr. 111/2012, ndryshuar me Ligjin Nr. 6/2018	“Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore” i ndryshuar me ligjin nr. 6/2018 “Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore” bazuar në Direktivën 2000/60/KE Kuadri i Ujit. Qëllimi i ligjit fokusohet në: (i) mbrojtjen e mjedisit dhe përmirësimin e ujërave, ujërave sipërfaqësore, të përkohshme ose të përhershme, ujërave të brendshme detare, ujërave territoriale, zonave ekskluzive ekonomike, shelfit kontinental, ujërave ndërkufitare, ujërave nëntokësore dhe statusit të tyre. ; (ii) siguria, mbrojtja, zhvillimi dhe shfrytëzimi racional i burimeve ujore, mbrojtja e burimeve ujore nga ndotja etj. Ky ligj jep përkufizimin e trupave ujorë dhe vendos disa kufizime për mbrojtjen dhe përdorimin dhe kërkon që të tjera të miratohen me disa akte nënligjore. . Ligji përcakton brigjet e burimeve ujore, kufizimin e disa aktiviteteve të dëmshme ndërtimore në brigje/brigje dhe zona mbrojtëse ujore.
VKM Nr.. 177 (31.3.2005)	“Për normat e lejuara të shkarkimeve të lëngshme dhe kriteret mjedisore të ujit pritës” - jep normat e lejuara për shkarkimet e efluentëve në mjedis, për mbrojtjen e burimeve ujore.
VKM Nr. 379 (25.5.2016)	“Për miratimin e rregullores për cilësinë e ujit të pijshëm” - Objektivi i saj është të mbrojë shëndetin e njeriut nga efektet negative të çdo ndotjeje të ujit të destinuar për konsum njerëzor, duke siguruar që ai të jetë i shëndetshëm dhe i pastër. Rregullon disa çështje që lidhen me testimin e ujit të pijshëm dhe zonave mbrojtëse rreth pusit të ujit ose depozitimit të ujit nëntokësor të komunitetit. Rregullorja përcakton tre zona mbrojtëse (zona tampon) nga pusët e ujërave nëntokësore ose vendet e depozitimit të ujit në tokë. Zona e menjëhershme e

Legjislacioni	Përmbledhje
	mbrojtjes varion nga 15 deri në 100 m nga sèpata e pusit ose depozitimit. Distanca e saktè pèrcaktohet në bazè të vlerësimit të formacioneve gjeologjike nga eksperti hidrogjeologjik. Zona e dytè dhe e tretè e tamponit po qarkullojnë të parèn. Për ato zona, rregullorja nuk pèrcakton asnjè kriter largèsie, por kufizon aktivitetet që mund të ndikojnè në cilësinè e ujit si asgjèsimi ose groposja e mbetjeve, minierat, etj.
VKM 416 datè 15.03.2015 (ANEKSI C)	"Për miratimin e kushteve të pèrgjithshme dhe të veçanta, dokumentet shoqèruese, periudhèn e vlefshmërisè, formularèt e aplikimit për autorizim dhe leje, procedurat e shqyrtimit dhe vendimmarrjes dhe formatet e autorizimit dhe lejeve për pèrdorimin e burimeve ujore"
Ligji Nr.162 (04.12.2014 zbatuar nga janari 2018)	"Për mbrojtjen e cilësisè së ajrit të ambientit", transpozoni plotësisht Direktivèn 2008/50/EC për cilësinè e ajrit të ambientit dhe ajrin më të pastër për Evropèn, si dhe Direktivèn 2004/107/EC në lidhje me arsenikun, kadmiumin, merkurin, nikelin dhe hidrokarburet aromatike policiklike në ajri i ambientit. Ky ligj ka hyrè në fuqi më 1 janar 2018 dhe ofron kuadrin institucional, rregulloret, rolet dhe gjobat për të siguruar përputhshmërinè. Ligji parashikon që personat fizikè dhe juridikè, publikè ose privatè, vendas ose të huaj, kanë për detyrè të mbajnè ajrin të pastër dhe ta mbrojnë atè nga ndotja e shkaktuar nga veprimtaritè që ata kryejnè në territorin e Republikës së Shqipërisè.
Udhèzim nr.6527 (24.12.2004)	Ministri i Mjedisit dhe Ministri i Transporteve "Mbi vlerat e lejueshme të elementeve të ndotësve të ajrit nga mjedisi dhe emetimet e zhurmave të shkaktuara nga mjetet rrugore dhe mënyrat e kontrollit të tyre" ndryshuar me udhèzimin nr. 12, datè 15.6.2010 "Për ndryshimet dhe shtesat. të udhèzimit nr. 6527, datè 24.12.2004, shoqèruar me manualin e kontrollit të automjeteve.
Urdhri i Ministrisë të Transportit dhe Infrastrukturës nr.149 (07.04.2014)	"Për miratimin e rregullave për zbatimin e vlefshmërisè ajrore dhe certifikimit mjedisor të avionëve dhe produkteve, pjesëve dhe pajisjeve të lidhura me të, si dhe për certifikimin e organizatave të projektimit dhe prodhimit", në përputhje të plotè me Rregulloren e BE-së nr. 748/2012, datè 3. Gusht 2012, duke pèrcaktuar rregullat zbatuese për vlefshmërinè ajrore dhe certifikimin mjedisor të avionëve dhe produkteve të lidhura me to, pjesëve dhe pajisjeve, si dhe për certifikimin e organizatave të projektimit dhe prodhimit.
Udhèzimi nr.6527 (24.12.2004)	"Për emetimet e lejuara të automjeteve në ajër, nivelet e gjenerimit të zhurmës dhe metodat e kontrollit" i ndryshuar - Ky udhèzim përfshin kërkesat për inspektimet vjetore të automjeteve dhe emetimet e lejuara në ajër. Të gjitha automjetet duhet të jenè në përputhje me këto norma.
VKM Nr.613 (07.9.2011)	"Miratimi i rregullave teknike për vlerësimin e konformitetit të zhurmës për pajisjet e instaluar në ambiente të hapura apo mjedise". Pèrcakton normat e çlirimit të zhurmës për pajisje të caktuara që gjenerojnè zhurmè, si gjeneratorèt e energjisè elektrike, traktorèt, kompresorèt, etj. Rregullorja liston pragjet e pèrcaktuara.
Udhèzim Nr.10 (30.5.2015)	"Në lidhje me miratimin e tipit të traktorëve bujqësore ose pyjore, rimorkiove të tyre dhe makinerive tërheqëse të këmbyeshme, së bashku me sistemet, komponentèt dhe njësitè teknike të veçanta të tyre" bazuar në Direktivèn e BE-së 2003/37/EC datè 26.05.2003.
Ligj nr.9774, datè 12.07.2007,	"Për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës së ambientit" – pèrcakton kërkesat për mbrojtjen e mjedisit nga zhurmat, mënyrèn e shmangies dhe parandalimit,

Legjislacioni	Përmbledhje
ndryshuar me ligjin nr.39/2013	reduktimit dhe eliminimit të efekteve të dëmshme të ekspozimit ndaj tyre, duke përfshirë shqetësimin nga zhurma. Ky ligj synon të mbrojë shëndetin e njeriut dhe mjedisin nga efektet negative të shkaktuara nga emetimet e zhurmës dhe vendos rregulla të përgjithshme, autoritete, inspektime etj.
VKM Nr.587, datë 07.07.2010	“Për monitorimin dhe kontrollin e niveleve të zhurmës në zonat urbane dhe turistike” – përcakton rregullat dhe rregulloret për mbrojtjen nga gjenerimi i zhurmave dhe administrimin e nivelit të zhurmës në zonat urbane dhe turistike.
VKM Nr.1063 (23.12.2015)	“Për miratimin e rregullave teknike për vlerësimin e konformitetit të zhurmës për pajisjet e instaluar në ambiente të hapura apo mjedise” përcakton normat e çlirimit të zhurmës për prodhimin e zhurmës së pajisjeve të caktuara si gjeneratorët e energjisë elektrike, traktorët, kompresorët etj.
Udhëzimi nr.8 (27.11.2007)	Ministria e Mjedisit dhe Ministria e Shëndetësisë mbi “Nivelet e zhurmës në media të ndryshme”, vendos vlerat numerike të zhurmës në zona të veçanta dhe synon të sigurojë mbrojtjen e duhur ndaj ekspozimit ndaj zhurmës për shëndetin e njeriut.
Udhëzimi nr.6527 (24.12.2004)	"Për emetimin e lejuar të automjeteve në ajër, nivelet e gjenerimit të zhurmës dhe metodat e kontrollit" i ndryshuar - Kjo përfshin kërkesat për inspektimet vjetore të automjeteve dhe emetimet e lejuara në ajër. Të gjitha automjetet duhet të jenë në përputhje me këto norma.
VKM Nr.147 (21.03.2007)	“Për cilësinë e karburanteve të benzinës dhe naftës”.
VKM Nr.781 (14.11.2012)	“Për cilësinë e disa lëndëve djegëse të lëngshme për përdorim termik, civil, industrial dhe të transportit ujor (deti, lumi dhe liqeni)”.
Ligji nr.10463 (22.09.2011) i ndryshuar	"Për menaxhimin e integruar të mbetjeve" (i ndryshuar) - synon të mbrojë shëndetin e njerëzve dhe mjedisin, dhe të sigurojë një menaxhim të shëndoshë mjedisor të mbetjeve përmes menaxhimit të integruar.
VKK Nr.99 (18.02.2005) i ndryshuar	“Katalogu Shqiptar i mbetjeve” (i ndryshuar) - i cili bën klasifikimin e mbetjeve, bazuar në llojet e industrisë dhe kriteret për vlerësimin e rrezikshmërisë së mbetjeve. Rregullorja kodifikon llojet e mbetjeve bazuar në Katalogun Evropian të Mbetjeve.
VKM Nr.229 (23.04.2014)	“Për miratimin e rregullave për transferimin e mbetjeve jo të rrezikshme dhe të dhënat për t'u regjistruar në dokumentin transferues” - Rregullorja e re në fuqi kërkon transferimin e mbetjeve pranë kompanive të licencuara dhe sigurimin e depozitimit përfundimtar në objektet e miratuara. Ky akt kërkon dokumentimin e transfertave të mbetjeve dhe dhënien e certifikatës përfundimtare të depozitimit në AKM. Rregullorja kërkon që të gjitha kompanitë prodhuese të mbetjeve të regjistrohen në AKM dhe të kenë një numër personal të prodhimit të mbetjeve.
VKM Nr.371 (11.06.2014)	“Për miratimin e rregullave për transferimin e mbetjeve të rrezikshme dhe të dhënat për t'u regjistruar në dokumentin e transferimit” - Rregullorja e re në fuqi kërkon transferimin e mbetjeve në shoqërinë e licencuar dhe sigurimin e depozitimit përfundimtar në objektet e miratuara. Ky akt kërkon dokumentimin e transferimit të mbetjeve dhe dorëzimin e certifikatës përfundimtare të depozitimit në AKM. Rregullorja kërkon që të gjitha kompanitë prodhuese të mbetjeve të regjistrohen në AKM dhe të kenë një numër personal të prodhimit të mbetjeve.

Legjislacioni	Përmbledhje
Ligj Nr. 9115/2003 (24/07/2003)	“Për trajtimin e ujërave të ndotura” parashikon rregulloren që parashikon nevojën e trajtimit të ujit të ndotur përpara shkarkimit të tij. Neni 6 përcakton detyrimet e personave fizikë dhe juridikë që shkarkojnë ujërat e ndotura. Personat fizikë dhe juridikë, veprimtaria e të cilëve shkarkon ujëra të ndotura, janë të detyruar të marrin masa për:

3.5 Ligji për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis dhe procedura e VNM

Të gjitha projektet që lidhen me ndikimet e mundshme në mjedis, do t'i nënshtrohen një VNM përpara fillimit të zbatimit. Raporti i VNM-së dhe dokumentet e tjera të nevojshme do t'i dorëzohen Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit (MTM), e cila do t'i transferojë dosjet e projektit në AKM për shqyrtim. Projekti do të miratohet me Vendim/Deklaratë Mjedisore të AKM-së dhe MTPT-së. Procedura e VNM-së detajohet në VKM nr. 686, datë 29.07.2015 “Për rregullat, përgjegjësitë, afatet e procedurës së VNM-së dhe procedurën e transferimit të vendimit për deklaratën mjedisore” të ndryshuar.

Skema e rrjedhës së procedurës së VNM-së është ilustruar në Figurën 1 më poshtë. Bazuar në kërkesat ligjore të ligjit nr.10440/2011, “Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis” i ndryshuar, Aneksi II Pika 10. Projektet e infrastrukturës, b) Projektet e zhvillimit urban, duke përfshirë ndërtimin e qendrave tregtare dhe parkingjeve.

Sipas ligjit nr. 10440/ 2011 (neni 11), në përfundim të procesit të VNM, AKM do të vendosë nëse do të lëshohet një Deklaratë Mjedisore ose nëse kërkohen studime të mëtejshme (d.m.th. dhe kërkohet VNM 'në thellësi'). Është parashikuar që në përfundim të procesit të VNM-së të lëshohet një Deklaratë Mjedisore nga MTE, nëpërmjet një procesi aplikimi online; prandaj do të bëhet një aplikim në MTE për një Deklaratë Mjedisore. Dokumentet kryesore që kërkohen nga kuadri ligjor që duhet të dorëzohen në MTE për marrjen e Deklaratës Mjedisore përbëhen nga:

- Raporti paraprak i VNM-së (nënshkruar në mënyrë dixhitale nga një ekspert i licencuar mjedisor)
- Përmbledhje Teknike dhe DËG (nënshkruar dixhitale nga Arkitekti i licencuar);
- Dokumentacioni ligjor në lidhje me statusin pronësor të zonës së projektit
- Dosja e plotë e dokumenteve zyrtare të Ekspertit të licencuar të Mjedisit të angazhuar për kryerjen e procedurës së VNM.
- Një kopje të skanuar të tarifës së shërbimit, siç përcaktohet në legjislacionin përkatës.

Njësia dhe agjencitë kombëtare, rajonale dhe bashkiake që përfaqësojnë një rol gjatë procesit të VNM-së përbëhen nga:

- Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
- Agjencia Kombëtare e Mjedisit
- Drejtoria Rajonale e Mjedisit
- Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (NAPA)
- Administrata Rajonale e Zonave të Mbrojtura

- Bashkitë

Përveç legjislacionit që ka të bëjë në mënyrë specifike me nevojën për një VNM, ka politika, ligje dhe rregullore kombëtare të zbatueshme për Projektin e propozuar dhe aspektet e tij mjedisore dhe sociale. Për më tepër, Shqipëria ka zhvilluar standarde mjedisore që bazohen kryesisht në Direktivat e Komisionit Evropian. Standardet ekzistuese përfshijnë mbrojtjen e biodiversitetit, trashëgiminë kulturore, emetimet në ajër, nivelet e zhurmës, cilësinë e ujit dhe shkarkimin, dhe menaxhimin e mbetjeve.

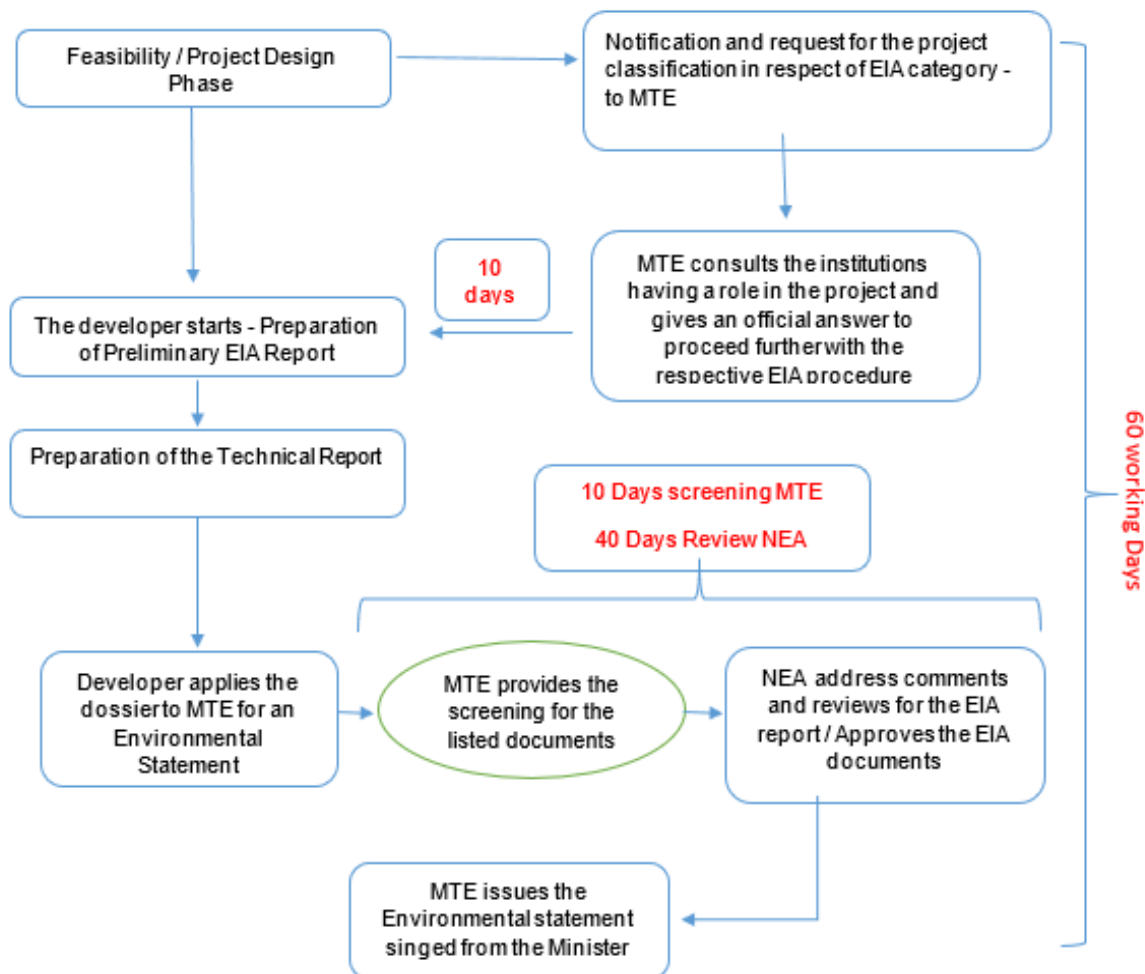

Figura 1 Procedura dhe afati kohor i VNM-së sipas legjislacionit shqiptar

3.6 Ligjet dhe rregulloret në fushën e trashëgimisë kulturore dhe gjetjeve të rastësishme

Projektet për të gjitha llojet e ndërtesave mbitorësore dhe nëntokësore dhe projektet e infrastrukturës inxhinierike në të gjithë vendin bazohen në standardet dhe kërkesat teknike të akteve ligjore në fuqi. Ligji Nr. 10119/09 “Për Planifikimin e Territorit”, i ndryshuar me ligjin nr. kuadri legjislativ i urbanistikës në një ligj të vetëm.

Ligji Nr. 10119/09 ka hyrë në fuqi më 30 shtator 2011. Qëllimi kryesor i këtij ligji është të sigurojë një zhvillim të qëndrueshëm të territorit nëpërmjet përdorimit racional të tokës dhe burimeve natyrore. Ky ligj përfshin konceptet e mbrojtjes së trashëgimisë natyrore dhe kulturore dhe të mbrojtjes së shëndetit dhe sigurisë së komunitetit. Gjithashtu, ligji përmend instrumentet e integruara të planifikimit që do të projektohen për zonat bregdetare, për trashëgiminë dhe peizazhet kulturore, natyrore dhe mjedisore, si dhe për zona të tjera me rëndësi apo interes të përbashkët.

Mbrojtja e trashëgimisë kulturore në Shqipëri trajtohet nga Ministria e Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve dhe disa institucione të specializuara në kuadër të Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës. Në kuadër të Ministrisë, Departamenti i Trashëgimisë Kulturore mbikëqyr Institutin e Monumenteve, nëntë Muzetë Kombëtarë dhe Qendrën e Regjistrimit të Pasurive Kulturore. Trashëgimia kulturore përfshin vendet arkeologjike, ndërtesat historike (të izoluar dhe në rrethe), varrezat dhe vendet e investuara me kuptim tradicional të natyrës historike, kulturore ose fetare.

Ligji 9048 (“Akti i Trashëgimisë Kulturore”) miratuar më 7 prill 2003 (i ndryshuar me ligjin nr. 9592, datë 27.07.2006; Ligji nr. 9882, datë 28.02.2008) është kuadri ligjor primar që rregullon menaxhimin e materialeve të prekshme dhe trashëgimia kulturore jomateriale në Shqipëri. Ligji 9048 përfaqëson përpjekjen e parë për të shtrirë mbrojtjen ligjore të materialeve në fushën e trashëgimisë kulturore jomateriale. Përmbajtja e tij përfshin: Kategoritë e trashëgimisë kulturore shqiptare që do të mbrohet (d.m.th. e prekshme, e paprekshme, e luajtshme, e paluajtshme); përkufizimet dhe shembujt e trashëgimisë materiale dhe jomateriale; përgjegjësitë e institucioneve dhe organeve qeveritare përkatëse; dënime për ata që dëmtojnë trashëgiminë kulturore; dhe procedurat zbutëse.

Neni 4 liston vlerat e prekshme dhe të paluajtshme që duhet të mbrohen, të cilat përfshijnë, por nuk kufizohen në: Zonat arkeologjike; Strukturat historike (përfshirë vendet e kultit); Qytetet dhe lagjet historike; Varrezat dhe varret; dhe peizazhet historike. Ligji 9048 është ndryshuar me ligjin 9592 datë 27.07.2006. Ndryshimet përfshinin 1) prezantimin e Komitetit Kombëtar të Trashëgimisë Kombëtare si një organ këshillimor dhe 2) krijimin e Komitetit Kombëtar për Trashëgiminë Jomateriale (NCIH). Ligji 9048 u ndryshua sërish me ligjin nr.9882, datë 28.02.2008. Ndryshimet e vitit 2008 përfshinin nene që rindërtojnë rrjetin e institucioneve të specializuara të trashëgimisë kulturore dhe artikuj që kanë të bëjnë me krijimin e Këshillit Kombëtar të Arkeologjisë dhe institucioneve të specializuara si Shërbimi Arkeologjik Shqiptar.

Sipas ligjit, nëse gjatë procesit të gërmimit dhe gërmimit do të konstatohet diçka e pazakontë, kontraktori duhet të ndërpresë menjëherë punimet, të informojë urgjentisht autoritetet vendore, Institutin e Monumenteve të Kulturës dhe gjithashtu Ministrinë e Kulturës. Ata do të dërgojnë arkeologë dhe specialistë të terrenit për të kontrolluar dhe vlerësuar objektet e supozuara arkeologjike dhe punimet do të rifillojnë vetëm pas lejes zyrtare të dhënë nga Instituti i Monumenteve të Kulturës. Gjithashtu, Shqipëria respekton detyrimet ndërkombëtare të parashikuara nga konventat dhe marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara nga Shqipëria në kuadër të trashëgimisë kulturore.

Tabela 1 . Legjislacioni për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore

Legjislacioni	Vështrim i përgjithshëm
Trashëgimi kulturore	
Ligji 27/2018 (17.05.2018)	“Për trashëgiminë kulturore dhe muzetë” - Të gjitha çështjet që kanë të bëjnë me trashëgiminë kulturore në Shqipëri rregullohen nga ky ligj”. Ligji përcakton procedurat e ruajtjes dhe gjetjeve të rastësishme (objekte arkeologjike ose sende me vlerë të trashëgimisë kulturore që zbulohen rastësisht) që do të përdoren gjatë zbatimit të projektit.
Neni 146	Kërkon dhe detyron çdo person që zbulon ose gërmon objekte me vlerë të trashëgimisë kulturore, rastësisht gjatë punimeve të ndërtimit, të pezullojë menjëherë punën dhe të informojë autoritetet përkatëse vendore brenda tre ditëve. Autoritetet vendore përkatëse përbëhen nga zyra e qeverisjes vendore (bashkia), Drejtoria e Policisë dhe Drejtoria Rajonale e Trashëgimisë Kulturore (RDCH). RDCH verifikon situatën/gjetjet dhe raporton në Institutin e Monumenteve të Kulturës (IoCM). Këto institucione janë përgjegjëse për vlerësimin e vlerës arkeologjike të objekteve të gjetura dhe përcaktimin nëse puna mund të vazhdojë ose nëse duhet të pezullohet derisa të ndërmerren hetime të mëtejshme në terren.

Neni 5, paragrafi 64 dhe neni 31	Përcakton ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale me masa që synojnë ruajtjen afatgjatë të këtyre pasurive kulturore.
----------------------------------	---

Tabela 3. Ligjet e miratuara pas ratifikimit të konventave ndërkombëtare nga Republika e Shqipërisë

Emri i konventës	Ratifikuar nga Shqipëria
Ligji nr. 9490, datë 13.03.2006 “Për Ratifikimin e Konventës për Mbrojtjen e Trashëgimisë Kulturore Jomateriale”, Paris 2003	2006
Ligji nr.9806, datë 17.09.2007 Për Ratifikimin e Konventës Europiane “Për Mbrojtjen e Trashëgimisë Arkeologjike”	2007
Ligji nr.10 027, datë 11.12.2008 “Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Konventën për Mbrojtjen e Trashëgimisë Kulturore Nënujore”, Paris 2001.	2008

Burimi: <http://ëë.kultura.gov.al/al/baza-liqjore>

3.7 Korniza e Shëndetit dhe Sigurisë

Ligji nr. 10237/2010 “Për sigurinë dhe shëndetin në punë” garanton sigurinë dhe mbrojtjen e shëndetit nëpërmjet parandalimit të rreziqeve profesionale, duke eliminuar faktorët që përbëjnë rrezikun dhe aksidentet, informimin, këshillimin, pjesëmarrjen e ekuilibruar, në përputhje me ligjin. Ky ligj zbatohet si në vijim:

- Direktiva e Këshillit European 89/391/EEC, datë 12 korrik 1989 “Për futjen e masave për të inkurajuar përmirësimet në sigurinë dhe shëndetin e punëtorëve në punë”;
- Direktiva e Këshillit European 94/33 EEC, datë 22 korrik 1994 “Për mbrojtjen e të rinjve në punë”, neni 6; dhe
- Direktiva e Këshillit Evropian 92/85 EEC "Për futjen e masave për të inkurajuar përmirësimin e sigurisë dhe shëndetit në punë të punëtorëve shtatzëna dhe punëtorëve që kanë lindur së fundmi ose janë duke ushqyer me gji".

Legjislacioni shqiptar për shëndetin dhe sigurinë dhe rëndësia e projektit janë theksuar në tabelën e mëposhtme.

Tabela 4 Legjislacioni për shëndetin dhe sigurinë

Legjislacioni	Vështrim i përgjithshëm
Ligji Nr.10237/2010 (18/02/2010)	“Për sigurinë dhe shëndetin në punë” - Ky ligj rregullon kuadrin e shëndetit dhe sigurisë në vendin e punës dhe përcakton rolet e secilës palë që i nënshtrohet ligjit.
Ligji Nr.9863/2008	Inspektorati Sanitar Shtetëror synon të mbrojë punëtorët nga ndikimet e kushteve të pafavorshme të punës, si ekspozimi ndaj substancave toksike, rrezatimi, zhurma e papërshtatshme, vibrimet, mikroklima e pafavorshme, si dhe kontrolli i nivelit të sëmundjeve profesionale dhe aksidenteve si pasojë e kushteve të pafavorshme.
Ligji Nr.9863/2008 (28/01/2008)	“Për ushqimin” specifikon rregullat e sigurisë ushqimore në Shqipëri
Ligji Nr. 10433/2011 (16/06/2011)	“Për inspektimin në Republikën e Shqipërisë”
VKM Nr.562/2013 (3/07/2013)	Vendim i Këshillit të Ministrave për miratimin e rregullores për kërkesat minimale të sigurisë dhe shëndetit në vendin e punës.
VKM Nr.312/2010 (5/5/2010)	“Për sigurinë në ndërtimin e kantierit” përcakton rregullat e sigurisë për veprimtaritë e ndërtimit.
Vendimi nr. 692/2001 (13/12/2001)	“Për masat e veçanta për sigurinë dhe mbrojtjen e shëndetit në punë”
VKM Nr.842/2014 (3.12.2014)	“Për shëndetin dhe sigurinë dhe mbrojtjen e punëmarrësit nga rreziqet e zhurmës në vendet e punës” kërkon që punëdhënësi të vlerësojë nivelet e zhurmës në vendin e punës dhe të sigurojë mbrojtjen e punëtorëve të tij.

3.8 Legjislacioni tjetër përkatës

Rregullore të tjera kombëtare që lidhen me BRUP-in janë paraqitur në Tabelën 6 më poshtë.

Tabela 5. Legjislacioni tjetër përkatës kombëtar

Legjislacioni	Vështrim i përgjithshëm
Ligji Nr.107/2014	"Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit" -

Legjislacioni	Vështrim i përgjithshëm
	Ligji synon të integrojë kuadrin legjislativ të planifikimit urban në një ligj të vetëm dhe përfshin konceptin e mbrojtjes së trashëgimisë natyrore dhe kulturore, si dhe të shëndetit dhe sigurisë së komunitetit për planifikimin e territorit.
VKM Nr.408 (13.5.2015 ndryshuar me VKM 231/2017)	Rregullorja për zhvillimin e territorit.
Ligji Nr.8752/2001 (26/03/2001) i ndryshuar disa herë	“Për ngritjen dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës”, ndryshuar me ligjin nr. 10257/2010 rregullon çështjet e përdorimit të tokës dhe përputhshmërinë e tyre me Planifikimin Rajonal.

3.9 Konventa dhe marrëveshje ndërkombëtare

Shqipëria është nënshkruese e disa konventave dhe marrëveshjeve ndërkombëtare për ruajtjen e biodiversitetit, mbrojtjen e mjedisit dhe zhvillimin e qëndrueshëm. Konventat dhe marrëveshjet kryesore që janë të rëndësishme për projektin janë si më poshtë :

Tabela 6: Konventat dhe marrëveshjet ndërkombëtare të nënshkuara/ratifikuara në Shqipëri

Konventa/Marrëveshja	Vështrim i përgjithshëm	Ratifikuar
Konventa e Aarhus-it për aksesin në informacion, pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrje dhe aksesin në drejtësi për çështjet mjedisore (1998)	Konventa përcakton një sërë të drejtash për publikun, në lidhje me mjedisin; duke përfshirë aksesin në informacionin mjedisor; pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrjen mjedisore dhe aksesin në drejtësi[1].	26 tetor 2000
Konventa Kuadër e OKB-së për Ndryshimet Klimatike (UNFCCC) (1992) hyri në fuqi në 1994	Kombet e Bashkuara Konventa Kuadër për Ndryshimet Klimatike (UNFCCC) ka qenë vendimtare në adresimin e ndryshimeve klimatike dhe nevojës për një reduktim të emetimeve të gazeve serrë. Objektivi përfundimtar i Konventës është të stabilizojë përqendrimet e gazit serrë (GHG) në atmosferë në një nivel që do të parandalonte ndërhyrjet e rrezikshme njerëzore në sistemin klimatik.	01 dhjetor 1994
<u>Marrëveshja e Parisit në COP21 në Paris më 12 dhjetor 2015, hyri në fuqi më 4 nëntor 2016</u>	Marrëveshja e Parisit bazohet në Konventën e Ndryshimeve Klimatike për të luftuar ndryshimet klimatike[2].	21 shtator 2016

Konventa/Marrëveshja	Vështrim i përgjithshëm	Ratifikuar
Protokolli i Kiotos	Protokolli i Kiotos është një marrëveshje ndërkombëtare e lidhur me Konventën Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike; nënshkruesit angazhohen për të vendosur objektiva ndërkombëtarisht të detyrueshëm për reduktimin e emetimeve[3] .	01 Prill 2005
Konventa për mbrojtjen dhe përdorimin e rrjedhave ujore ndërkufitare dhe liqeneve ndërkombëtare (1992)	Shmangni ose minimizoni efektet negative në burimet ujore dhe cilësinë e ujit.	5 janar 1994
Konventa mbi Diversitetin Biologjik (CBD) (1992)	Shmangni ose minimizoni efektet negative në habitatet dhe speciet e rëndësishme, vendet e ruajtjes së natyrës të përcaktuara ndërkombëtarisht dhe në mënyrë natyrore; ruajtjen, përdorimin e qëndrueshëm dhe të barabartë të biodiversitetit.	5 prill 1994
Konventa për Mbrojtjen e Florës dhe Faunës së Egër dhe Habiteteve Natyrore në Evropë (Konventa e Bernës) (1976)	Konventa synon të sigurojë ruajtjen e specieve të florës dhe faunës së egër dhe habitateve të tyre. Vëmendje e veçantë i kushtohet specieve të rrezikuara dhe të cenueshme, duke përfshirë speciet migratore të rrezikuara dhe të pambrojtura[4] ; për të shmangur ose minimizuar efektet negative mbi habitatet dhe speciet e rëndësishme, vendet e ruajtjes së natyrës të përcaktuara në nivel ndërkombëtar dhe natyror.	2 mars 1998
Konventa për ruajtjen e llojeve migratore të kafshëve të egra (Konventa e Bonit) (1979)	Shmangni ose minimizoni efektet negative mbi speciet migratore	1 shtator 2001
Marrëveshja për ruajtjen e shpendëve të ujit migratorë afrikano-euroaziatikë (1995)	Marrëveshja për shpendët migratorë të ujit afrikano-euroaziatik (AEËA) mbulon 254 lloje zogjsh të varur ekologjikisht nga ligatinat për të paktën një pjesë të ciklit të tyre vjetor. Të gjitha speciet AEËA kalojnë kufijtë ndërkombëtarë gjatë migrimit të tyre dhe kërkojnë habitat me cilësi të mirë për shumim, si dhe një rrjet vendesh të përshtatshme për të mbështetur udhëtimet e tyre vjetore.[5] . Shmangni ose minimizoni efektet negative mbi speciet e shpendëve shtegtarë të ujit.	1 shtator 2001
Konventa për Tregtinë Ndërkombëtare të Llojeve të Rrezikuara të Faunës dhe Florës së Egër (CITES) (1975)	CITES është një marrëveshje ndërkombëtare ndërmjet qeverive. Qëllimi i tij është të sigurojë që tregtia ndërkombëtare e ekzemplarëve të kafshëve dhe bimëve të egra të mos kërcënojë mbijetesën e tyre[6] .	27 qershor 2003
Konventa për Mbrojtjen e Trashëgimisë Kulturore dhe Natyrore Botërore (1989)	Shmangni efektet negative në vendet e Trashëgimisë Kulturore Shqiptare dhe Botërore; minimizimi i efekteve negative në zonat e panjohura dhe	10 korrik 1989

Konventa/Marrëveshja	Vështrim i përgjithshëm	Ratifikuar
	jomateriale të trashëgimisë kulturore, asetet materiale dhe infrastrukturën tjetër.	
Konventa e ILO 29 Konventa e Punës së Detyrueshme (1930) dhe ILO 105 Konventa për Heqjen e Punës së Detyrueshme (1957))	Saj Objekti dhe qëllimi janë të shtypur përdorimin e detyruar të punës në të gjitha format e saj, pavarësisht nga natyra e të punës ose të sektorit të aktivitetit, në të cilën ai mund të kryhet.	25 qershor 1957 27 shkurt 1997
Konventa 87 e ILO-s Liria e Asociimit dhe Mbrojtja e të Drejtës për Organizim (1948)	Mbron të drejtat e punëtorëve dhe punëdhënësve për t'u bashkuar me organizatat e tyre vet zgjedhjes pa paraprak autorizim.	3 qershor 1957
Konventa e ILO-s 98 E drejta për organizim dhe negociata kolektive	Konventa parashikon që punëtorët të jenë në gjendje të anëtarësohen në sindikata dhe të përfshihen në negociata kolektive.	3 qershor 1957
Konventa 100 e ILO-s Konventa për shpërblim të barabartë (1951)	Çdo anëtar do të, me anë të përvetësojë me të metodave në operacion për përcaktimin e normave të shpërblimit, të nxitur dhe, në mënyrë që deri sa është në përputhje me këto metoda, të siguroar e aplikimit për të gjithë punëtorët e parimit të barabartë shpërblimit për burra dhe gra punëtorë për punë me vlerë të barabartë .	3 qershor 1957

3.10 Kuadri Mjedisor dhe Social i Bankës Botërore

Si kusht për financimin e projektit BRUP nga BB, ARRSH është angazhuar për zbatimin e projektit në përputhje me Kuadrin Mjedisor dhe Social të BB 2018 (ESF). Çështjet që duhen trajtuar përfshijnë si minimum ligjet dhe politikat mjedisore, shëndetit dhe sigurisë, gjinisë, punës, sociale, tokës dhe trashëgimisë kulturore.

Bazuar në vlerësimin aktual, këto janë standardet ESF të cilat konsiderohen relevante: ESS1, ESS2, ESS3, ESS4, ESS5, ESS6, ESS8 dhe ESS10

- ESS1 – Vlerësimi dhe Menaxhimi i Rreziqeve dhe Ndikimeve Mjedisore dhe Sociale.
- ESS2 – Puna dhe Kushtet e Punës.
- ESS3 – Efikasiteti i burimeve dhe Parandalimi dhe Menaxhimi i Ndotjes

- ESS4 – Shëndeti dhe Siguria në Komunitet.
- ESS5 – Blerja e tokës, Kufizimet në përdorimin e tokës dhe zhvendosja e pavullnetshme
- ESS6 – Ruajtja e Biodiversitetit dhe Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Natyrore të Gjallë.
- ESS8 – Trashëgimia Kulturore.
- ESS10 – Angazhimi i Palëve të Interesit.

ESS1 Vlerësimi dhe Menaxhimi i Rreziqeve dhe Ndikimeve Mjedisore dhe Sociale

Pasqyrë e rëndësisë së Standardit për Projektin:

Projekti mbështet rehabilitimin e urave dhe kanaleve, ndërsa një pjesë më e vogël e financimit do të investohet në përmirësimin/zëvendësimin e konsiderueshëm të urave (me dizajn dhe dimensione të ndryshuara) dhe infrastrukturë të re mbështetëse (për mbrojtjen e urave). Llojet e rehabilitimit të punimeve që mund të financohen do të jenë p.sh. zgjerimi i rrugës/urës për trotualet, zëvendësimi i urës, zëvendësimi i kanalit, heqja e sipërfaqes së rrugës, hidroizolimi i superstrukturës, heqja e sipërfaqes së lirshme të betonit, riprofilimi i betonit strukturor, ndërtimi i parapetëve dhe/ose barrierat e trafikut, kullimi i ujërave të shiut.

Ndikimet e mundshme mjedisore do të jenë kryesisht të moderuara, lokale dhe tipike për punët civile (p.sh. gjenerimi i sasive të konsiderueshme të mbeturinave të ndërtimit, sasi më të vogla të mbetjeve të rrezikshme, emetimi i pluhurit dhe zhurmës, OHS dhe rreziqet që lidhen me sigurinë në trafik, cilësia e ujit, etj.). Përmirësimet e rëndësishme të urave me ndryshime në dizajn, ndryshime në nënstrukturë dhe ndërtimi i infrastrukturës së re mbështetëse mund të rezultojnë në rreziqe thelbësore që lidhen me erozionin e tokës, turbullirën e ujit, ndryshimet në shpejtësi, modelet e depozitimit të llumit, etj. Të gjitha ndikimet pritet të adresohen në analizën e duhur të E&S të përshtatshme për rreziqet e projektit dhe të nënprojekteve. Aktivitetet me rrezik të lartë, siç përcaktohen në Direktivën e BB për E&S dhe ESF, nuk do të financohen në kuadër të Projektit, kjo do të përcaktohet në një procedurë të detajuar brenda ESMF. Duke pasur parasysh shkallën dhe shtrirjen gjeografike të projektit, menaxhimi i performancës së kontraktorit/nënkontraktorit mund të paraqesë një sfidë të rëndësishme (p.sh. në lidhje me menaxhimin e mbetjeve, sigurinë e komunitetit, OHS...) prandaj huamarrësi do të angazhojë inxhinierët monitorues/mbikëqyrës të palëve të treta për të mbështetur zbatimin e punimeve dhe aspektet e menaxhimit të rrezikut mjedisor dhe social të projektit.

Meqenëse lokacionet e sakta dhe qëllimi i punimeve nuk janë përcaktuar ende me siguri, Huamarrësi do të përgatisë një Kuadër të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (ESMF) që do të përcaktojë 1) ndikimet e mundshme në mjedis dhe ndikimet sociale dhe masat e përgjithshme zbutëse; 2) listën e pranueshme të aktiviteteve dhe rishikimin social dhe mjedisor (përfshirë shqyrtimin, vlerësimin, GRM, etj.) procedurën për punimet e propozuara të rehabilitimit dhe (ri)ndërtimit; 3) do të identifikojë nëse një Vlerësim i Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) kundrejt Planit të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (PMMS) do të kërkohet për një nënprojekt të caktuar; 4) Rregullimet institucionale për zbatimin e kërkesave të ESMF. Draft ESMF do të përgatitet dhe konsultohet publikisht përpara vlerësimit dhe do të finalizohet përpara

negociatave të projektit. Në proporcion me rreziqet e nën-projekteve, listat kontrolluese të PMMS do të përgatiten për aktivitetet tipike rehabilituese, përveç PMMS-së për rindërtim, ndërsa VNMS-ja e plotë ose e shkurtuar do të kërkohet për përmirësime/zëvendësime të rëndësishme të urave me ndryshime në dizajn dhe dimensione, si dhe ndërtimi i infrastrukturës së re mbështetëse. CHMP-ja e pavarur, ose ajo që është aneksuar në ESA, do të përgatitet për të gjitha instalimet e mbrojtura si trashëgimi kulturore. Aktivitetet në zonat e mbrojtura nga natyra nuk mund të përjashtohen në këtë pikë, megjithatë, ndikimi i rëndësishëm dhe afatgjatë në biodiversitet nuk ka gjasa, prandaj masat për mbrojtjen e biodiversitetit do të kryhen si pjesë e zbutjes së rregullt mjedisore të nënprojektit. Menaxhimi i ndikimeve mjedisore do të marrë në konsideratë rregulloret përkatëse shqiptare, në veçanti ato që trajtojnë çështjet e menaxhimit të mbetjeve, mbrojtjes së ujit, sigurisë së trafikut dhe OHS, nëpërmjet zbatimit të Udhëzimeve të ËBG për Shëndetin dhe Sigurinë Mjedisore (EHS) dhe Praktikën e Mirë Ndërkombëtare të Industrisë (GIIP).) në këto zona. Këto dispozita do të integrohen në ESA-të përkatëse në përputhje me ESS2 dhe ESS3.

Rreziqet sociale më të mundshme për projektin do të jenë ndërprerjet e mundshme (ESS4) në trafik për shkak të rehabilitimit të urave ose ndërprerje të caktuara për urat që do të duhej të zëvendësoheshin. Një rrezik tjetër sipas këtij standardi do të lidhet me ndërprerjet në nivel komuniteti për sigurinë, veçanërisht për këmbësorët dhe nxënësit e shkollave që përdorin urat e reja. Seksionet sociale të PMMS/VNMS midis rreziqeve të tjera sociale do të adresojnë ndërprerjet dhe do të propozojnë rrugë alternative të përkohshme ose regjime të reja të përkohshme të trafikut. Rreziqe të tjera janë ato që lidhen me (ESS2) kushtet e punës dhe të punës dhe kështu agjencia zbatuese do të përgatisë Procedurat e Menaxhimit të Punës për të menaxhuar punën dhe kushtet e punës për punëtorët e projektit. Rreziqet që lidhen me blerjen e tokës, kufizimet në përdorimin e tokës dhe zhvendosjen e pavullnetshme (ESS5) nuk kanë gjasa duke pasur parasysh që punimet do të kryhen në ura. Ekziston mundësia që në disa raste projekti të përmirësojë lidhjen midis urave dhe rrugëve hyrëse dhe, në këtë situatë, mund të ketë ndikime të vogla në tokat private ose publike. Kështu, do të përgatitet një Kuadër paraprakë e Politikave të Zhvendosjes për të udhëhequr blerjet e mundshme të tokës për nën-projektet përkatëse. Gjatë shqyrtimit social të nën-projekteve (procesi do të përcaktohet në ESMF), do të përcaktohet nëse blerja e tokës do të jetë e nevojshme apo jo. Në rast se nevojitet blerja e tokës për nën-projektin përkatës, atëherë PVZH-të specifike për vendndodhjen do të përgatiten bazuar në Kornizën e Politikave të Zhvendosjes të përgatitur gjatë përgatitjes së projektit (huasë).

Natyrat e ndërhyrjeve rehabilituese është e tillë që do të përdoren makineri të rënda dhe kështu do të nevojiten rreth 10 deri në 20 punëtorë për kantier pune për çdo nënprojekt. Në raste të rralla, afërsisht dy deri në tre ura të propozuara nga lista e gjatë, numri i punëtorëve në kantier mund të jetë deri në 50-100. Vendndodhjet e propozuara janë si jashtë ashtu edhe brenda zonave të banuara rurale dhe urbane në të gjithë Shqipërinë. Kështu, rreziku SH/VSM mund të parashikohet dhe në bazë të instrumentit të vlerësimit të vendit ai është i ulët. Megjithatë, projekti do të krijojë një GRM që do të jetë në gjendje të pranojë dhe trajtojë siç duhet ankesat e natyrës SH. Të gjithë kontraktorët si pjesë e detyrimeve kontraktuale do të duhet t'u kërkojnë punonjësve të tyre të nënshkruajnë një kod sjelljeje.

ESS2 Puna dhe Kushtet e Punës

Standardi është i rëndësishëm. Shumica e punimeve do të kryheshin me makineri të rënda, me rreth 10 deri në 20 punëtorë për kantier dhe, në maksimum dy raste, mund të kishte punë intensive me rreth 50-100 punëtorë për kantier. Nuk do të kishte raste të situatave të fluksit të fuqisë punëtore në lokalitete, pasi projekti po angazhon punëtorë vendas. Legjislacioni shqiptar i OHS është i harmonizuar me konventat e ILO-s, ndërkohë që vendi po bën përpjekje të vazhdueshme për të përafuar me kërkesat dhe standardet përkatëse të BE-së. Megjithatë, duke pasur parasysh rreziqet e moderuara deri në të konsiderueshme të OHS (përfshirë punën në lartësi, punën nën ujë, punën me makineri të rënda, etj.), përveç rregulloreve kombëtare, ndikimet e OHS do të zbuten nga zbatimi i dispozitave përkatëse në VNMS, siç përcaktohet në ESF, Udhëzimet për Mjedisin, Shëndetin dhe Sigurinë e BB dhe praktikat e mira ndërkombëtare të industrisë. Punëtorët e projektit do të jenë punëtorë të drejtpërdrejtë të projektit dhe punëtorë të kontraktuar. Punëtorët e drejtpërdrejtë të projektit do të jenë punonjës dhe konsulentë të NJZP-së, ndërsa punëtorët e kontraktuar do të punësohen nga kontraktorët dhe nënkontraktorët për të kryer rehabilitimin e urave të përzgjedhura. Drafti i Procedurave të Menaxhimit të Punës (LMP) është përgatitur dhe do të jetë pjesë e paketës së konsultimit përpara Vlerësimit dhe do të adresojë rreziqet e parashikuara, duke përfshirë Mekanizmat e Ankesave për Punëtorët e Projektit, dhe të përcaktojë parime të tjera për punësimin e punëtorëve të projektit, në mënyrë që të gjitha kërkesat të ESS2 janë pasqyruar në mënyrë adekuate në dokumentet e tenderit. LMP do të menaxhojë dhe mbikëqyrë përputhshmërinë e punëve të projektit. GRM e Punëtorëve të Projektit do të jetë e ndarë nga GRM e lidhur me projektin. LMP do të adresojë gjithashtu kushtet dhe kushtet e punës, barazinë e mundësive, shoqatat e punëtorëve dhe zgjidhjen e ankesave. Projekti nuk do të përfshijë punë të detyruar ose të fëmijëve. LMP do të përfshijë masa të forta për të adresuar rreziqet OHS dhe VSM/SH (ndonëse këto të fundit pritet të jenë të ulëta).

ESS3 Efikasiteti i Burimeve dhe Parandalimi dhe Menaxhimi i Ndotjes

Faza e zbatimit të projektit do të prodhojë një sasi të konsiderueshme mbetjesh ndërtimi nga heqja e asfaltit, punimet në superstrukturë dhe nënstrukturë, heqja e depozitave, punimet tokësore, etj. të konsiderohet si mjeti i fundit. Rrjedhat e mbetjeve, sasi të, procedurat e menaxhimit dhe asgjësimi/përpunimi përfundimtar do të identifikohen në planet e menaxhimit të mbetjeve, të cilat do të jenë pjesë përbërëse e ESA-ve. Të gjitha punët e parashikuara të infrastrukturës (ndërtimi dhe rindërtimi i urës që mund të kërkojnë pastrim dhe punime nënujore, lysterje dhe rehabilitim, punime në nënstrukturë, instalim dhe riparim të kanaleve, etj.) mund të shkaktojnë ndikime në ujë si turbullira, degradim i cilësisë së ujit, etj. si dhe erozioni i tokës, ndryshimet në modelet e depozitimit, etj. Në mënyrë ideale, ndikimet në ujë do të shmangen/minimizohen nëpërmjet projektimit të nënprojektit dhe projektimit të punimeve, ndërsa rreziqet e mbetura trajtohen nga aplikimi i ËBG EHSG dhe GIIP. Çdo vend i nënprojektit me rehabilitimin e urës ose të kanalit do të zhvillojë plane menaxhimi specifike për lokacionin për menaxhimin e mbetjeve, menaxhimin e materialeve të rrezikshme dhe parandalimin e ndotjes si pjesë e PMMS, listës kontrolluese të PMMS ose VNMS.

Në kuadër të këtij projekti nuk pritet konsumim i madh i energjisë dhe ujit. Një sasi e madhe e burimeve minerale (rërë, zhavorr, etj.) mund të përdoret në ndërtim. Ndonëse nuk do të

ketë gurore në kantiere dhe marrja e materialeve të tilla shpesh ngre rreziqe të rëndësishme mjedisore dhe/ose sociale, prandaj ESMF do të ofrojë kërkesa specifike për shmangien dhe zbutjen e ndikimeve që lidhen me gërmimet nga shtretërit/brigjet e lumenjve. Si pjesë e përgatitjes së projektit/ESMF do të rishikohet gjithashtu përshtatshmëria dhe efektiviteti/zbatimi i procedurave të licencimit për guroret/furnizuesit në Shqipëri.

ESS4 Shëndeti dhe Siguria në Komunitet

Standardi është i rëndësishëm. Projektet e projektit do të përfshijnë masat e nevojshme për përshtatjen e ndryshimeve klimatike dhe rreziqeve natyrore duke marrë parasysh rreziqet e sigurisë për komunitetin. Ndikimet në shëndetin dhe sigurinë e komunitetit do të trajtohen në VNMS-të dhe ESMP-të specifike për vendndodhjen, në përputhje me udhëzimet e dhëna në KMMS. Zbatimi i projektit do të kërkojë përdorimin e mjeteve të rënda, makinerive, transportin e shpeshtë të njerëzve dhe mallrave, të cilat mund të krijojnë rreziqe për sigurinë rrugore dhe sigurinë e këmbësorëve. Zbutja e ndikimeve të mundshme që rezultojnë do të përcaktohen në Planin e Përgjithshëm të Menaxhimit të Trafikut të ESMF. Planet e Menaxhimit të Trafikut specifik për vendndodhjen (TMP) do të zhvillohen bazuar në PMP-në e Përgjithshme duke e bërë një pjesë integrale të kujdesit të duhur E&S. Meqenëse shumë nga aktivitetet ka të ngjarë të kryhen në zona të populluara, ESMF do të kërkojë që PMMS dhe planet e OHS të kontraktorëve të përfshijnë masa specifike për kufizimin e duhur të aksesit të publikut nga vendet e punës. Të gjitha aktivitetet e menaxhimit të mbetjeve duhet të përfshijnë gjithashtu praktika adekuate të zbutjes dhe rehabilitimit, sipas rastit. Zbatimi dhe relevanca e standardit për personelin e sigurisë do të përcaktohet gjatë zbatimit. Çështje të tjera të rëndësishme përveç trafikut të lidhur me projektin janë 1) ndërprerja e kalimit mbi urë për shkak të aktiviteteve të rehabilitimit 2) potenciali për VSM/SH, megjithëse ekziston një rrezik i nivelit të ulët për këtë, dhe 3) ndërgjegjësimi i komunitetit dhe siguria përfshirë edhe për fëmijët. Për 1), pasi të përcaktohet nënprojekti, do të zgjidhet ura që do të rehabilitohet; Një pjesë e aktiviteteve përgatitore ndërmjet projekteve konceptuale dhe projekteve përfundimtare do të jetë analiza, konsultimi dhe përzgjedhja e alternativës më optimale për kalimin mbi urë (ose ndryshimin e gjurmës) gjatë punimeve të rehabilitimit. Kjo do të jetë veçanërisht e rëndësishme nëse për urën e përzgjedhur punimet rehabilituese janë të tilla që duhet të ketë një mbyllje të përkohshme të urës. Për 2), për të adresuar çështjet e mundshme të SEA/SH, kontraktorëve do t'u kërkohej të kërkojnë nga punonjësit të nënshkruajnë kodin e sjelljes; projekti do të forcojë gjithashtu GRM-në e lidhur me projektin për të përpunuar në mënyrë konfidenciale dhe të ndjeshme çdo ankesë SEA/SH nga komunitetet që përdorin urën ose zonat afër. Për 3), projekti do të ketë një angazhim të vazhdueshëm të palëve të interesuara për të siguruar ndërgjegjësimin e komunitetit, veçanërisht nga fëmijët që përdorin urën.

ESS5 Blerja e tokës, Kufizimet në përdorimin e tokës dhe zhvendosja e pavullnetshme

Standardi është i rëndësishëm. Ndonëse pjesa më e madhe e punimeve do të kryhen në urat përkatëse, përkatësisht sipërfaqet dhe ndonjëherë edhe themelet, mund të ketë ndërhyrje për përmirësimin e lidhjeve të aksesueshmërisë apo të ndonjë zone përreth. Në rast se ka nevojë për blerje të tokës, agjencia zbatuese do të përgatisë një KPZH e cila do të udhëzojë blerjen e mundshme të tokës, kufizimin e përdorimit të tokës dhe zhvendosjen e

pavullnetshme gjatë zbatimit të projektit. KPZH do të mbulojë edhe situata të ndikimeve të mundshme të zhvendosjes së strukturave ilegale. Nëse për një nën-projekt të caktuar, do të ketë nevojë për blerje të tokës, do të përgatiten Plane Veprimi për Zhvendosje specifike për vendndodhjen.

ESS6 Ruajtja e Biodiversitetit dhe Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Natyrore të Gjallë

ESS6 ka të ngjarë të jetë e rëndësishme duke pasur parasysh se do të ketë punë brenda dhe rreth lumenjve, të cilat zakonisht përfshijnë rreziqe të shqetësimit të habitateve natyrore në shtretërit e lumenjve dhe brigjeve të lumenjve, rrjedhje / rritje të sedimentimit që mund të prekë peshqit dhe jovetërorët ujorë. Prandaj, ESMF duhet të kërkojë studime paraprake bazë, veçanërisht të habitateve dhe specieve ujore për çdo nënprojekt të tillë, në mënyrë që të merren masat e duhura në hartimin dhe zbatimin e projektit për të shmangur dhe minimizuar ndikimet në masën e mundshme. Po kështu, tashmë mund të vërehet se ndërkohë që disa aktivitete mund të zhvillohen në zonat e mbrojtura, prandaj çdo nënprojekt i vendosur në ose pranë një zone të mbrojtur ose habitatit natyror të ndjeshëm do të kërkojë përgatitjen e një Plani të Menaxhimit të Biodiversitetit. Në varësi të vendndodhjes së zonës së urës, implikimeve të vogla në mbulesën ekzistuese të vegjetacionit (i kufizuar në vendndodhjet e mbështetësve të urës) duhet t'i kushtohet vëmendje e duhur nga perspektiva mjedisore natyrore. ESMF do të integrojë dispozitat e këtij standardi në zhvillimin e kujdesit të duhur për vendndodhjen specifike për të trajtuar rreziqe të veçanta për biodiversitetin, habitatet dhe speciet. Restaurimi i faqes do të jetë gjithashtu shumë i rëndësishëm. Të gjitha zonat dhe objektet e ndërtimit dhe çdo zonë tjetër e përdorur/ndikuar për shkak të operacioneve të projektit do të lihen të pastra dhe të rregullta, sipas planit të restaurimit të kantierit të kërkuar nga ESMP specifike për vendndodhjen.

ESS7 Popujt indigjenë/Komunitetet lokale tradicionale të nënshërbyera Historikisht të Afrikës Sub-Sahariane

Standardi nuk është relevant. Nuk ka Popuj Indigjenë, siç përcaktohet nga ESS 7, në Shqipëri.

ESS8 Trashëgimia Kulturore

Rëndësia e këtij ESS do të vlerësohet më tej gjatë përgatitjes së Projektit si pjesë e procesit të ESA. Në çdo rast, ESMF dhe VNMS/PMMS specifike për vendndodhjen do të përfshijnë dispozita paraprake për gjetjet e rastësishme.

ESS9 Ndërmjetësuesit financiarë

Standardi nuk është relevant. Nuk do të përdoret asnjë financim ndërmjetësues.

ESS10 Angazhimi i palëve të interesuara dhe zbulimi i informacionit

SEP do të përgatitet nga agjencia zbatuese, në përpjesëtim me natyrën dhe shkallën e Projektit dhe rreziqet dhe ndikimet e tij të mundshme. Ai do të përshkruajë palët e ndryshme të interesuara dhe të prekura, por edhe ata që janë të cenueshëm. SEP do të sigurojë një kornizë strategjike për angazhimin e palëve të ndryshme të interesit për secilën urë të veçantë dhe do të propozojë plane konkrete veprimi për angazhimin e palëve të interesuara në aktivitetet e projektit. Për çdo kategori të palëve të interesuara, do të zhvillohet një metodë e përshtatshme angazhimi. Çështjet e rëndësishme që do të komunikohen dhe për të cilat kërkohet koment do të jenë: (i) informimi i publikut të gjerë për punimet, kohën, parashikimet për punimet e rehabilitimit për secilën urë; (ii) angazhimi me palët e interesuara, nga projektimi i konceptit deri tek projektet teknike përfundimtare, në analizën dhe përzgjedhjen e alternativave për përdorim të përkohshëm të urës (ose rrugëve të tjera) gjatë rehabilitimit të secilës urë. Palët e interesuara më të rëndësishme në projekt janë përdoruesit (pasagjerët) e veçantë të secilës urë. Përdoruesit do të analizohen, sipas përdoruesve të makinave dhe transportit publik. Palët e tjera të interesuara do të ishin institucionet përgjegjëse për mirëmbajtjen (në varësi të madhësisë së urës, institucione të ndryshme do të ishin përgjegjëse për mirëmbajtjen e urës). SEP gjithashtu do t'i kushtojë vëmendje të veçantë ndërgjegjësimit të nivelit të komunitetit për trafikun dhe sigurinë, duke përfshirë nxënësit që përdorin urat për të ecur në shkollë.

- **Udhëzimet EHS të Grupit të Bankës Botërore**

Udhëzimet për Mjedisin, Shëndetin dhe Sigurinë (EHS) janë dokumente referencë teknike me shembuj të përgjithshëm dhe specifike të industrisë të Praktikës së Mirë Ndërkombëtare të Industrisë (GIIP). Kur një ose më shumë anëtarë të Grupit të Bankës Botërore përfshihen në një projekt, këto Udhëzime EHS zbatohen siç kërkohet nga politikat dhe standardet e tyre përkatëse. Këto Udhëzime të Përgjithshme EHS janë krijuar për t'u përdorur së bashku me Udhëzimet përkatëse EHS të Sektorit të Industrisë, të cilat ofrojnë udhëzime për përdoruesit mbi çështjet EHS në sektorë të veçantë të industrisë. Për projekte komplekse, mund të jetë i nevojshëm përdorimi i udhëzimeve të shumta të sektorit të industrisë.

[1] <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/index.htm>

[2] http://unfccc.int/files/paris_agreement/application/pdf/qa_paris_agreement_entry_into_force.pdf

[3] <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-kyoto-protocol/what-is-the-kyoto-protocol>

[4] <https://www.coe.int/en/eeb/conventions/full-list/-/conventions/treaty/104>

[5] <https://www.cms.int/en/legalinstrument/aeaa>

[6] <https://www.cites.org/eng/disc/ehat.php>

4.0 Përshkrimi i Mjedisit Ekzistues

4.1 Prezantimi të dhënat bazë

Shqipëria ndodhet në rajonin jugperëndimor të Gadishullit Ballkanik. Vendi ka një sipërfaqe totale prej 28,748 km² që e bën atë një nga vendet më të vogla në Evropë. Vendet fqinje janë Mali i Zi në veriperëndim, Serbia në veri-lindje, ish-Republika Jugosllave e Maqedonisë në veri dhe lindje, dhe Greqia në jug dhe jug-lindje. Shqipëria ka një vijë bregdetare 487 km të gjatë të ndarë midis detit Adriatik dhe Jon.

Klima

Klima ndryshon në varësi të topografisë. Rajonet kryesore klimatike të vendit janë ultësirat bregdetare me mot tipik mesdhetar dhe malësitë me klimë mesdhetare-kontinentale. Këto modele të përgjithshme klimatike ndikohen dukshëm nga gjerësia gjeografike dhe nga variacionet në lartësi. Mbi 70 për qind e vendit janë male të ndryshme të thyer dhe kryesisht të paarritshme. Për shkak të konvergencës së fluksit të ajrit nga Deti Mesdhe dhe masës ajrore kontinentale, reshjet mesatare janë të dendura. Reshjet mesatare vjetore në male mund të arrijnë deri në 3000 mm, ndërsa në bregdet mesatarisht 1000 mm. Pjesa më e madhe e reshjeve derdhet në lumenj dhe derdhet në detin Adriatik. Temperaturat mesatare në gusht, muaji më i nxehtë, variojnë nga 17°C deri në 31°C. Në janar, muaji më i ftohtë, ato variojnë nga 2° deri në 12°C. Shqipëria është e ndarë administrativisht në 12 prefektura (ose qarqe), nën të cilat ka 36 rrethe.

Për sa i përket territorit shqiptar është vënë re se ka një rritje të konsiderueshme nga niveli i detit dhe largim drejt pjesës së brendshme të territorit. Pjesa e brendshme e vendit është kryesisht malore. Ndikimet e faktorëve të sipërpërmendur kanë nxjerrë në pah një numër të madh treguesish dhe parametrash klimatikë në rajone të ndryshme të Shqipërisë.

Territori i Shqipërisë është i ndarë në katër zona kryesore klimatike. Të gjithë elementët e tij janë në thelb të qëndrueshëm. Këto zona emërtohen si më poshtë: Zona Mesdhetare Fushore, Zona Mesdhetare Kodrinore, Zona Mesdhetare Paramalore dhe Zona Mesdhetare Malore.

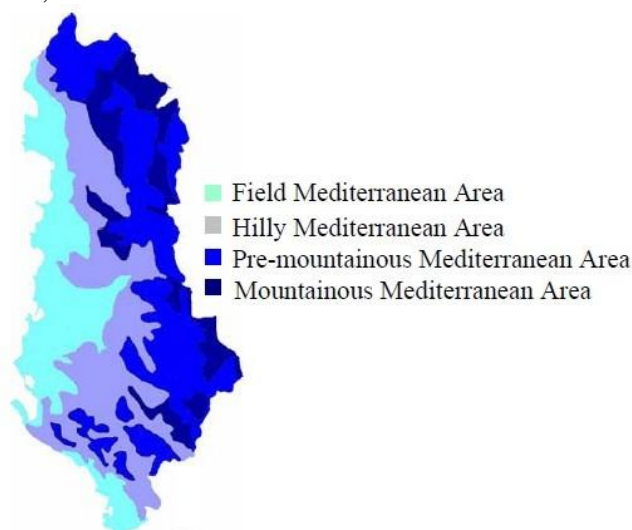

Figure 1 The climate division in Albania

[Source: IHM 1978]

Figura 1: Ndarja e klimës në Shqipëri (burimi: [AEA_12.jpg \(580×505\) \(aea-al.org\)](#))

Temperatura e ajrit

Shpërndarja e temperaturave në Shqipëri paraqet një ndryshueshmëri të konsiderueshme. Temperatura mesatare vjetore është 8-9 °C në zonën malore deri në 17 °C në zonën bregdetare jugperëndimore. Gjatë vitit frenimi i temperaturave në të gjithë vendin është mjaft i rregullt me maksimum në muajt e verës dhe minimale në muajt e dimrit. Periudha e mesatares së këtyre përlogaritjeve është gjatë viteve 1961-2000.

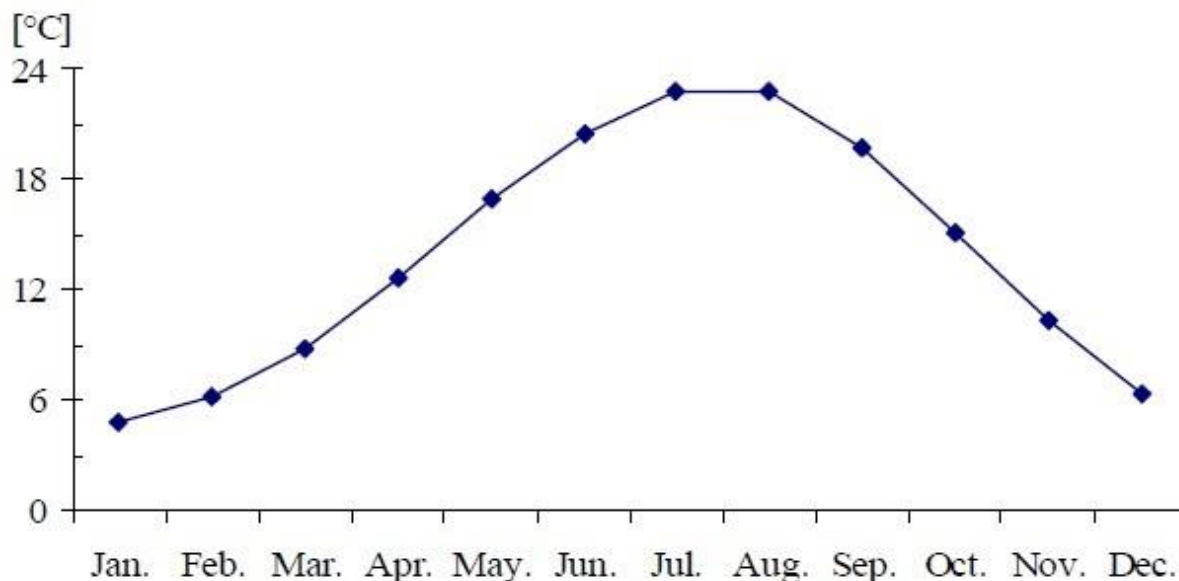

Figura 2: Temperatura mesatare e ajrit në qytetet kryesore të Shqipërisë për periudhën 1961 – 2000. (burimi: [AEA_12.jpg \(580×505\) \(aea-al.org\)](#))

Rrezatim diellor

Figura e mësipërme paraqet rrezatimin mesatar ditor të diellit sipas muajve për 3 stacionet kryesore meteorologjike në Shqipëri. Ajo tregon gjithashtu ekzistencën e dallimeve të mëdha midis stinëve dhe stacioneve të ndryshme në vend. Sipas këtyre të dhënave, stacioni i Peshkopisë, i vendosur në veri-lindje tregon një diferencë nga minimumi 1,5 kËh/m² në dhjetor në maksimum 6,25 kËh/m² në korrik. I njëjti fenomen ndodh edhe në stacionet e tjera.

Raporti ndërmjet muajit të rrezatimit diellor më të lartë dhe atij të rrezatimit minimal diellor varion nga vlerat më të vogla 4 për stacionet e Ersekës dhe Sarandës deri në vlerat 5 kËh/m² për Fierin dhe Peshkopinë.

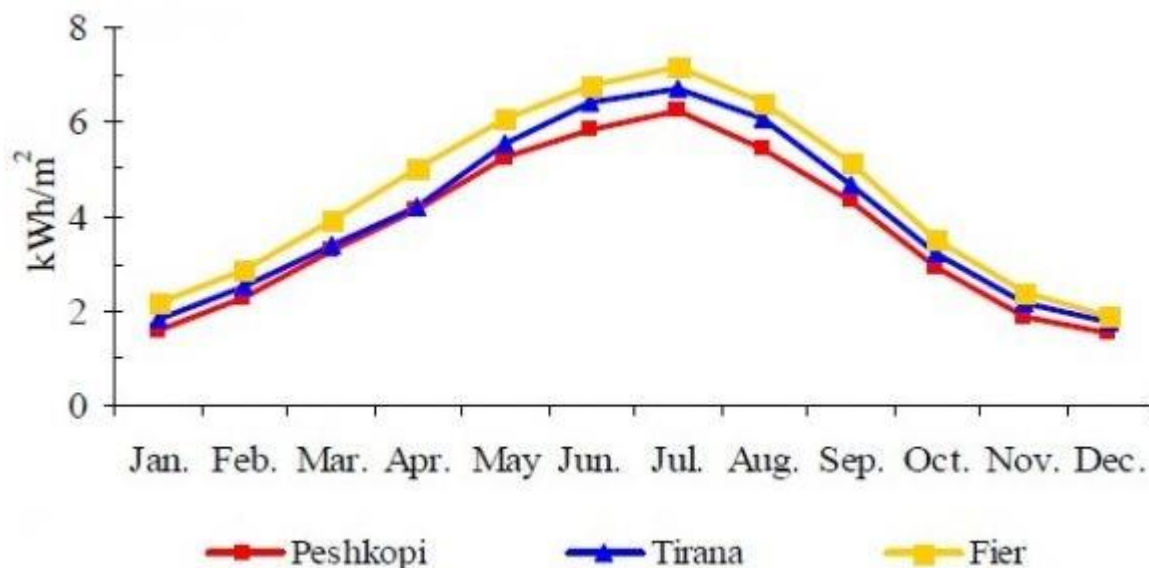

Figura 3: Rrezatimi mesatar ditor diellor për 3 stacionet meteorologjike në Shqipëri (burimi: [AEA_12.jpg \(580x505\) \(aea-al.org\)](#))

Bie shi

Reshjet në Shqipëri kanë një regjim mesdhetar. Ato janë aktive kryesisht gjatë muajve të dimrit (65-75 % e sasisë vjetore) dhe më pak gjatë atyre të verës. Shqipëria karakterizohet nga një variacion i madh përsa i përket shpërndarjes territoriale. Sasia vjetore varion nga 650 mm në juglindje deri në 2800 mm në alpet e Shqipërisë. Sasia mesatare e rënieve për të gjithë territorin është afërsisht 1400 mm në vit. Më poshtë jepet grafiku i sasisë mesatare të rënieve për periudhën 40 vjeçare: 1961 – 2000. Krahasuar me temperaturat, regjimi i rënies në 10 vitet e fundit dallohet lehtësisht nga ai i mëparshmi.

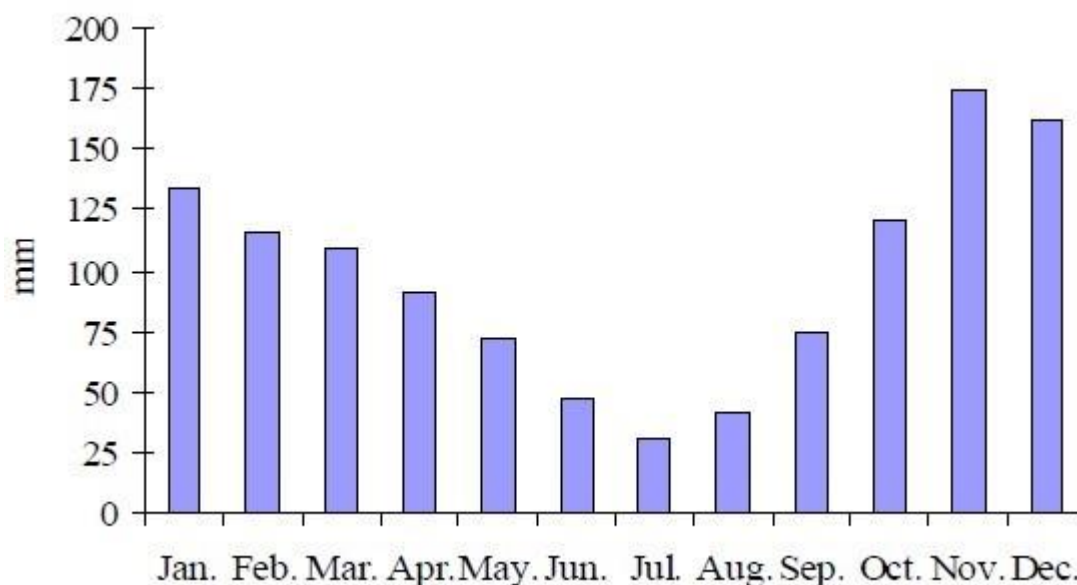

Figura 4: Sasia mesatare e rënieve mujore në qytetet kryesore të Shqipërisë gjatë periudhës 1961 – 2000)

4.2 Mjedisi fizik

Cilësia e ajrit. Aktualisht në vend po kryhet një monitorim shumë i kufizuar i ajrit. Sipas Komunikatës së Parë Kombëtare (FNC), Shqipëria është një emetues neto relativisht i ulët i gazeve serrë (GHG), me emetime relativisht të ulëta të dioksidit të karbonit (CO₂) për frymë, kryesisht për faktin se mbi 90% e prodhimit të saj të energjisë është hidroelektrike.

Hidrologjia dhe ujërat sipërfaqësore . Cilësia e ujërave sipërfaqësore nuk është e njohur mirë për shkak të monitorimit shumë të kufizuar të vazhdueshëm të shkarkimeve të ujërave të zeza dhe cilësisë së ujit. Në përgjithësi, cilësia e ujit është shpesh një problem për shkak të ndotjes që vjen nga shkarkimi i ujërave të zeza të patrajuara nga vendbanimet urbane, si dhe nga industritë me teknologji të vjetëruar. Shkarkimi i ujërave të zeza në trupat ujorë, veçanërisht në zonat turistike bregdetare dhe ekosistemet delikate, është një shqetësim i madh mjedisor për Qeverinë, komunitetin e biznesit dhe publikun.

Toka dhe ujërat nëntokësore Degradimi i tokës dhe erozioni i tokës është një nga çështjet kryesore mjedisore në vend. Ngarkesa e lartë e ndotjes në ujërat sipërfaqësore po çon në një përkeqësim të cilësisë së ujërave nëntokësore dhe veçanërisht ka të bëjë me zonat e ulëta, ku jeton shumica e popullsisë dhe ku zhvillohen shumica e aktiviteteve industriale dhe bujqësore. Kullotja e pakontrolluar në tokat e kullotave dhe prerja e drurit për ngrohje janë disa nga faktorët kryesorë që çojnë në degradimin e tokës dhe në erozionin e tokës. Raporti i Gjendjes së Mjedisit 2009-2010 tregon se erozioni i tokës vazhdon të jetë i konsiderueshëm dhe sasi të sedimentit afër 8-24 ton/ha në vit transportohen nga uji i lumit.

Ndryshimet klimatike . Rishikimi i literaturës tregon se efektet e ndryshimeve klimatike në Shqipëri përfshijnë karakteristikat dhe kohëzgjatjen e stinës (dimrat janë më të butë dhe më të shkurtër, verat janë më të gjata dhe më të nxehta); thatësira në verë dhe ndonjëherë edhe në vjeshtë, dhe më pas përmbytje të papritura, erozioni bregdetar në të gjithë bregun e Adriatikut për shkak të rritjes së nivelit të detit; shkatërrimi i pyjeve dhe vegjetacionit bregdetar; rritja e kripësisë në lagunat dhe fushat pranë bregdetit; dhe rritje të zjarreve në pyje.

4.3 Mjedisi Biologjik

Pak vende në botë, në përpjesëtim me madhësinë e tyre, kanë një shumëllojshmëri të tillë bimësh, sa Shqipëria. Diversiteti klimatik, përbërja gjeologjike dhe pozicioni gjeografik lejojnë që flora dhe fauna e Shqipërisë të jenë po aq unike sa janë. Pas rënies së regjimit komunist, qeveria shqiptare e vetëdijshme për trashëgiminë e pasur të florës dhe faunës, ka marrë masa paraprake për të siguruar ruajtjen dhe përdorimin racional në dobi të të dyve: njerëzve dhe natyrës. Ai përfshin peshkimin dhe gjuetinë e pakontrolluar që mund të çojë në zhdukjen e disa specieve të rrezikuara. Legjislacioni kundër këtyre dy praktikave duhet të monitorohet.

- **Flora**

Në tokën shqiptare rriten rreth 3200 lloje bimësh që jo vetëm përbëjnë pjesën më të madhe të florës ballkanike, por përfshijnë edhe bimë nga rajone më të largëta.

Bimët më tipike në Shqipëri janë të njëjta si në rajonin e Mesdheut . Këto janë pemë ulliri, vreshta dhe pemë frutore, duke përfshirë pemët e fikut, portokallit dhe limonit. Megjithatë, peizazhi ofron fruta pak a shumë të ndryshme sipas stinëve: qershitë lulëzojnë në maj, hurma

(pema e hurmës) rreshton rrugët në të gjithë veriun e vendit në nëntor dhe arrat janë të përhapura në malësitë shqiptare.

Një shembull tjetër është shqopa, egilopët e lisit, fshesa dhe selvia. Parku kombëtar Llogara në bregdet dhe ajo e Divjakës ofrojnë shëtitje të mrekullueshme nëpër pyjet me pisha të egra dhe ju ndoshta do të shihni rrëqebulli.

Brendësia të kujton më gjerësisht Evropën Qendrore me malet e saj dhe pyjet me gjelbërim të përhershëm. Në varësi të lartësisë në të cilën ndodheni, bimësia do të jetë pak a shumë e dendur.

Flora e Shqipërisë përfshin gjithashtu rreth 300 bimë mjekësore që përdoren ende për të kuruar dhe lehtësuar dhimbjet. Kjo florë e pasur dhe e larmishme bëri që specialistët shqiptarë të studionin raste të shumta e të ndryshme.

- **Fauna**

Klima e butë, pyjet e bollshme, hidrografia dhe topografia e vendit dhe natyra malore e terrenit janë të gjithë faktorë që kanë kontribuar në pasurinë e faunës shqiptare dhe shumëllojshmërinë e jashtëzakonshme. Bota e kafshëve në Shqipëri, si dhe bimësia, është shumë e ngjashme me atë të vendeve mesdhetare dhe të Evropës Qendrore. Ju takoni shumë lloje të kafshëve të egra: ujçër, dhelpra, arinj, lepur, dre, dhi dhe shumë të tjera. Shqipëria ka edhe një pasuri të madhe ornitologjike. Krahas të gjithë shpendëve shtëpiak, ai është i populluar nga shumë shpendë të egër, veçanërisht të dukshëm në lagunën e Karavasitës në Parkun Kombëtar të Divjakës.

Detet, liqenet dhe lumenjtë shqiptarë janë shtëpia e rreth 110 familjeve të të gjitha llojeve të peshqve në Detin Mesdhe : barbuni, bari dhe trofta janë disa nga peshqit që gjenden në Shqipëri. Nëse kaloni nga rajoni i Pogradecit, ose nëse vendosni të kaloni kufirin me Maqedoninë, me siguri do të dëgjoni për Kuranin, një peshk që jeton vetëm në liqenin e Ohrit dhe në lumin Drin i Zi. Shija e tij e kryqëzimit mjaft e ngjashme me atë të salmonit është e popullarizuar tek njerëzit që jetojnë pranë kësaj zone.

- **Zonat e Mbrojtura**

Deri në fillim të vitit 2015, menaxhimi i PAN-it ishte përgjegjësi e Ministrisë së Mjedisit (MM) dhe ishte pjesë e strukturës dhe detyrave të Drejtorive Rajonale të Shërbimit Pyjor (FSD). Me themelimin e Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura (AKZM), më 4 shkurt 2015, menaxhmenti i PAN-it mori një qasje krejtësisht të re. AKSHP dhe strukturat e saj vendore kanë një përgjegjësi dhe sfidë të madhe në përballimin e situatave aktuale dhe të ardhshme, si dhe në drejtimin e zonave të mbrojtura dhe menaxhimin e tyre. Kjo edhe për faktin se zonat e mbrojtura, në Shqipëri, gjenden në forma dhe përmasa të ndryshme (tokësore, ujore, detare, lokale dhe ndërkuftare); nën pronësi publike, komunale dhe private; në gjashtë kategori administrimi; Ligatinat Ramsar me rëndësi ndërkombëtare; Rezervat e Biosferës (BR) dhe UNESCO (Organizata e Kombeve të Bashkuara për Arsimin, Shkencën dhe Kulturën) Vendet e Trashëgimisë Botërore.

Qeveria e Shqipërisë ka miratuar Rrjetin e Zonave të Mbrojtura (PAS). Aktualisht, sipërfaqja e Rrjetit të Zonave të Mbrojtura (PAN) të Shqipërisë është 504,826.3 hektarë ose 17.56% e sipërfaqes totale të vendit. Zonat e Mbrojtura Detare dhe Bregdetare (ZMPA) përbëhen nga 119,224.7 hektarë ose 23.6% e sipërfaqes totale të PAN të vendit, nga të cilat vetëm 13.261.2 hektarë janë sipërfaqe detare. Gjithashtu, 98,180.6 hektarë janë nën statusin e zonës Ramsar duke mbuluar 3.42% të sipërfaqes totale të vendit. Siç përcaktohet në Ligjin 81/2017 “Për

Zonat e Mbrojtura”, sistemi kombëtar i zonave të mbrojtura përbëhet nga gjashtë kategori zonash të mbrojtura të përcaktuara nga Bashkimi Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës (IUCN).

Tabela 7. Sipërfaqja e Rrjetit të ZM, sipas Rajoneve (Burimi: NAPA 2019).

No.	REGION	Surf.in hectares/ PA	%/Tot PA	Surf.in hectares/ Region	%PA/in the Region
1	BERAT	25,487.3	5.05%	179,793	14.18%
2	DIBRA	63,282.6	12.55%	248,503	25.47%
3	DURRESI	6,563.4	1.30%	76,442	8.59%
4	ELBASAN	40,284.0	7.99%	329,994	12.21%
5	FIER	23,185.6	4.60%	189,069	12.26%
6	GJIROKASTRA	61,295.6	12.14%	288,426	21.25%
7	KORÇA	66,688.8	13.22%	371,032	17.97%
8	KUKESI	45,916.8	9.10%	237,348	19.35%
9	LEZHA	15,018.9	2.98%	161,910	9.28%
10	TIRANA	40,730.9	8.08%	165,463	24.62%
11	SHKODRA	52,192.0	10.35%	356,199	14.65%
12	VLORA	64,180.4	12.73%	270,621	23.72%
	TOTAL	504,826.3	100.00%	2,874,800	

Tabela 9: RRJETI I ZONAVE TË MBROJTURA NË SHQIPËRI

Nr.	KATEGORIA	Rajon	Emri i PA	Kategoria IUCN	Miratimi	Nr. Sipërfaqja PA	Sipërfaqja në hektarë
1	REZERVAT SRIKT NATYRORE/REZERVA KËRKIMORE SHKENCORE	KUKESI	Lumi i Gashit	Unë SNR	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	3000.00

	(SNR)–KATEGORIA I, IUCN						
2	REZERVAT SRIKT NATYRORE/REZERVA KËRKIMORE SHKENCORE (SNR)–KATEGORIA I, IUCN	GJIROKAS TER	Kardhiqi	Unë SNR	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	1,800,00
1	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	SHKODËR	Thethi	II NP	VKM Nr.96, datë 21.11.1966	1	2,630,00
2	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	Dibra	Lurë–Mali i Dejës	II NP	VKM Nr.661, datë 31.10.2018	1	20,242,80
3	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	VLOREË	Llogora	II NP	VKM Nr.96, datë 21.11.1966	1	1,010,00
4	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	KORÇËS	Bredhi i Drenovës	II NP	VKM Nr.96, datë 21.11.1966	1	1,380,00
5	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	KUKESI	Lugina e Valbonës	II NP	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	8,000.00
6	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	DURRESI	Qafë Shtamë	II NP	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	2000.00
7	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	KORÇËS	Prespës	II NP	VKM Nr.80, datë 18.02.1999	1	27,750,00
8	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	VLOREË	Butrinti	II NP	VKM Nr.134, datë 20.02.2013	1	9,424,40
9	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	TIRANE, DURRESI	Mali i Dajtit	II NP	VKM Nr.402, datë 21.06.2006	1	29,216,00
10	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	Fier, TIRANE	Divjakë–Karavasta	II NP	VKM Nr.687, datë 19.10.2007	1	22,230,20
11	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	Elbasan, Dibër	Shebenik – Jabllanice	II NP	VKM Nr.640, datë 21.05.2008	1	33,927,70
12	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	GJIROKAS TER, KORÇË, Berat	Bredhi i Hotovës–Dangëlli	II NP	VKM Nr.1631, datë 17.12.2008	1	34,361,10
13	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	VLOREË	Karaburun–Sazan	II NP	VKM Nr.289, datë 28.04.2010	1	12,428,00
14	PARK KOMBËTAR (NP)–KATEGORIA II, IUCN	Berat, Elbasan	Mali i Tomorit	II NP	VKM Nr.467, datë 26.07.2018	1	26,106,20

1	MONUMENT NATYRORE (NM)–KATEGORIA III, IUCN	Shqipëria	Bio-Monument	III NM	VKM Nr.303, datë 10.05.2019	295	0
2	MONUMENT NATYRORE (NM)–KATEGORIA III, IUCN	Shqipëria	Gjeo-Monument	III NM	VKM Nr.303, datë 10.05.2019	423	0
3	MONUMENT NATYRORE (NM)–KATEGORIA III, IUCN	GJIROKAS TER	Bredhi i Sotirës	III NM	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	1,740,00
4	MONUMENT NATYRORE (NM)–KATEGORIA III, IUCN	VLOREË	Syri i Kaltër (Syri i Kaltër)	III NM	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	180
5	MONUMENT NATYRORE (NM)–KATEGORIA III, IUCN	Dibra	Vlashaj	III NM	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	50
1	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PARK NATYROR (MNR/NP)–KATEGORIA IV, IUCN	VLOREË	Karaburun	IV MNR/NP	Reg. KK Nr.1, datë 27.7.1977	1	20,000.00
2	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PARK NATYROR (MNR/NP)–KATEGORIA IV, IUCN	KORÇËS	Cangonj	IV MNR/NP	Reg. KK Nr.1, datë 27.7.1977	1	250
3	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PARK NATYROR (MNR/NP)–KATEGORIA IV, IUCN	Beratit	Bogovë	IV MNR/NP	Reg. KK Nr.1, datë 27.7.1977	1	330
4	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PARK NATYROR (MNR/NP)–KATEGORIA IV, IUCN	KORÇËS	Krastafillak	IV MNR/NP	Reg. KK Nr.1, datë 27.7.1977	1	250
5	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PARK NATYROR (MNR/NP)–	Elbasani	Kuturman	IV MNR/NP	Reg. KK nr.1, datë 27.7.1977	1	3,600.00

	KATEGORIA IV, IUCN						
6	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	Fier	Pishë Poro	IV MNR/NP	Reg. KK Nr.1, datë 27.7.1977	1	1,500.00
7	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	LEZHË	Berzanë	IV MNR/NP	Reg. KK Nr.1, datë 27.7.1977	1	880
8	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	Fier	Levan	IV MNR/NP	Reg. KK Nr.1, datë 27.7.1977	1	200
9	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	Beratit	Balloll	IV MNR/NP	Reg. KK Nr.1, datë 27.7.1977	1	330
10	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	Elbasani	Qafë Bushi	IV MNR/NP	Reg. KK Nr.1, datë 27.7.1977	1	500
11	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	DURRESI	Rrushkull	IV MNR/NP	Urdhër KK Nr.2, datë 26.12.1995	1	650
12	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	VLOREË	Rrëzomë	IV MNR/NP	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	1,400,00
13	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR	KUKESI	Tej Drini Bardhë	IV MNR/NP	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	30

	K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN						
14	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	KORÇËS	Gërmenj –Shelegur	IV MNR/NP	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	430
15	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	Elbasani	Polis	IV MNR/NP	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	45
16	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	Elbasani	Stravaj	IV MNR/NP	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	400
17	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	Elbasani	Sopoti	IV MNR/NP	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	300
18	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	Elbasani	Dardhë– Xhyrë	IV MNR/NP	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	400
19	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	SHKODËR	Liqeni i Shkodrës	IV MNR/NP	VKM Nr.684, datë 02.11.2005	1	26,535,00
20	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	LEZHË	Kune– Vain– Tale	IV MNR/NP	VKM Nr.432, datë 28.04.2010	1	4,393,20

21	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	LEZHË	Patok– Fushëkuq e–Ishëm	IV MNR/NP	VKM Nr.995, datë 03.11.2010	1	5000,70
22	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	Dibër, KUKESI	Korab– Koritnik	IV MNR/NP	VKM Nr.898, datë 21.12.2011	1	55,550,20
23	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	GJIROKAS TER	Zagori	IV MNR/NP	VKM Nr.354, datë 02.05.2018	1	24,590,30
24	REZERVAT NATYRORE I MENAXHUAR/PAR K NATYROR (MNR/NP)– KATEGORIA IV, IUCN	Dibra	Liqeni i Ulzës dhe rrethina	IV Mun.NP	DRC Nr.16, datë 03.04.2013	1	4,206,00
1	PEIZAZH I MBROJTUR/PEIZA ZH DETI (PL/S)– KATEGORIA V, IUCN	KORÇËS	Nikolicë	V PL/S	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	510
2	PEIZAZH I MBROJTUR/PEIZA ZH DETI (PL/S)– KATEGORIA V, IUCN	KORÇËS	Pogradeci	V PL/S	VKM Nr.80, datë 18.02.1999	1	27,323,00
3	PEIZAZH I MBROJTUR/PEIZA ZH DETI (PL/S)– KATEGORIA V, IUCN	VLOREË	Vjosë– Nartë	V PL/S	VKM Nr.680, datë 22.10.2004	1	19,738,00
4	PEIZAZH I MBROJTUR/PEIZA ZH DETI (PL/S)– KATEGORIA V, IUCN	SHKODËR	Lumi Buna– Velipojë	V PL/S	VKM Nr.682, datë 02.11.2005	1	23,027,00
5	PEIZAZH I MBROJTUR/PEIZA ZH DETI (PL/S)– KATEGORIA V, IUCN	TIRANË, Dibër	M.Gropa– Bizë– Martanes h	V PL/S	VKM Nr.49, datë 31.01.2007	1	25,266,40

6	PEIZAZH I MBROJTUR/PEIZAZH DETI (PL/S)– KATEGORIA V, IUCN	DURRESI	Krastë–Verjon	V PL/S	VKM Nr.468, datë 26.07.2018	1	1,469,20
1	ZONAT E MBROJTURA ME PËRDORIM TË QËNDRUESHËM TË BURIMEVE NATYRORE (MNRPA) – KATEGORIA VI, IUCN	KORÇËS	Nikolicë	V PL/S	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	510
2	ZONAT E MBROJTURA ME PËRDORIM TË QËNDRUESHËM TË BURIMEVE NATYRORE (MNRPA) – KATEGORIA VI, IUCN	KORÇËS	Pogradeci	V PL/S	VKM Nr.80, datë 18.02.1999	1	27,323,00
3	ZONAT E MBROJTURA ME PËRDORIM TË QËNDRUESHËM TË BURIMEVE NATYRORE (MNRPA) – KATEGORIA VI, IUCN	VLOREË	Vjosë–Nartë	V PL/S	VKM Nr.680, datë 22.10.2004	1	19,738,00
4	ZONAT E MBROJTURA ME PËRDORIM TË QËNDRUESHËM TË BURIMEVE NATYRORE (MNRPA) – KATEGORIA VI, IUCN	SHKODËR	Lumi Buna–Velipojë	V PL/S	VKM Nr.682, datë 02.11.2005	1	23,027,00
5	ZONAT E MBROJTURA ME PËRDORIM TË QËNDRUESHËM TË BURIMEVE NATYRORE (MNRPA) – KATEGORIA VI, IUCN	TIRANË, Dibër	M.Gropa–Bizë–Martanesh	V PL/S	VKM Nr.49, datë 31.01.2007	1	25,266,40
6	ZONAT E MBROJTURA ME PËRDORIM TË QËNDRUESHËM TË BURIMEVE	DURRESI	Krastë–Verjon	V PL/S	VKM Nr.468, datë 26.07.2018	1	1,469,20

	NATYRORE (MNRPA) – KATEGORIA VI, IUCN						
1	ZONAT E MBROJTURA ME PËRDORIM TË QËNDRUESHËM TË BURIMEVE NATYRORE (MNRPA) – KATEGORIA VI, IUCN	Dibra	Luzni– Bulaç	VI NRPA	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	5,900.00
2	ZONAT E MBROJTURA ME PËRDORIM TË QËNDRUESHËM TË BURIMEVE NATYRORE (MNRPA) – KATEGORIA VI, IUCN	KORÇËS	Piskal– Shqeri	VI NRPA	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	5,400.00
3	ZONAT E MBROJTURA ME PËRDORIM TË QËNDRUESHËM TË BURIMEVE NATYRORE (MNRPA) – KATEGORIA VI, IUCN	LEZHË	Bjeshka e Oroshit	VI NRPA	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	4,745,00
4	ZONAT E MBROJTURA ME PËRDORIM TË QËNDRUESHËM TË BURIMEVE NATYRORE (MNRPA) – KATEGORIA VI, IUCN	KORÇËS	Guri i Nikës	VI NRPA	VKM Nr.102, datë 15.01.1996	1	2,200.00

LISTA E ZONAVE TË MBROJTUARA TË PAPROVUARA KOMUNALE (PARK KOMUNALE NATYROR –Mun.NP)

Nr.	Rajon	Emri i PA	Kategoria IUCN	Miratimi	Sipërfaqja në hektarë
1	KUKESI	Nikaj– Mërtur	IV Mun. NP	DRC Nr.32, datë 13.10.2014	17,505,00
2	SHKODËR	Shkrel	IV Mun. NP	DRC nr.....	20,282,00
3	LEZHË	Kthellë	IV Mun. NP	DRC Nr.16, datë 30.01.2015	9,395,80

Një analizë e detajuar mbi kryqëzimin e mundshëm ndërmjet ZM dhe gjurmës së nënprojekteve, duhet të sigurohet në fazën e përgatitjes së VNM/PMMS, pasi të përcaktohet dizajni i detajuar për çdo nënprojekt.

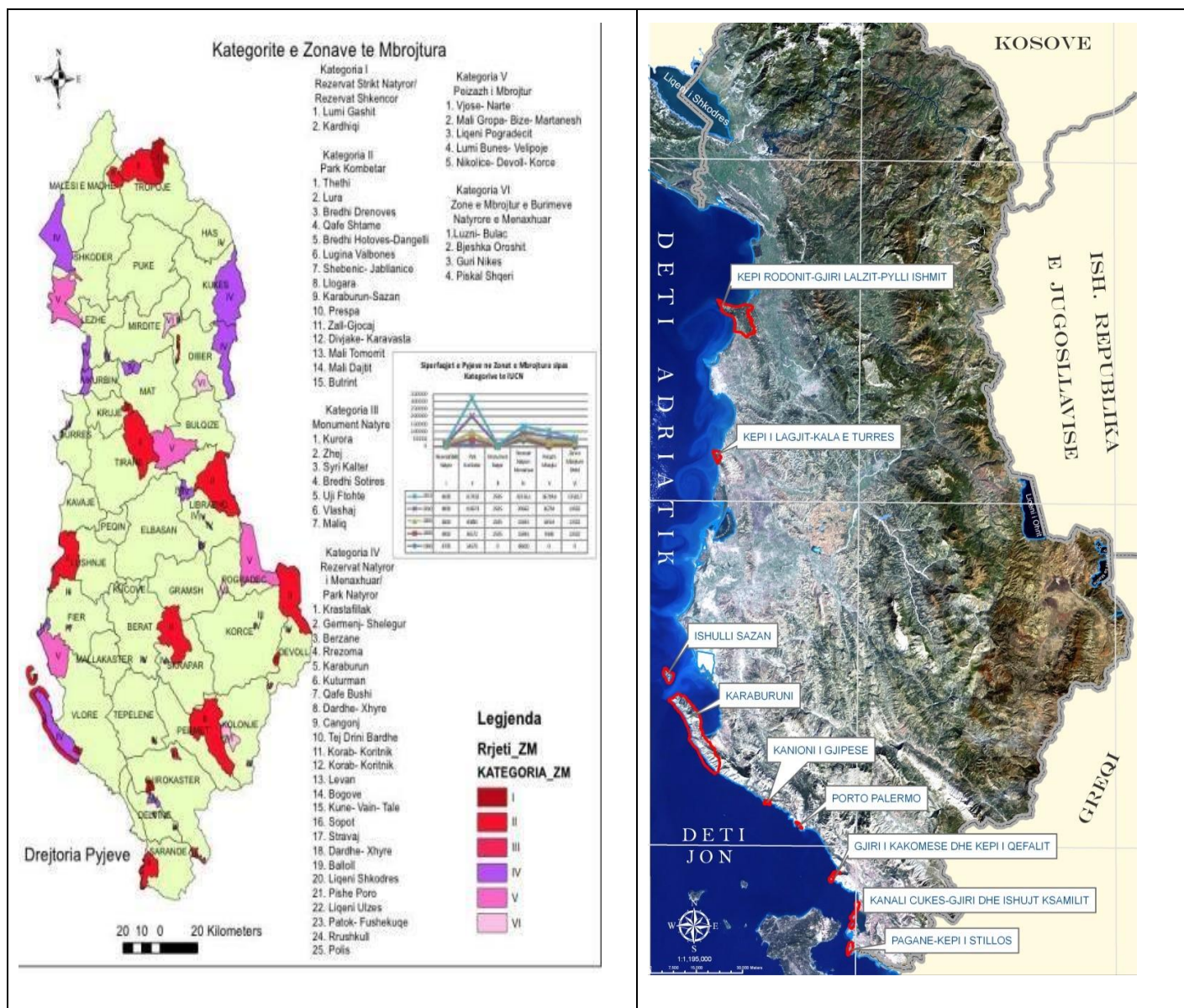

Figura 5. Harta e Zonave të Mbrojtura të Shqipërisë

4.4 socioekonomike

Treguesit socio-ekonomikë hedhin dritë mbi kontekstin në të cilin analizohet Indeksi i Barazisë Gjinore. Shqipëria ka bërë progres të konsiderueshëm në drejtim të zhvillimit ekonomik, gjë që ka rezultuar në uljen e varfërisë dhe rritjen e rritjes ekonomike. Kriza globale financiare goditi Shqipërinë pas vitit 2008 dhe rezultoi në uljen e rritjes ekonomike, duke arritur normën më të ulët në vitin 2013 me 1.0 për qind rritje të PBB-së reale. Rritja ekonomike filloi të rikthehet në vitet e mëvonshme dhe arriti në 3.8 përqind në 2017, duke tejkaluar 2.4 përqind për BE-28. Megjithatë, PBB-ja për frymë është shumë më e ulët në Shqipëri sesa BE-28. Në vitin 2017,

PBB-ja për frymë e Shqipërisë ishte 4024 euro krahasuar me 27780 euro për BE-28. Sektorët kryesorë ekonomikë që kontribuojnë në rritjen ekonomike janë shërbimet, industria dhe ndërtimi dhe bujqësia. Shërbimet përbëjnë 48 për qind të PBB-së në Shqipëri dhe janë rritur me 6.6 për qind në vitin 2017 në terma realë. Industria dhe ndërtimi zënë 20,4 për qind të PBB-së me një normë reale rritjeje prej 1,8 për qind për industrinë dhe 7,0 për qind për ndërtimin në vitin 2017. Në të njëjtin vit, bujqësia zë 19,0 për qind të PBB-së dhe një rritje reale prej më pak se një për qind. (Tabela 3).

Prirjet demografike tregojnë se popullsia shqiptare parashikohet të ulet, kryesisht për shkak të niveleve të ulëta të lindshmërisë dhe migrimit të vazhdueshëm jashtë vendit. Popullsia shqiptare që nga 1 janari 2019 vlerësohet në 2.9 milionë dhe parashikohet të arrijë në 2.7 milionë deri në vitin 2031. Rënia e vazhdueshme e lindshmërisë që nga viti 2013 ka kontribuar gjithashtu në rënien e popullsisë. Në vitin 2018, shkalla e fertilitetit ishte 1.37 lindje të gjalla për grua në moshë riprodhuese, që është shkalla më e ulët që nga viti 2013 (1.73). Shkalla e fertilitetit është nën normën e zëvendësimit dhe mesataren e BE-28 (1.59 lindje të gjalla për grua). Për më tepër, Shqipëria ka vazhduar të përjetojë emigracion, edhe pse në një shkallë shumë më të ulët se valët më të mëdha të migracionit të

vitet 1990. Vitet e fundit, emigracioni është nxitur nga vendet e punës dhe mundësitë për arsimim jashtë vendit. Në vitin 2018 emigruan 38 703 persona.⁶ Emigrimi i lartë së bashku me rënien e normave të lindshmërisë mund të kontribuojnë më tej në rënien e popullsisë, si dhe ndryshime në ofertën e punës. Për më tepër, si rezultat i ritmeve të larta të emigracionit, Shqipëria merrte në të kaluarën sasi të mëdha remitancash, të cilat përbënin rreth 28 për qind të PBB-së në vitin 1993. Megjithatë, me fillimin e dobësimit të lidhjeve familjare me vendin e origjinës, po ashtu edhe dërgesat e emigrantëve, të cilat gradualisht janë zbehur. rënie që nga viti 2000. Në vitin 2018, ato përbënin rreth 9.7 për qind të PBB-së⁷.

Arsimi në Shqipëri tregon një hendek të madh me mesataren e BE-28 si për burrat ashtu edhe për gratë, ndërsa hendeku gjinor favorizon djemtë në klasat më të ulëta dhe më pas ndryshon në arsimin e lartë, në favor të vajzave. Arritja për të rriturit 25 vjeç e lart është afër dy vjet nën mesataren për BE-28. Meshkujt kanë arritje 0.5 vjet më të larta se gratë (10.25 kundrejt 9.75 vjeç), megjithëse situata është e kundërt për grupin më të ri të moshës 20-39 vjeç (10.6 kundër 11 vjet mesatarisht). Në të vërtetë, përqindja e grave me arsim të lartë është më e lartë se e burrave.⁸ Regjistrimi në arsimin parashkollor tregon një hendek të madh midis Shqipërisë, me 76.3 përqind, dhe BE-28, ku 95.4 përqind e fëmijëve janë të regjistruar në arsimin parashkollor. Dhe ndërsa regjistrimi i djemve dhe vajzave është praktikisht identik në BE-28, në Shqipëri djemtë kanë regjistrim më të lartë.

Tregu i punës tregon pabarazi midis grave dhe burrave në Shqipëri, të cilat janë më të mëdha se në BE-28. Gratë kanë përqindje më të ulëta të pjesëmarrjes në fuqinë punëtore dhe shkallë të punësimit, dhe shkallë më të lartë të pasivitetit për shkak të përgjegjësive shtëpiake. Treguesit e tregut të punës për Shqipërinë janë prapa atyre të BE-28. Rinia në Shqipëri ka

normat më të ulëta të pjesëmarrjes në fuqinë punëtore dhe normat e punësimit, dhe normat më të larta të papunësisë në krahasim me pjesën tjetër të popullsisë⁹. Diferenca më e madhe në treguesit e tregut të punës midis grave dhe burrave është në shkallën e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore, me një hendek prej 17.2 për qind. Shkalla e papunësisë në Shqipëri është rreth dyfishi i asaj të BE-28. Edhe pse meshkujt kanë një shkallë papunësie pak më të lartë se femrat në Shqipëri, statistikat e papunësisë kapin kryesisht nëpunësimin për femrat, pasi një përqindje e madhe llogariten si të punësuar në punë të papaguar familjare. Së fundmi, hendeku gjinor i pagave është 10.7 për qind në Shqipëri dhe 16.0 për qind në BE-28. Duhet theksuar se hendeku gjinor i pagave në Shqipëri llogaritet nga pagat e deklaruar në tatimet. Si rezultat i informalitetit, pagat shpesh raportohen më pak, veçanërisht pagat më të larta, të cilat u përkasin meshkujve. Rrjedhimisht, hendeku gjinor i pagave zvogëlohet. Hendeku gjinor i pagave i llogaritur nga të dhënat e anketës është rreth 15.2 për qind¹⁰.

Përkundër dallimeve në tregun e punës, edhe gratë përballen me një barrë të dyfishtë, pasi ato janë kryesisht përgjegjëse për punën e papaguar brenda familjes, e cila është e fokusuar kryesisht në punët e shtëpisë dhe kujdesin ndaj fëmijëve. Pavarësisht nga treguesit socio-ekonomikë për Shqipërinë dhe BE-28 të statusit të tyre të punësimit, gratë janë deri tani pjesëmarrëset më të mëdha të punës së kujdesit të papaguar. Të dhënat nga Anketa e Përdorimit të Kohës 2011 tregojnë se mbi 90 për qind e grave, pavarësisht nga statusi i tyre i punësimit, marrin pjesë në punë të papaguar krahasuar me më pak se 50 për qind të burrave. Për më tepër, gratë e punësuarat i kushtojnë rreth 4 orë punës së papaguar krahasuar me më pak se një orë për homologët e tyre meshkuj. Dallimi është shumë më i madh për gratë që nuk janë të punësuarat. Gratë që nuk janë të punësuarat kalojnë rreth 6 orë në punë pa pagesë krahasuar me rreth një orë që shpenzojnë burrat që nuk janë të punësuarat.

Së fundi, përfaqësimi i grave në vendimmarrje është rritur në nivel legjislativ dhe ekzekutiv. Gratë përfaqësojnë 29.3 për qind të deputetëve të parlamentit, me gjithsej 41 gra deputete nga 140 deputete në total.¹¹ Gjatë legjislacionit 2013-2017, gratë përfaqësonin 23.5 për qind të deputetëve të parlamentit. Rritje ka edhe përfaqësimi i grave në qeveri. Aktualisht, 57 për qind e qeverisë përfaqësohet nga ministre gra, që është rritur nga 42 për qind e përfaqësimit në qeverinë e 2013-ës.¹¹

4.5 Trashëgimi kulturor

[Kombet e Bashkuara Arsimore, Shkencore dhe Kulturore](#) (UNESCO) [Sites Trashëgimisë Botërore](#) janë vende me rëndësi për [kulturor](#) apo [trashëgimisë natyrore](#) siç përshkruhet në Konventën e Trashëgimisë Botërore të UNESCO-s, themeluar në vitin 1972. Trashëgimia kulturorë përbëhet nga monumenteve (të tilla si veprat arkitektonike, skulptura monumentale, ose mbishkrime), grupe ndërtesash dhe vendesh (përfshirë vendet arkeologjike). Veçoritë natyrore (që përbëhen nga formacione fizike dhe biologjike), formacionet gjeologjike dhe fiziografike (përfshirë habitatet e specieve të kërcënuara të kafshëve dhe bimëve), dhe vendet natyrore që janë të rëndësishme nga pikëpamja e shkencës, ruajtjes ose bukurisë natyrore, përkufizohen si natyrore trashëgimisë. [Shqipëria](#) ratifikoi [Konventën për Mbrojtjen e Trashëgimisë Kulturorë dhe Natyrore Botërore](#) më 10 korrik 1989, duke i bërë vendet e saj historike të pranueshme për t'u përfshirë në listë.

Që nga viti 2021, ka katër site në Shqipëri të regjistruara në listë dhe katër vende të tjera në listën tentative. Vendi i parë në Shqipëri që iu shtua listës ishte qyteti antik i [Butrintit](#), i cili u regjistrua në [sesionin](#) e 16-të të UNESCO - s në vitin 1992. Qendra historike e [Gjirokastrës](#) u regjistrua në vitin 2005 si qytet-muze i Gjirokastrës. Në vitin 2008, zonës iu shtua qendra historike e [Beratit](#), për të formuar [Qendrat Historike të Beratit dhe Gjirokastrës](#). Në vitin 2017, rajonet e [lumit Gashit](#) dhe [Rrajcës](#) u renditën si pjesë e [pyjeve të lashta dhe primare të ahut të Karpateve dhe rajoneve të tjera të Evropës](#) që ndahet me 17 vende të tjera. Në vitin 2019, siti Trashëgimia Natyrore dhe Kulturorë e [rajonit të Ohrit](#), një sit i Trashëgimisë Botërore në [Maqedoninë e Veriut](#) që nga viti 1979, u zgjerua për të përfshirë pjesën shqiptare të bregdetit.

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

Site	Image	Location (county)	Year listed	UNESCO data	Description
Butrint		Vlorë	1992	570: iii (cultural)	Butrint (Latin: <i>Buthrôntum</i>) was an ancient Greek city, then a Roman one and the seat of a late Roman bishopric. After a period of abandonment it was occupied by the Byzantines, the Angevins and the Venetians. It was finally abandoned in the late Middle Ages. Prominent archaeological sites include a Greek theater, a late-antique baptistery, a ninth-century basilica, and fortifications from the period of the Greek colony to the Middle Ages. ^[6]
Historic Centres of Berat and Gjirokastrë		Berat, Gjirokastrë	2005	569: iii, iv (cultural)	Berat and Gjirokastrë are inscribed as rare examples of an architecture typical of the Ottoman period. Berat bears witness to the coexistence of various religious and cultural communities down the centuries. It features a castle, most of which was built in the 13th century, although its origins date back to the 4th century BC. The citadel area has many Byzantine churches, mainly from the 13th century, as well as several mosques built in the 15th century. Gjirokastrë features a series of two-storey houses which were built in the 17th century. The town also retains a bazaar, an 18th-century mosque, and two churches of the same period. Gjirokastrë was originally listed individually in 2005, Berat was added to the site in 2008. ^[7]
Natural and Cultural Heritage of the Ohrid Region*		Korçë	2019	i, iii, iv, vii (mixed)	This is the extension of the site that has been inscribed in North Macedonia since 1979. ^[10] The area around the town of Pogradec at the shores of Lake Ohrid was inhabited by the Illyrians in the 5th century BC, followed by the Romans and the Slavs. Traces of the Roman road <i>Via Egnatia</i> are evidence of an important passage route in the region. The ruins of the paleo-Christian church of Lin together with its floor mosaics reveal the presence of Christianity. The historical centre of Pogradec represents an example of 19th to 20th century Albanian vernacular architecture. ^[12]
Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe*		Kukës, Elbasan	2017	1133: ix (natural)	This transnational site (shared among 18 European countries) encompasses the Gashi River in Tropojë, northeastern Albania, and the ancient beech forests of Rrajcë in Perrenjas, in central Albania. They demonstrate the postglacial expansion process of such forests and exhibit the most complete and comprehensive ecological patterns and processes of pure and mixed stands of European beech across a variety of environmental conditions. The site was originally listed in 2007 and expanded three times, the forests in Albania were listed in 2017. ^[9]

Tabela 10: Lista e Vendeve të Trashëgimisë Kulturore Shqiptare

^[11] https://eurogender.eige.europa.eu/system/files/events-files/gender_equality_index_albania.pdf

5.0 Ndikimet e parashikuara mjedisore dhe sociale dhe masat zbutëse

Ky seksion paraqet ndikimet e parashikuara mjedisore dhe sociale të projektit të propozuar dhe gjithashtu ofron masa të përgjithshme zbutëse për të minimizuar nëse jo eliminuar ndikimet potencialisht negative, në mënyrë që të sigurohet që ndërhyrjet sipas projektit të propozuar të mos shkaktojnë ndikime mjedisore dhe/ose sociale përtej nivel të pranueshëm.

5.1 Rreziqet Gjenerike Mjedisore dhe Sociale

Vlerësimi i rrezikut mjedisor

Rreziku mjedisor vlerësohet i konsiderueshëm duke pasur parasysh punimet civile në Projekt. Ky projekt do të rehabilitojë dhe rindërtojë rreth 80 ura dhe tombona prioritare në të gjithë Shqipërinë dhe infrastruktura të tjera mbështetëse (zgjerimi i urës për trotualet, zëvendësimi i kanalit, hidroizolimi i superstrukturës, heqja e sipërfaqes së lirshme të betonit, riprofilimi i betonit strukturor, ura e kullimit të ujërave të shiut). mund të gjenerojë ndikime negative mjedisore të moderuara deri në të konsiderueshme. Çështjet e mundshme mjedisore që do të ndeshen janë kryesisht afatshkurtra, lokale dhe të kthyeshme dhe përfshijnë ndryshime në cilësinë e ujit të lumit/përrenjve, si dhe shqetësime tipike të lidhura me ndërtimin, si pluhuri, ndotja e ajrit, gjenerimi i mbetjeve dhe erozioni i tokës, asgjësimi. e materialeve minerale të gërmuara, rreziqet e OHS, etj. Duke qenë se projekti do të zbatohet në vende të ndryshme (aktualisht Ura të vitit të parë) në Shqipëri, ndikimet e mundshme në zonat e mbrojtura të natyrës dhe trashëgiminë kulturore nuk mund të përjashtohen në këtë pikë. Megjithëse ka hapësirë për angazhim të madh në aktivitetet e rehabilitimit apo rindërtimit, projekti nuk do të mbështesë asnjë investim dhe AT me rreziqe të larta mbrojtëse. Punimet do të kryhen kryesisht në urat dhe kanalet ekzistuese, me përjashtim të shumë pak: i) rindërtimit jashtë vendit të urave ekzistuese, duke përfshirë urat ekzistuese që do të zëvendësohen potencialisht me projektin e ndryshuar; ii) struktura shtesë (të reja), kryesisht në rrjedhën e sipërme për mbrojtjen e urës; dhe/ose iii) rikonstruksioni i përmirësuar i konsiderueshëm i urave në rrugët ekzistuese rrugore - rrugë kryesore ushqyese/rurale që lidhin popullsitë e cënueshme me rrjetin rrugor NRN. Ky i fundit, si dhe ndërtimi i kanaleve të reja dhe infrastruktura mbështetëse, mund të prodhojë ndikime të tilla si ndryshimi i regjimit të rrjedhës së lumenjve, duke rezultuar në ndryshime të shpejtësisë, thellësisë, depozitimeve, morfologjisë së kanalit, si dhe përmblytje dhe erozion.

Vlerësimi i rrezikut social

Vlerësimi i rrezikut të propozuar për projektin është i moderuar. Llojet e ndërhyrjeve për projektet më prioritare – rreth 25 nga një listë e gjatë prej 80 urave – lidhen kryesisht me zëvendësimin total të superstrukturës dhe riparimin e madh të nënstrukturës. Ka disa ura që kanë shtigje për t'u zgjeruar dhe një urë ka nevojë për zëvendësim total. Nga lista e gjatë, janë gjithsej 18 lokacione ku propozohet përmirësim/zëvendësim i konsiderueshëm i urave (me dizajne dhe madhësi të ndryshuara) në rrugët ekzistuese rrugore. Shumica e punimeve do të kryheshin me makineri të rënda me rreth 10 deri në 20 punëtorë për kantier dhe, maksimumi në dy raste, mund të ketë punë intensive me rreth 50-100 punëtorë për kantier, që do të thotë se rastet e fluksit të fuqisë punëtore me fuqi punëtore nga jashtë vendit apo rajon më të gjerë për t'u vendosur në kampe pune nuk pritet. Ka shumë të ngjarë që kampet e punës nuk do të përdoren edhe për rastet e rralla një deri në dy ku mund të jenë të pranishëm rreth 80-100 punëtorë në të njëjtën kohë. ESS2 është e rëndësishme për projektin, por nuk pritet të ketë raste

të situatave të fluksit të fuqisë punëtore në lokalitete siç u shtjellua më sipër. ESS4 është i rëndësishëm dhe do të përfaqësojë rrezikun social më të rëndësishëm nëse veprat e propozuara do të shkaktonin shkëputje të përkohshme të transportit. Kështu do të duhej të gjendeshin rrugë të reja dhe të mundësoshin për përdorim të përkohshëm. Gjatë përgatitjes së projektit do të përgatitet lista e ndërhyrjeve që do të shkaktojnë shkyçje dhe do të vlerësohen zgjidhjet përkatëse të kyçjes së përkohshme. ESS5 është e rëndësishme edhe pse shanset e zhvendosjes fizike ose ekonomike për shkak të blerjes së tokës janë shumë të vogla. Me shumë mundësi nuk do të ketë nevojë për blerje toke apo zhvendosje të banesave apo ndonjë objekti, por mund të ketë disa blerje toke të pjesëve të tokës. Mund të ketë gjithashtu përvetësim të mundshëm të tokës nëse, si pjesë e rindërtimit të urës, rrugët hyrëse në afërsi të urave rehabilitohen ose ndërtohen për të përmirësuar aksesin/lidhjen me urat. Megjithatë, aktualisht qeveria ka kërkuar që projekti të financohet vetëm për rehabilitimin e urës dhe nuk ka plan për punime paralelisht në rrugët hyrëse. Në Shqipëri nuk ka raste të improvizimit të banesave nën ura. Banesat ilegale janë ekzistuese por kryesisht në hapësira periferike të zonave urbane por jo nën ura. Rreziku i SEA/SH (Shfrytëzimi dhe Abuzimi Seksual dhe Ngacmimi Seksual) është i ulët, duke qenë se nuk do të ketë fluks pune apo kampe pune. E gjithë puna do të vijë nga bashkia lokale ose komunat fqinje dhe kështu punëtorët janë të vendosur mirë në zonën e projektit. Kjo në kombinim me nivelin e rrezikut të vendit e bën të ulët rrezikun VSM/SH. Megjithatë, projekti do të krijojë një GRM të fuqishme që do të jetë në gjendje t'i përgjigjet gjithashtu ankesave të lidhura me VSM/SH. Gjithashtu, do të merren masa shtesë me kontraktorët për të siguruar që punonjësit të nënshkruajnë Kodin e Sjelljes në lidhje me SEA/SH.

5.2 Ndikimet pozitive të projektit

Ndikimet e përgjithshme mjedisore priten të jenë pozitive, pasi aktivitetet e projektit do të ndihmojnë në kundërshtimin e rreziqeve të rreziqeve të ardhshme, do të rrisin sigurinë dhe qëndrueshmërinë e urave ndaj ndryshimeve klimatike dhe ngjarjeve të rrezikshme gjeologjike në të ardhmen dhe për të rritur përfitimet sociale dhe ekonomike përmes infrastrukturës së përmirësuar dhe më elastike. .

5.3 Ndikimet e parashikuara të projektit

Ky ESMF është përgatitur për të hartuar udhëzimet për ARRSH-në për të përgatitur më tej PMM/RAP për të zbutur ndikimet e mundshme mjedisore dhe sociale për shkak të nënprojekteve, gjatë fazës së ekzekutimit. Më poshtë janë ndikimet e mundshme mjedisore dhe sociale të aktiviteteve të propozuara të projektit:

➤ **Erozioni dhe ndotja e tokës**

Ndikimet e mëposhtme në cilësinë e tokës janë parashikuar për shkak të ndërhyrjeve të propozuara të projektit:

- Gërmimi i operacioneve të tokës/prerjes, pastrimi i vegjetacionit dhe aktivitetet e nivelimit të tokës mund të destabilizojnë sipërfaqen e tokës përreth.
- Materialet e pashpenzuara dhe mbeturinat e prodhuara nga materialet e konsumuara, nëse lihen të tilla dhe lejohen të përzihen me dheun poshtë, mund të degradojnë cilësinë e dherave pritëse.

- Rrjedhjet e vajrave, lubrifikantëve, kimikateve dhe substancave të tjera të ngjashme nga vendet e tyre të depozitimit dhe nga motorët e gjeneratorëve, makinerive, pajisjeve dhe automjeteve mund të prishin tokat pritëse dhe mund të dëmtojnë aftësinë e tokave të prishura për të mbështetur rritjen e bimësisë dhe bimëve.

Zbutjet

- Gërmimet duhet të mbahen të kufizuara sipas vizatimeve inxhinierike të miratuara dhe shtresa e sipërme pjellore e dheut duhet të ndahet dhe të rimbushet pas përfundimit të detyrave.
- Të gjitha plaçkat do të hidhen në vendin e caktuar dhe vendi do të rikthehet në kushtet e tij origjinale.
- Shmangni përdorimin e makinerive të rënda në tokë të lagësht për të parandaluar dëmtimin e strukturës së tokës.
- Vajrat, lubrifikantët, kimikatet dhe materialet e tjera të rrezikshme të listuara duhet të ruhen në mënyrë të sigurt në vendet, mbylljet ose depot e tyre të caktuara, të cilat duhet të jenë të sigurta nga reshjet dhe larg çdo burimi të mundshëm zjarri. Duhet të ndiqet udhëzimi i BB EHS për rreziqet kimike.
- Të gjitha materialet e pashpenzuara dhe të mbetura hiqen plotësisht jashtë vendit pas përfundimit të ndërtimit dhe vendi do të rikthehet në gjendjen origjinale ose afër asaj origjinale.

➤ **Ndotja e ajrit**

- Cilësia e ajrit do të ndikohet nga emetimet e arratisura nga kantieri i ndërtimit përmes makinerive, impianteve të asfaltit, binarëve të ashpër, zonave të guroveve dhe trafikut të automjeteve etj.
- Emetimet mund të barten në distanca më të gjata në varësi të shpejtësisë së erës, drejtimit, temperaturës së ajrit përreth dhe stabilitetit atmosferik. Ndotja e ajrit mund të shkaktojë sëmundje të frymëmarrjes.

Zbutjet:

- Emetimet dhe cilësia e ajrit të ambientit do të menaxhohen si udhëzime kombëtare dhe të BB EHS për Emetimet e Ajrit dhe Cilësinë e Ajrit të Ambientit.
- Teknikat e frenimit të pluhurit, p.sh. spërkatja e rregullt e ujit duhet të kryhen për të shtypur emetimet e tepërta të pluhurit.
- Automjetet e përdorura për ndërtim duhet të rregullohen siç duhet dhe rregullisht për të kontrolluar emetimin e gazrave të shkarkimit.
- Punëtorët e ndërtimit duhet të pajisen me maska për mbrojtje kundër thithjes së pluhurit.
- Shpejtësia e mjetit në zonën e projektit duhet të përshkruhet jo më shumë se 20 km/orë dhe të kontrollohet në përputhje me rrethanat.

➤ **Ndotja akustike**

- Zhurma parashikohet të krijohet nga kampet e ndërtimit, makineritë e rënda si buldozerët, ekskavatorët, stabilizuesit, impianti i përzierjes së betonit, stërvitjet pneumatike dhe pajisje të tjera.
- Zhurma e krijuar nga makineritë e ndërtimit ka të ngjarë të prekë receptorët e ndjeshëm të vendosur brenda 500 metrave nga zona e projektit.
- Rreziqet shëndetësore që lidhen me ekspozimin ndaj niveleve të vazhdueshme të zhurmës përfshijnë rritjen e presionit të gjakut, hipertensionin, bezdi dhe shqetësime të gjumit etj.

Zbutjet

- Sigurojini punëtorëve të ndërtimit mbrojtje të përshtatshme për dëgjimin, si kapak veshi, ose kapëse veshi dhe trajnimin e punëtorëve në përdorimin e tyre.
- Përdorni pajisje me nivele më të ulëta të fuqisë së zërit
- Instaloni silenciatorë për tifoze
- Instalimi i silenciatorëve të përshtatshëm në shkarkimet e motorit dhe komponentët e kompresorit
- Kufizoni orët e funksionimit për pjesë të veçanta të pajisjeve ose operacioneve, veçanërisht burimet e lëvizshme që veprojnë nëpër zonat e komunitetit
- Gjeni kantieret e përzierjes së betonit dhe dërgesës së materialeve të paktën 2 km larg zonave të banuara, veçanërisht shkollave dhe qendrave shëndetësore.
- Përzgjedhja e impianteve ose pajisjeve të përditësuara dhe të mirëmbajtura me nivele të reduktuara zhurmash të siguruara nga teknikat e përshtatshme të amortizimit të integruara ose pajisjet e përshtatshme mbytëse;
- Makineritë e rënda si çekiçet me goditje dhe stërvitjet pneumatike nuk duhet të përdoren gjatë natës
- Ndiqni udhëzuesin e ËB EHS për menaxhimin e zhurmës

➤ **Ndotja e burimeve ujore sipërfaqësore**

- Aktivitetet e përfshira në këtë projekt mund të dëmtojnë dhe ndotin rrjedhat e ujit që mbyllin urën ose burimet e rëndësishme ujore në zonat e projektit. Burimet e ndotjes së ujërave sipërfaqësore përfshijnë
- rrjedhjet nga kantieret e ndërtimit me ngarkesa të rënda sedimentesh, derdhje të karburanteve, kimikateve dhe lubrifikantëve dhe ujërave të zeza të ndërtimit.
- Megjithatë, ndikimi do të jetë i përkohshëm dhe i kufizuar në kohëzgjatjen e ndërtimit dhe rehabilitimit.

Zbutjet:

- Shmangni hedhjen e ujërave të zeza të ndërtimit në trupat ujorë
- Erozioni i tokës duhet të shmanget në zonat e pellgut ujëmbledhës për të mbrojtur burimet ujore
- Rrjedhja sipërfaqësore nga vendi i ndërtimit duhet të devijohet në zonën e kufizuar.
- Sigurimi i gropave septike për kampet e ndërtimit.
- Parandalimi i hedhjes së materialeve të rrezikshme veçanërisht pranë lumenjve dhe nullahëve sezonalë.

- Kontraktori të përgatisë planin e reagimit emergjent për të trajtuar derdhjen aksidentale të karburanteve dhe mallrave të rrezikshme.
- Ndiqni udhëzimet e ËB EHS për çdo efluent të krijuar nga aktivitetet e lidhura me projektin

➤ **Heqja e bimësisë / Prerja e pemëve**

- Disa aspekte të nënprojekteve mund të kërkojnë prerje të pemëve, duke ndikuar në estetikën e zonave dhe duke reduktuar zhytjet e karbonit.
- Prerja e pemëve mund të çojë në humbjen e habitateve për disa nga speciet e kafshëve të egra. Disa nga pemët në zonë mund të jenë me rëndësi ekologjike dhe identifikimi i atij ekosistemi të veçantë.

Zbutjet:

- Rreshtimi dhe dizajni i vendit për të minimizuar prerjen e pemëve.
- Zonat kritike të mbarështimit të kafshëve duhet të shmangen.
- Numri kompensues i pemëve duhet të mbillet nga të njëjtat specie, në vend të 1 pemë të prekur.

➤ **Shqetësim i habitatit natyror**

Ndërhyrjet e projektit do të ndërmerren në zona me prani të biodiversitetit dhe habitateve natyrore. Aktivitetet e projektit mund të krijojnë shqetësime për këto habitate natyrore gjatë ndërtimit dhe operimit. Duhet pasur kujdes për të mbrojtur tiparet kryesore natyrore, duke përfshirë pemët dhe bimët.

Zbutjet:

- Plani i menaxhimit të zonës specifike të çdo zone të mbrojtur duhet të zhvillohet

➤ **Shëndeti dhe Siguria në Punë**

- Aksidentet në vendin e punës mund të rezultojnë në lëndime dhe viktima.
- Punëtorët mund të ekspozohen ndaj mjedisit të pasigurt dhe/ose të pafavorshëm të punës për shkak të ruajtjes, trajtimit dhe transportit të materialeve të rrezikshme të ndërtimit.
- Aktivitetet e ndërtimit dhe lëvizja e automjeteve në kantieret e ndërtimit dhe rrugët e shërbimit të aksesit mund të rezultojnë gjithashtu në aksidente në anë të rrugës duke shkaktuar veçanërisht komunitetet lokale që nuk janë të njohur me praninë e pajisjeve dhe makinerive të rënda.

Zbutjet:

- Kontraktori duhet të ndjekë rreptësisht Udhëzimet EHS të BB
- Ofroni shërbime OHS (ndihma e parë, stacion për larjen e syve)
- Procedura e shkruar emergjente për sitin në distancë
- Siguroni trajnime bazë për OHS për punëtorët

- Përdorimi i PPE-ve nga punëtorët duhet të sigurohet nga kontraktorët.
- Njoftimi publik në kohë për punimet e planifikuara ndërtimore.

➤ Rreziqet nga zjarri

- Zjarret mund të vijnë nga zjarret dhe burime ose aktivitete të tjera dhe kjo mund të çojë në rreziqe serioze për shëndetin dhe sigurinë.

Zbutjet:

- Vendosni një pikë grumbullimi në rast zjarri
- Vendi i caktuar i zjarrit në kampin e ndërtimit
- Kontraktori duhet të zhvillojë një plan gatishmërie dhe reagimi ndaj emergjencave (EPRP) duke ndjekur Udhëzimet EHS të BB

➤ Çështjet e trafikut

- Ndërprerje e trafikut gjatë aktivitetit të ndërtimit

Zbutjet

- Ndiqni udhëzimet e EB EHS
- Plani i menaxhimit të trafikut duhet të sigurohet nga konsulenca

➤ Rreziqet natyrore

Moti dhe ndryshimet klimatike

Rreziku nga përmytjet

Rreziku Sizmik

Rreziku nga rrëshqitja e dheut

Zbutjet:

- Njësia e Zbatimit të Projektit duhet të zhvillojë një plan gatishmërie dhe reagimi ndaj emergjencave (EPRP) duke ndjekur Udhëzuesin EHS të BB-së. EPRP duhet të përmbajë të paktën informacionin e specifikuar në Udhëzuesin EHS të BB-së.
- Duhet të merren masa për menaxhimin e fatkeqësive për zonat e prirura nga fatkeqësitë

masat e identifikuar për rrezikun nga përmbytjet

➤ **Marrja dhe zhvendosja e tokës**

- Ndërhyrjet e nënprojekteve mund të kërkojnë tokë e cila mund të rezultojë në shqetësime sociale, humbje të mjeteve të jetesës dhe mund të ekzagjerojë konfliktet sociale dhe kulturore midis njerëzve.

Zbutjet

- Çështjet e marrjes së tokës dhe zhvendosjes duhet të trajtohen në përputhje me rregulloret kombëtare dhe ESS 5 të BB-së mbi - Blerja e tokës, Kufizimet në përdorimin e tokës dhe zhvendosja e pavullnetshme
- Ri-projektimi i projektit aty ku është e mundur për të minimizuar blerjen e tokës.
- Konsultohuni me pronarët/përdoruesit/komunitetet e prekura të pronave dhe kërkoni pëlqimin e tyre në fillim të procesit të zhvillimit të projektit
- Lejoni personat e prekur të shpëtojnë pronat e tyre (duke përfshirë të korrat) përpara se të mobilizohen në vend për të filluar punën
- Siguroni që kompensimi i drejtë dhe adekuat u paguhet të gjithë personave të prekur përpara fillimit të aktiviteteve të ndërtimit sipas dispozitave të KPZH-së
- Merrni lejet e nevojshme zhvillimore nga Kuvendet përkatëse përpara fillimit të punës

• **Ndikimet indirekte**

- Projekti mund të ketë disa ndikime indirekte në veçoritë e ndjeshme mjedisore dhe sociale të zonave të projektit.

Zbutjet

- Nëse ndonjë aktivitet projekti ndodhet afër ndonjë trupi ujor, veçanërisht liqeni, duhet të hartohet një plan menaxhimi për të mbrojtur liqenet në zonat e projektit.
- Plani i menaxhimit duhet të hartohet dhe zbatohet për nën-projektet që mund të ndikojnë në habitatin e ndjeshëm.

Ndikimi i përgjithshëm dhe udhëzimet e propozuara për zbutjen për të adresuar ndikimin e rëndësishëm janë paraqitur në tabelën 8.

Tabela 8: Ndikimi dhe Zbutja Mjedisore dhe Sociale

Ndikimi Mjedisor, Social dhe Shëndetësor	Masat zbutëse të propozuara
Cilësia e ajrit	<p>Faza e ndërtimit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ngarkesat e tokës/rërës dhe çimentos në tranzit duhet të mbulohen mirë për të reduktuar nivelet e pluhurit që ngrihen mbi nivelet e pranueshme. • Grumbullimet e dheut të ekspozuar dhe rrugët hyrëse të paasfaltuara duhet të spërkatën me ujë për të rregulluar nivelet e pluhurit. • Përdorimi i karburantit dhe lubrifikantëve të cilësisë së mirë në automjete, pajisje dhe makineri. • Sigurohuni që rëra e grumbulluar e dorëzuar për punimet e ndërtimit është e mbuluar me pëlhurë gomuar për të parandaluar transportin e erës dhe ujit të grimcave të tokës • Motorët e automjeteve, makinerive dhe pajisjeve të tjera duhet të fiken kur nuk përdoren. • Mirëmbajtja dhe servisimi i rregullt i planifikuar të kryhet në të gjitha automjetet dhe pajisjet për të minimizuar emetimet e shkarkimeve. • Ndërtimi dhe punimet civile të anulohen ose kontrollohen për të reduktuar emetimet nga pajisjet dhe makineritë në përdorim. <p>Faza operationale</p> <ul style="list-style-type: none"> • Të vendosen sinjalistika të përshtatshme rrugore në rrugët me pluhur për të kufizuar shpejtësinë e automjeteve • Rampa shpejtësie të projektuara dhe të ndërtuara siç duhet në rrugët hyrëse
Dridhje dhe zhurmë	<p>Faza e ndërtimit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivitetet e gërmimit dhe ndërtimit të kryhen gjatë orëve të ditës. • Përzjerja e betonit dhe makineritë dhe pajisjet e tjera të ndërtimit të vendosen larg receptorëve të ndjeshëm mjedisor. • Pajisjet dhe makineritë e ndërtimit duhet të mirëmbahen dhe servisohen rregullisht për të reduktuar prodhimin e zhurmës kur janë në përdorim. • Motorët e automjeteve, pajisjeve dhe makinerive të fiken kur nuk janë në përdorim. • Punimet tokësore dhe aktivitetet e tjera ndërtimore do të hiqen ose kontrollohen për të reduktuar gjenerimin e zhurmës gjatë ndërtimit • Banorët fqinjë dhe aktivitetet tregtare duhet të njoftohen paraprakisht për projektin përpara se kontraktori të mobilizohet në vend • Puna nuk do të kryhet në kohë/periudha të ndjeshme të ditës/vitit për të shmangur shqetësimet e faunës apo regjimit ujor. <p>Faza operative</p> <ul style="list-style-type: none"> • Shenja të dukshme duhet të sigurohen në vende të përshtatshme për të paralajmëruar zhurmën e tepërt që mund të shqetësojë faunën ose aktivitetet e tjera
Ndërhyrja vizuale	<ul style="list-style-type: none"> • Publiku të jetë mirë i informuar për projektin e ardhshëm duke përdorur tabela dhe tabela të përshtatshme para se kontraktori të hyjë në lokacione; • Aktivitetet e ndërtimit të bëhen në seksione për të reduktuar ndikimet e ndryshimit dhe ndërhyrjet vizuale tek publiku i gjerë. • Vendet e ndërtimit të grumbullohen nga sytë e publikut. • Masat e mira të ruajtjes së shtëpisë, si pastrimi i rregullt, duhen mbajtur në kantier.

	<ul style="list-style-type: none"> • Siguroni një kantier të pranueshëm pas ndërtimit sipas dispozitave në kontratë. • Objektet shoqëruese do të projektohen dhe ndërtohen siç duhet për t'u përzier me mjedisin natyror
Ndotja e burimeve ujore	<p>Faza e ndërtimit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Punimet nuk duhet të kryhen në kushte agresive të motit si shira ose stuhi • Asnjë mbetje e ngurtë, lëndë djegëse ose vajra nuk duhet të shkarkohet në asnjë pjesë të një rruge ujore. • Ndërtimi të bëhet në seksione për të minimizuar ndikimet dhe ekspozimin e tokës. • Materialet e gërmuara dhe llumi, të cilat nuk mund të përdoren do të hidhen në vendet e duhura sipas Planit të Menaxhimit të Mbetjeve të përgatitur nga kontraktori dhe të miratuar nga bashkia. • Barriera të përkohshme sedimenti do të vendosen në shpatet për të parandaluar hyrjen e llumit në rrjedhat e ujit. • Mirëmbajtja, furnizimi me karburant dhe pastrimi i automjeteve dhe pajisjeve të bëhet në punëtorë jashtë vendit me masa adekuate për parandalimin e rrjedhjeve <p>Faza operacionale</p> <ul style="list-style-type: none"> • Të sigurohen objekte të përshtatshme sanitare në lokacione për të shmangur derdhjen e mbeturinave në trupat ujorë • Komunitetet pritëse duhet të pajisen me pajisje të mjaftueshme tualeti dhe të sensibilizohen për t'i përdorur ato për të dekurajuar jashtëqitjen e hapur
Gjenerimi dhe asgjësimi i mbetjeve	<p>Zbatoni parimet e Reduktimit, Riciklimit, Ripërdorimit dhe Rimëkëmbjes për menaxhimin e mbetjeve përmes veprimeve të mëposhtme:</p> <p>Faza e ndërtimit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Materialet e tokës së gërmuar do të ripërdoren sa më shumë që të jetë e mundur për qëllime të mbushjes së pasme për të reduktuar mbetjet • Mbetjet e ngurta të gërmuara nga kanali i kullimit që janë të papërshtatshme për mbushje do të mblidhen në vend, do të lejohen të kullojnë dhe do të grumbullohen për t'u hedhur në vendgrumbullimet e miratuara. • Sigurohuni që sasitë e nevojshme të materialeve të ndërtimit të dorëzohen në kantier për të zvogëluar mundësinë e shfaqjes së materialit të tepërt • Siguroni koshë në vend për ruajtjen e përkohshme të mbeturinave si kontejnerë lubrifikant, thasë me ujë të pijshëm dhe qese transportuese/materiale paketimi. • Siguroni përdorimin e matur të materialeve të ndërtimit si tubacionet, lateritet, rërën, etj. për të reduktuar mbetjet. • Kontraktori të punojë sipas një Plani të Menaxhimit të Mbetjeve të Ngurta të përgatitura dhe të miratuara. <p>Faza operative</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koshat e grumbullimit të mbetjeve të vendosen në pika të favorshme për t'i shërbyer publikut të gjerë • Tabelat paralajmëruese të vendosen në vende të përshtatshme kundër mbetjeve me sanksione të mundshme • Marrëveshja e duhur me kompanitë e grumbullimit të mbeturinave përmes komunës për mbledhjen dhe deponimin e rregullt të mbetjeve të ngurta
Shëndeti, Siguria dhe Siguria Publike	Faza e ndërtimit

	<ul style="list-style-type: none"> • Punimet në llogore të ekspozuara dhe materiale dheu do të përfundojnë, sa më shumë që të jetë e mundur, përpara se të gërmohet dheu i ri dhe të krijohen llogore. • Zonat e punës duhet të grumbullohen në mënyrë adekuate për të shmangur shkelësit kureshtarë, veçanërisht fëmijët. • Shenjat paralajmëruese të vendosen përreth zonave të punës për të dekurajuar shkelësit • Kontraktorët të ruajnë sigurinë e duhur në vendet e ndërtimit për të shmangur grabitjen ose vandalizimin e pronës • Dukshmëria duhet të sigurohet gjatë natës duke siguruar ndriçim të mjaftueshëm <p>Faza operative</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inkurajoni udhëheqjen e komunitetit për të formuar komitete vëzhgimi për të përmirësuar sigurinë • Objektet e ndihmës së parë të jenë të disponueshme në të gjitha vendet me marrëveshje të përshtatshme me institucionet shëndetësore lokale për t'u marrë me emergjencat
<p>Shëndeti dhe Siguria në Punë</p>	<p>Faza e ndërtimit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Angazhoni zejtarë me përvojë për punimet e ndërtimit. • Të gjithë punëtorëve duhet t'u jepet induksioni/orientimi i duhur mbi sigurinë. • Kontraktorët do të kenë një politikë dhe procedura të shëndetit dhe sigurisë për të udhëhequr aktivitetet e ndërtimit. • Servisoni rregullisht të gjitha pajisjet dhe makineritë për t'u siguruar që ato janë në gjendje të mirë pune. • Sigurohuni që të ketë kuti të ndihmës së parë në vend dhe një person i trajnuar për të dhënë ndihmën e parë të sigurojë dhe të zbatojë përdorimin e pajisjeve të përshtatshme mbrojtëse personale (PPE) si çizmet e sigurisë, xhaketat reflektuese, kapele të forta, doreza dore, tapa veshësh, maska për hundë, etj. • Dëshmia e kompetencës për të gjithë operatorët e pajisjeve/makinave do të kërkohet dhe do të vendoset përmes inspektimit të shoferit ose patentës ose dokumenteve të vlefshme të operatorit. • Pajtohuni me të gjitha rregullat dhe rregulloret e sitit • Aplikoni sanksione kur nuk respektohen procedurat e sigurisë. ✓ Takimet në terren duhet të krijojnë ndërgjegjësime mbi OHS. <p>Faza operative</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objektet e ndihmës së parë të jenë të disponueshme në të gjitha vendet me marrëveshje të përshtatshme me institucionet shëndetësore lokale për t'u marrë me emergjencat
<p>Çështjet e marrjes së tokës dhe kompensimit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konsultohuni me pronarët/përdoruesit/komunitetet e prekura të pronave dhe kërkoni pëlqimin e tyre në fillim të procesit të zhvillimit të projektit • Lejoni personat e prekur të shpëtojnë pronat e tyre (duke përfshirë të korrat) përpara se të mobilizohen në vend për të filluar punën • Siguroni që kompensimi i drejtë dhe adekuat u paguhet të gjithë personave të prekur përpara fillimit të aktiviteteve të ndërtimit sipas dispozitave të KPZH-së • Merrni lejet e nevojshme zhvillimore nga Kuvendet përkatëse përpara fillimit të punës
<p>Ruajtja e jetesës</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sigurohuni që kompensimet e duhura t'u paguhet PAP-ve siç përcaktohet në KPZH

	<ul style="list-style-type: none"> Mundësitë e punësimit dhe të tjera t'u jepen sa më shumë komuniteteve lokale.
<p>Rreziqet natyrore të tilla si: Moti dhe ndryshimet klimatike Rreziku nga përmytjet Rreziku Sizmik Rreziku nga rrëshqitja e dheut</p>	<ul style="list-style-type: none"> PMT/Kontraktori duhet të zhvillojë një plan gatishmërie dhe reagimi ndaj emergjencave (EPRP) duke ndjekur Udhëzuesin EHS të BB-së. EPRP duhet të përmbajë të paktën informacionin e specifikuar në Udhëzuesin EHS të BB-së. Duhet të merren masa për menaxhimin e fatkeqësive për zonat e prirura nga fatkeqësitë
Rrezik zjarri	<ul style="list-style-type: none"> Vendosni një pikë grumbullimi në rast zjarri Vendi i caktuar i zjarrit në kampin e ndërtimit Kontraktori duhet të zhvillojë një plan gatishmërie dhe reagimi ndaj emergjencave (EPRP) duke ndjekur Udhëzimet EHS të BB Fikëset e zjarrit duhet të instalohen në vende të ndryshme në zonën e projektit

5.4 Strategjia për zbutjen e dhunës me bazë gjinore (GBV).

Manifestimet e GBV përfshijnë, por nuk kufizohen në:

- Dhuna fizike (si shuplaka, shkelmimi, goditja ose përdorimi i armëve);
- Abuzimi emocional (siç është poshtërimi sistematik, kontrolli i sjelljes, trajtimi poshtëruës, fyerjet dhe kërcënimet);
- Dhuna seksuale, e cila përfshin çdo formë të kontaktit seksual pa konsensus, duke përfshirë përdhunimin;
- Martesa e hershme/e detyruar, e cila është martesa e një individi kundër vullnetit të tij ose të tij, që ndodh shpesh para moshës 18 vjeç, e referuar edhe si martesa e fëmijëve;
- Abuzimi ekonomik dhe mohimi i burimeve, shërbimeve dhe mundësive (të tilla si kufizimi i aksesit në burime financiare, shëndetësore, arsimore ose të tjera me qëllim të kontrollit ose nënshtrimit të një personi); dhe,
- Trafikim dhe rrëmbim për shfrytëzim.
- Dhuna e dhunës nga partneri intim (IPV) e kryer nga një ish-partner ose partneri aktual përfshin një sërë aktesh dhune.

Prandaj, BRUP mund të ketë ndikime të mundshme negative në disa anëtarë të komunitetit dhe është e rëndësishme që të identifikohen herët çdo incident i tillë dhe të sigurohet ndërhyrje në kohë. Këto çështje mund të trajtohen brenda kornizës së GRM për projektin. Megjithatë, për shkak të natyrës së ndjeshme të rasteve të abuzimit seksual dhe nevojës për të respektuar privatësinë dhe dëshirat e të mbijetuarve, teknikat e dëmshpërblimit mund të konsiderohen ndryshe nga metodat e përgjithshme GRM.

- Vlerësimi i rrezikut të GBV-së**

Duke pasur parasysh lokacionet e shumta të projektit që mund të kenë shqetësime të ndryshme për DHBGJ, propozohet që në fillim të zbatimit të projektit, një specialist i GBV-së të punësohet nga PMT për të kryer vlerësimet e rrezikut të GBV-së për të përcaktuar nivelin e vëmendjes dhe opsionet e zbutjes. dhe teknikat e kërkuara në çdo vend të projektit.

- **Dizajni i GRM-së së ndjeshme ndaj GBV-së**

GRM e përgatitur për projektin do të përbëjë bazën për hartimin dhe zbatimin e mekanizmave për të adresuar çështjet e GBV-së. Natyra e ndjeshme dhe konfidenciale e GBV-së do të kërkojë që stafi i trajnuar i kontaktit të vendoset në vendet e projektit dhe të cilët do të identifikojnë dhe raportojnë të gjitha rastet tek autoritetet përkatëse.

6.0 Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social

Ky seksion i ESMF-së ofron udhëzime për Projektin mbi procedurat që duhen ndjekur dhe standardet që duhen përmbushur në zbatimin e projekteve në marrëveshje me dispozitat kombëtare dhe të Bankës Botërore të FME-së. Ai mbulon nën-projektet e shqyrtimit mjedisor dhe social, monitorimin dhe forcimin institucional për zbatimin e nënprojekteve.

6.1 Procesi i Ekzaminimit Mjedisor dhe Social

Të gjitha aktivitetet e projektit të BRUP do t'i nënshtrohen një kontrolli mjedisor për të parandaluar ekzekutimin e projekteve me ndikime të konsiderueshme negative mjedisore. Një ndikim mjedisor është një vlerësim ose gjykim i rëndësisë dhe vlerës së efekteve mjedisore në mjedisin fizik, biologjik, social ose ekonomik. I ulët, i mesëm dhe i lartë që përfaqëson ndikimin ose nivelin e rëndësisë që lidhet me një faktor. Niveli i ndikimit varet nga kohëzgjatja, kthyeshmëria, madhësia, përfitimi, rëndësia etj. Projekti do të ketë qasjen e mëposhtme të propozuar për adresimin e çështjeve mjedisore dhe sociale dhe do të përfshijë instrumentet e mëposhtme mbrojtëse:

- Kjo Kornizë e Menaxhimit Mjedisor dhe Social (ESMF) është përgatitur para miratimit të Projektit BRUP, për të informuar performancën e përgjithshme mjedisore dhe sociale të Projektit.
- Dy PMMS për aktivitetet që do të nisnin në vitin e parë që janë identifikuar në momentin e vlerësimit: (i) Ura e Viroit, Bashkia Gjirokastrë; dhe (ii) Ura e Beshirit, pjesë e seksionit Tiranë-Ndroq-Plepa;
- Një shqyrtim fillestar i nën-projekteve të identifikuara (për vitin e parë dhe vitet e mëvonshme të zbatimit të projektit) i zgjedhur në përputhje me grupin specifik të kriterëve do të identifikojë çështjet që do të përfshihen në Termat e Referencës së Studimeve të Fizibilitetit dhe projekteve të detajuara. ToR-të për Studimet e Fizibilitetit do të përfshijnë dispozita për standardet mjedisore dhe sociale, duke përfshirë ndikimet afatgjata, në mënyrë që produktet (FS, dizajni) të përgatiten duke marrë parasysh ndikimet e mundshme në mjedis.
- Gjatë ose pas përfundimit të Studimeve të Fizibilitetit (FS), do të kryhet shqyrtimi shtesë i nën-projekteve të propozuara nga ARRSH/PMT për të përcaktuar nëse nevojiten Plane specifike të Menaxhimit Mjedisor dhe Social të Vendit ose VNMS.
- Vlerësimet specifike të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) dhe/ose Planet e Menaxhimit Mjedisor dhe Social (PMMS), dhe instrumente të tjera sipas nevojës (p.sh. listat kontrolluese mjedisore, Planet e Veprimit për Risistemimin (PVZH) etj.) do të përgatiten nga konsulentët e punësuar nga EMP-ja. për të gjitha investimet pasi të përfundojnë Studimet e Fizibilitetit dhe detajet teknike do të jenë të disponueshme gjatë zbatimit të projektit duke ndjekur udhëzimet e vendosura në këtë ESMF.
 - Instrumenti bazë do të jetë PMMS për të menaxhuar të gjitha ndikimet që lidhen me ndërtimin. Ekzaminimi shtesë i projektit do të përcaktojë nëse nevojiten instrumente shtesë.

ARRSH do të jetë përgjegjëse për të gjitha aktivitetet e E&S dhe për këtë arsye do të kryejë kontrollin paraprak paraprak mjedisor dhe social të nënprojektit të propozuar duke përdorur listën e kontrollit të sugjeruar në **Aneksin 1**.

Bazuar në formularin e shqyrtimit, specialisti mjedisor i ARRSH/PMT do t'ua caktojë kategorinë nën-projekteve (Kategoria A, B ose C) për të identifikuar llojin e dokumentit të kujdesit të duhur mjedisor për çdo nën-projekt. Më saktësisht, gjatë përcaktimit të rrezikut duhet të merret parasysh:

- a. llojin, vendndodhjen, ndjeshmërinë dhe shkallën e Projektit duke përfshirë konsideratat fizike të Projektit; lloji i infrastrukturës, vëllimi i menaxhimit dhe depozitimit të mbetjeve të rrezikshme.
- b. kapacitetin dhe angazhimin e Huamarrësit për të menaxhuar rreziqe dhe ndikime të tilla në një mënyrë në përputhje me ESF të BB-së, duke përfshirë politikën e vendit, kuadrin ligjor dhe institucional; ligjet, rregulloret, rregullat dhe procedurat e zbatueshme për sektorin e Projektit, duke përfshirë kërkesat rajonale dhe lokale; kapacitetin teknik dhe institucional të Huamarrësit; historiku i Huamarrësit për zbatimin e Projektit në të kaluarën; dhe burimet financiare dhe njerëzore në dispozicion për menaxhimin e Projektit;
- c. fusha të tjera rreziku që mund të jenë të rëndësishme për dhënien e masave dhe rezultateve zbutëse mjedisore dhe sociale, në varësi të projektit specifik dhe kontekstit në të cilin po zhvillohet, duke përfshirë natyrën e zbutjes dhe teknologjisë që propozohet, konsideratat në lidhje me çështjet e brendshme dhe/ose stabilitetin rajonal, konfliktin ose sigurinë.

6.2 Procesi i Rishikimit Mjedisor

Hapat e mëposhtëm tregojnë se si do të rrjedhë procesi i përgatitjes së dokumenteve të kujdesit të duhur mjedisor

Hapi 1 : Ekzaminimi : Përfituesi (PMT/kompania projektuese) përgatit konceptin e nënprojektit (kjo mund të përfshijë projektin paraprak). Pas diskutimit jozyrtar me specialistin mjedisor të ARRSH/, PMT, në të cilin EMP njofton përfituesin për kërkesat e saj të vlerësimit mjedisor, ARRSH do të ndihmojë projektuesin në finalizimin e formularit të shqyrtimit mjedisor në bazë të të cilit specialisti mjedisor i ARRSH (PMT) përfundon nëse projekti është të pranueshëm për financim sipas ESMF.

Hapi 2 : Objektivi : Pas formularit të miratuar të shqyrtimit mjedisor, specialistët mjedisorë të ARRSH PMT caktojnë kategorinë mjedisore për nënprojektin (B1, B2, B3 të cilat konsiderohen paralele me kategorinë BB A, B dhe C) dhe plotëson Raportin e Ekzaminimit dhe informon përfituesin në kujdesin e duhur të kërkuar. Megjithatë, përfituesi nuk përgatit dokumentin e kujdesit mjedisor, përkundrazi është pjesë e kontratës së projektimit me ARRSH-në, por përgatitja është e koordinuar me përfituesin.

Në kuadër të kësaj kontrate, ARRSH mund të ketë nevojë të përgatisë sa më poshtë: VNMS paraprake dhe PMMS. Do të jetë përgjegjësi e përfituesit që të marrë lejet dhe licencat e duhura siç kërkohet nga ligji kombëtar për të lehtësuar procesin e zhdoganimit me MET ose autoritete të tjera përkatëse.

Hapi 3 : Përgatitja e Raporteve të Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social/Planeve të Menaxhimit Mjedisor dhe Social: Hartimi i Raporteve të Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social do të jetë pjesë e çdo kontrate projektimi ARRSH dhe do të përgatitet në përputhje me kërkesat e legjislacionit kombëtar për marrjen e një leje mjedisore/ autorizimi. VNMS do të

përgatitet nga një ekspert i licencuar për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (përfshirë të licencuarin e QKL-së dhe ekstraktin e QKR-së). VNMS-të paraprake do të jenë gjithashtu në përputhje me ESS të Bankës Botërore dhe udhëzimet e Shëndetit dhe Sigurisë.

Hapi 3: Pastrimi: Specialisti i Mjedisit i Bankës Botërore do të shqyrtojë paraprakisht derisa të sigurohet se cilësia e rishikimit është e përshtatshme në ARRSH.

Hapi 4: Zbulimi dhe konsultimi publik : ARRSH (përfshirë projektuesin) do të kryejë zbulimin publik dhe konsultimin (takimin) për VNMS dhe/ose PMMS, përpara ofertimit të punimeve (dhe pas miratimit nga MET për VNMS). Dokumentet do të publikohen në faqen e ARRSH-së si dhe në faqen e bashkisë. Pas përfundimit, projektuesi do t'i dërgojë ARRSH-së dokumentet e finalizuara për rishfaqje, me procesverbalin e konsultimit. VNMS/PMMS e finalizuar do të ri-zbulohet në të dy vendet.

Hapi 5 : Aplikimi për Leje/Autorizim Mjedisor: Pas miratimit nga BB dhe konsultimit publik, por përpara publikimit të Njoftimit të Ofertës, do të nënshkruhet një Marrëveshje Investimi me përfituesin e nënprojektit. VNMS dhe/ose PMMS janë pjesë përbërëse e dokumentacionit të tenderimit dhe kontraktimit të nënprojektit. Në varësi të llojit të VNMS-së që kërkohet (ose aspak), përfituesi do të paguajë tarifën për deklaratën mjedisore/autorizimin pranë Ministrisë së Mjedisit dhe Turizmit/Agjencisë Kombëtare të Mjedisit, si dhe do të aplikojë për marrjen e deklaratës mjedisore. Deklarata mjedisore duhet të lëshohet përpara nënshkrimit të kontratës së punës. Çdo modifikim/përmirësim i kërkuar i kërkuar nga autoriteti lejues, do të jetë përgjegjësi e kontraktorit të projektimit për të reflektuar.

7.0 Korniza dhe Marrëveshjet Institucionale

7.1 Rregullimi institucional

Zbatimi i projektit do të përfshihet brenda strukturave ekzistuese institucionale. Autoriteti Rrugor Shqiptar (ARRSH) do të vazhdojë të jetë Ekipi kryesor i Menaxhimit të Projektit (PMT) i Projektit me përgjegjësi duke përfshirë aspektet fiduciare, me menaxhimin financiar (FM) të të ardhurave nga kredia dhe prokurimin e mallrave, punimeve dhe shërbimeve për projektin; pajtueshmëria me ESF sociale dhe mjedisore; dhe sigurimin e komunikimit dhe konsultimit me qytetarët, si dhe komunikimin rutinë me Bankën Botërore.

Palë të tjera të rëndësishme të interesit do të mbeten Ministria e Turizmit dhe Mjedisit (MTT), Ministria e Kulturës (MK) si dhe bashkitë e përzgjedhura në Shqipëri. MOT do të shqyrtojë vlerësimet mjedisore të aktiviteteve të infrastrukturës që kërkojnë leje mjedisore. MM do të jetë përgjegjëse për mbështetjen e ARRSH-së në rishikimin e koncepteve të aktivitetit dhe miratimin e projekteve që mund të kryqëzohen me objektet e trashëgimisë kulturore.

Bashkitë e përzgjedhura do të vazhdojnë të jenë përgjegjëse për mbajtjen e takimeve periodike të angazhimit të qytetarëve, së bashku me ofrimin e informacionit për fushatat e qytetarëve, të cilat shpjegojnë, për të gjithë palët e interesuara, qëllimet e projektit, përfitimet dhe progresin e zbatimit dhe shpërndarjen dhe adresimin e reagimeve nga komuniteti si dhe zgjidhjen e ankesave. mekanizmat. Komunitat e përzgjedhura duhet gjithashtu të sigurojnë pjesëmarrjen e grave në të gjitha proceset e angazhimit të komunitetit.

7.2 Kapaciteti Zbatues i ARRSH

ARA është një klient me përvojë i Bankës Botërore dhe ka zbatuar me sukses një sërë projektesh të Bankës Botërore. Projekti më i fundit është Projekti i Mirëmbajtjes dhe Sigurisë Rrugore i Bazuar në Rezultatet e Bankës Botërore (RBMSP) që do të përfundojë më 31 dhjetor 2022. Ekipi i Menaxhimit të Projektit (PMT) që aktualisht zbaton RBMSP ka përvojë të mirë me procedurat e Bankës Botërore, duke përfshirë fiduciar, ESF, dhe monitorimin dhe vlerësimin (M&E), por ata nuk kanë përvojë në menaxhimin e rrezikut E&S në kuadër të FME. Fokusi i RBMRS është të përmirësojë mirëmbajtjen e rrugëve në NRN përmes zbatimit të kontratave të bazuara në rezultate dhe performancë (OPRC) si dhe në ndërtimin e kapaciteteve të ARRSH-së në planifikimin e mirëmbajtjes së rrugëve përmes modernizimit të sistemit të menaxhimit të aseteve rrugore (RMS). Megjithatë, ARRSH ka përvojë të kufizuar teknike në infrastrukturën e urave, prandaj për të zbutur këtë rrezik dhe për të siguruar zbatimin e qetë të projektit, ARRSH do të kërkojë asistencë teknike për të rritur kapacitetin e saj në projektimin, prokurimin dhe zbatimin e punimeve të urës sipas Komponentit 1, si dhe në përcaktimin e specifikimeve teknike, prokurimin dhe marrjen e moduleve shtesë për BMS dhe pajisjet në vend për sensorin në distancë të gjendjes së urës dhe rrethinës, sipas Komponentit 2. Asistenca teknike do të ofrohet sipas Komponentit 3 me rekrutimin e një ekipi ekspertë në këtë fushë.

Parashikohet që Ekipi i Menaxhimit të Projektit (PMT) i RBMRS do të sigurojë aktivitetet e përditshme të menaxhimit të projektit për Rehabilitimin dhe Përmirësimin e Urës Shqiptare, duke përfshirë aktivitetet fiduciare të prokurimit, mbikëqyrjen e kontratave të punëve civile dhe pajisjeve, menaxhimin financiar. , si dhe mbledhjen dhe analizën e të

dhënave të M dhe V. Projekti aktual është me rrezik shumë të ulët për sa i përket marrjes së tokës (nuk ka pasur raste zhvendosjeje); ka pasur vetëm një ndikim të papërfillshëm përvetësimin e korsisë. E njëjta gjë vlen edhe për ndikimet mjedisore, pasi projekti financon kryesisht mirëmbajtjen e rrugëve. Kapaciteti aktual për E&S nën ESF si në ARA ashtu edhe në RBMRS PMT nuk është i mjaftueshëm. Prandaj, propozohet që për qëllimin e projektit, të paktën një ekspert mjedisor dhe një ekspert social të punësohet nga EMP me kohë të plotë. Përveç kësaj, duke pasur parasysh shkallën e projektit dhe rreziqet potencialisht të rëndësishme të OHS që lidhen me këto punë, dhe synimin për të përdorur kryesisht punëtorë vendas, specialisti i përkushtuar i OHS do të konsiderohet se do të punësohet nga PMT (qoftë si staf i rregullt ose si një konsulent).

ARRSH do të duhet të forcojë kapacitetin e saj të brendshëm për menaxhimin e rrezikut E&S në kuadër të zbatimit të FME-së dhe të monitorojë performancën e ESMF-së dhe dispozitave të tij dhe të ndërtojë kapacitetin e specialistëve të përkushtuar mjedisor dhe social të caktuar për detyra specifike si: (i) Koordinimi i përgatitjes së dokumentet e kujdesit të duhur mjedisor me përfituesin; (ii) Rishikimi i dokumenteve të kujdesit të duhur mjedisor, (iii) Përgatitja, së bashku me subjektet zbatuese, të programeve vjetore të punës dhe buxheteve të lidhura me PMMS; (iv) Monitorimin e progresit të projektit në lidhje me përputhshmërinë me udhëzimet e ESMF-së dhe sigurimin që zbatimi i përgjithshëm i projektit të ecë pa probleme; (v) Kryerja e mbikëqyrjes së kantierit të ndërtimit, (vi) Mbledhja dhe administrimi i informacionit të rëndësishëm për projektin dhe llogaritë (p.sh., monitorimi dhe raportet mjedisore dhe sociale, shqyrtimi mjedisor dhe social); dhe (vii) Organizimi dhe siguri i sesioneve të trajnimit.

7.3 Marrëveshjet institucionale Procesi i marrjes së tokës dhe zhvendosjes

Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë ka përgjegjësinë përfundimtare për zbatimin e të gjithë komponentëve të projektit së bashku me ARRSH. Një komitet i përbërë nga Autoritetet e Projektit PAP do të krijohet për të mbikëqyrur zbatimin e Procedurës së Zhvendosjes. ARRSH do të bashkëpunojë me të gjitha institucionet vendore për të siguruar një zbatim të suksesshëm të Procedurës së Risistemimit (RAP/ARAP). **NJQV-të (Bashkitë, Njësitë Administrative)** janë përfituesit përfundimtarë të zbatimit të projektit. Nga institucioni kërkohet asistencë dhe prani e vazhdueshme gjatë ecurisë së projektit. **Zyra e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme** për çdo rreth në zonën e Projektit, nën autoritetin e Zyrës Qendrore të Regjistrimit, e cila është përgjegjëse për identifikimin dhe verifikimin e kufijve të pronave dhe pronësinë. **Zyrat e Administrimit dhe Mbrojtjes së Tokës** (ish Zyrat e Kadastrës) në kuadër të Qarkut, të cilat do të qartësojnë certifikatat e ndarjes së tokës për tokën bujqësore që nuk është regjistruar zyrtarisht dhe transferuar në Zyrat e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme. Rajonet dhe **bashkitë** do të jenë përgjegjëse për koordinimin e procedurave zbatuese dhe ekzekutimin e kompensimit.

Specifikimet e një PVZH-je që do të ndërmerret për projektin janë subjekt i përditësimeve të mëtejshme, nga ARRSH/PMT, në përputhje me zhvillimet e aktiviteteve të projektit dhe miratimet nga Banka Botërore.

7.4 Plani i Ngritjes së Kapaciteteve dhe Trajnimit

Zbatimi i BRUP-it kërkon njohuri specifike për përfituesit dhe operatorët e angazhuar në faza të ndryshme të zbatimit të projektit. Për stafin punues do të zhvillohen disa trajnime. Stafi i

identifikuar do të pajiset me trajnimin, aftësitë dhe njohuritë e nevojshme për t'i mundësuar ata të kryejnë me efektivitet FME-në. Ndërtimi i kapaciteteve do të përfshijë seminare trajnimi si zbatimi i ESMF, raportimi i ESMF/ESMP, Udhëzimet e Bankës Botërore etj.

Trajnimi paraprak mbi ESF të Bankës Botërore dhe kërkesat procedurale do të ofrohet nga Specialistët e Mjedisit dhe Social të Bankës Botërore dhe anëtarë të tjerë të ekipit. Trajnimet pasuese mbi ESMF, ESMP dhe instrumente të tjera E&S, duke përfshirë mënyrën e monitorimit dhe raportimit mbi kërkesat mjedisore dhe sociale, përdorimin e GRM, konsultimet, etj., do të ofrohen nga Specialistët E&S të PMU.

Për të zhvilluar kapacitetet e E&S për ARRSH/PMT, konsulenti i jashtëm me njohuri për kërkesat kombëtare dhe të B&S për E&S, do të punësohet nga ARRSH për të ofruar trajnime mbi E&S. Plani i propozuar për ndërtimin e kapaciteteve E&S është paraqitur në tabelën më poshtë.

Tabela 9. Plani i propozuar për ngritjen e kapaciteteve për t'u zbatuar

Përshkrimi i trajnimit	Moduli i trajnimit	Përgjegjësia	Pjesëmarrja	Frekuenca	Kosto Lumpsum (EUR)
Trajnim mbi ESF	<ul style="list-style-type: none"> - Mobilizimi/pjesëmarrja e komunitetit dhe përfshirja sociale - Mekanizmi i zgjidhjes së ankesave/Përgjegjësia sociale - Trashegimi kulturore - (Mbrojtje mjedisore për blerjen e tokës/aseteve 	Konsulent i Jashtëm	Stafi i ARRSH/PMT, Stafi i NJQV-ve,	2 dite	800
Trajnim për ESMF Zbatimi	<ul style="list-style-type: none"> - Konceptet themelore të ESMF - Konceptet Bazë mbi Kornizën e Zhvendosjes dhe Pjesëmarrjes - Dispozitat e Kornizës së Zhvendosjes dhe Pjesëmarrjes - Profili i PAP-ve dhe identifikimi i PAP-ve të kualifikuar - Rolet dhe përgjegjësitë - Mekanizmat Monitorues - Identifikimi i shqetësimeve sociale dhe mjedisore - Mekanizmat korrigjues - Metodologjia për kompensimin ose transferimin e tokës dhe disbursimin përkatës - Organizimi institucional - Kërkesat e raportimit 	Konsulent i jashtëm	Stafi i ARRSH-së, Stafi i NJQV-ve, inxhinierë të të gjitha niveleve në këto institucionet,	3 ditë	1200
Komunikimi	<ul style="list-style-type: none"> - Radio, diskutime televizive, reklama në gazeta për çështje që kanë të bëjnë me ESMF/FPZH 	Konsulent i jashtëm		1 dite	400
Trajnim rifreskues	<ul style="list-style-type: none"> - Konceptet themelore të ESMF - Konceptet Bazë mbi Kornizën e Zhvendosjes dhe Pjesëmarrjes 	Specialist i Mjedisit Specialist social	Stafi i ARRSH-së, Stafi i NJQV-ve, inxhinierë të të gjitha niveleve në këto institucionet,	vjetore	800

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

	<ul style="list-style-type: none"> - Dispozitat e Kornizës së Zhvendosjes dhe Pjesëmarrjes - Profili i PAP-ve dhe identifikimi i PAP-ve të kualifikuar - Rolet dhe përgjegjësitë - Mekanizmat Monitorues - Identifikimi i shqetësimeve sociale dhe mjedisore - Mekanizmat korrigjues - Metodologjia për kompensimin ose transferimin e tokës dhe disbursimin përkatës - Organizimi institucional 				
	Total				3200

8.0 Procesi i konsultimit për ESMF, Projekti BRUP.

8.1 Procesi i konsultimit për ESMF

Për të gjitha aktivitetet, komunitetet e prekura do të konsultohen brenda një mënyre të strukturuar dhe të përshtatshme kulturalisht sipas Planit të Angazhimit të Palëve të Interesit (SEP). Nëse aktivitetet e projektit ose aktivitetet e nënprojektit vlerësohen se kanë ndikime të rëndësishme negative mbi komunitetet, të gjithë PAP-të do të konsultohen si një mjet për të përcaktuar nëse ato aktivitete kanë përfshirë në mënyrë adekuate shqetësimet e komuniteteve të prekura. Për të arritur këtë, ky kuadër, si dhe të gjitha instrumentet e tjera të E&S do të vihen në dispozicion të publikut për një periudhë minimale të arsyeshme, me përpjekje aktive të bëra për të kontaktuar dhe angazhuar palët e interesuara në procesin e përgatitjes dhe zbatimit të nënprojekteve. Huamarrësi do të angazhohet me palët e interesuara si pjesë integrale e vlerësimit mjedisor dhe social të projektit dhe hartimit dhe zbatimit të projektit, siç përshkruhet në ESS1. Th e Konsultimi publik është e nevojshme të mbahet për dokumentet që lidhen me kujdesin e duhur të projektit të përgjithshëm. Lidhur me projektin BRUP, ESMF, si dhe PMMS ose VNM-të specifike të zonës që do të përgatiten për çdo aktivitet (nën-projekt) gjatë zbatimit të projektit do të shpalosen.

Huamarrësi do të mbajë dhe do të zbulojë si pjesë e vlerësimit mjedisor dhe social, një procesverbal të dokumentuar të angazhimit të palëve të interesuara, duke përfshirë një përshkrim të palëve të interesuara të konsultuara, një përmbledhje të komenteve të marra dhe një shpjegim të shkurtër se si është marrë parasysh reagimi. apo arsytet pse nuk ishte.

Procesverbali i takimit të konsultimit publik do të publikohet në faqen e ARRSH-së, por edhe media të tjera elektronike dhe të shkruara përdoren për të siguruar pjesëmarrje të gjerë të palëve të interesuara, duke përfshirë gazetatat lokale, emailin zyrtar të ARRSH-së, etj. Objektivat e konsultimeve publike ishin:

- Të informojë publikun dhe palët e interesuara për objektivat dhe zhvillimet e projektit dhe efektet e pritshme mjedisore dhe sociale.
- Për të mbledhur informacion dhe të dhëna nga publiku dhe/ose komunitetet që do të preken nga projekti
- Të sigurojë pjesëmarrjen e publikut dhe komuniteteve lokale në proces dhe mbështetje për projektin

8.2 Konsultimet me popullsitë e prekura

Konsultimi është procesi me anë të të cilit mblidhet informacioni për të marrë vendime që ndikojnë në komunitet. Anëtarët e komunitetit informohen, lidhen dhe marrin pjesë në shërbime dhe aktivitete të rëndësishme për ta dhe mendojnë se kanë një rol për të luajtur. Që të arrihet një konsultim efektiv, komunitetet duhet të informohen dhe angazhohen. Kjo ndodh kur ka akses të barabartë në informacion, rrjedhje të mirë të vazhdueshme të informacionit, konsultim dhe pjesëmarrje ndërmjet palëve të interesuara.

³⁴ (Ky seksion i nënshtrohet rishikimit përfundimtar pas procesit të konsultimit gjatë takimit. Aneksi nr. 10 është planifikuar të mbulojë Procesverbalin e Mbledhjes, i cili do të plotësohet pas takimit konsultativ.)

Informo : Projekti do t'i sigurojë komunitetit informacion të balancuar dhe objektiv për t'i ndihmuar ata në të kuptuarit e projektit BRUP, alternativave dhe mundësive.

Konsultohuni : Njësia e zbatimit të projektit do të marrë reagime nga komuniteti për analizat, alternativat dhe vendimet. Zakonisht përfshin zhvillimin e një pozicioni paraprak ose të preferuar përpara se ta lëshoni atë për kontributin e komunitetit.

Përfshini : Kjo mund të përfshijë komunitetin në faza të ndryshme të projektit në kërkimin e përgjigjeve specifike për çështjet në krahasim me sesionet e gjera të reagimit të përgjithshëm. Metodatat mund të përfshijnë fokus grupe, seminare, komitete këshillimore dhe konsultime online.

Bashkëpunoni : **Bashkëpunimi i** komunitetit mund të nxitet përmes komiteteve drejtuese, tryezave të negociatave, konsultimeve në internet, tryezave të rrumbullakëta politikash, paneleve qytetare, konferencave të kërkimit dhe partneriteteve formale dhe joformale.

Komunikimi me personat e prekur, si dhe me anëtarët e tjerë të komunitetit që do të shprehin interes për projektin, do të ruhet gjatë gjithë procesit nga hartimi i projektit, zbatimi deri në mbyllje. Komuniteti do të informohet për aranzhimet e menaxhimit të ankesave dhe do të jepen kontaktet e personave të caktuar për të menaxhuar çështjet dhe ankesat. Gjithashtu, një informacion i përditësuar i nevojshëm për të siguruar ndërgjegjësimin dhe angazhimin e publikut në aktivitetet e projektit do të sigurohet përmes faqes së internetit të ARRSH-së dhe mediave sociale.

8.3 Mekanizmat e korrigjimit të ankesave

Mekanizmi i korrigjimit të ankesave (GRM) ofron një mekanizëm për të adresuar shqetësimet dhe ankesat, për të ndërmjetësuar konfliktet dhe për të reduktuar proceset gjyqësore të gjata që vonojnë projekte të tilla infrastrukturore. Ky mekanizëm shërben si një mënyrë për të përmbushur kërkesat, për të parandaluar dhe adresuar shqetësimet e komunitetit, për të zvogëluar rreziqet dhe për të ndihmuar proceset më të mëdha që krijojnë ndryshime pozitive sociale. Objektivi kryesor i GRM është të zbatojë dhe mbajë një procedurë për trajtimin e shqetësimeve mjedisore dhe sociale të palëve të interesuara të projektit. Kjo procedurë do të përfshijë një mekanizëm korrigjim të shkallëzuar sipas rreziqeve dhe ndikimeve negative të identifikuara të projektit, duke u fokusuar tek palët e interesuara.

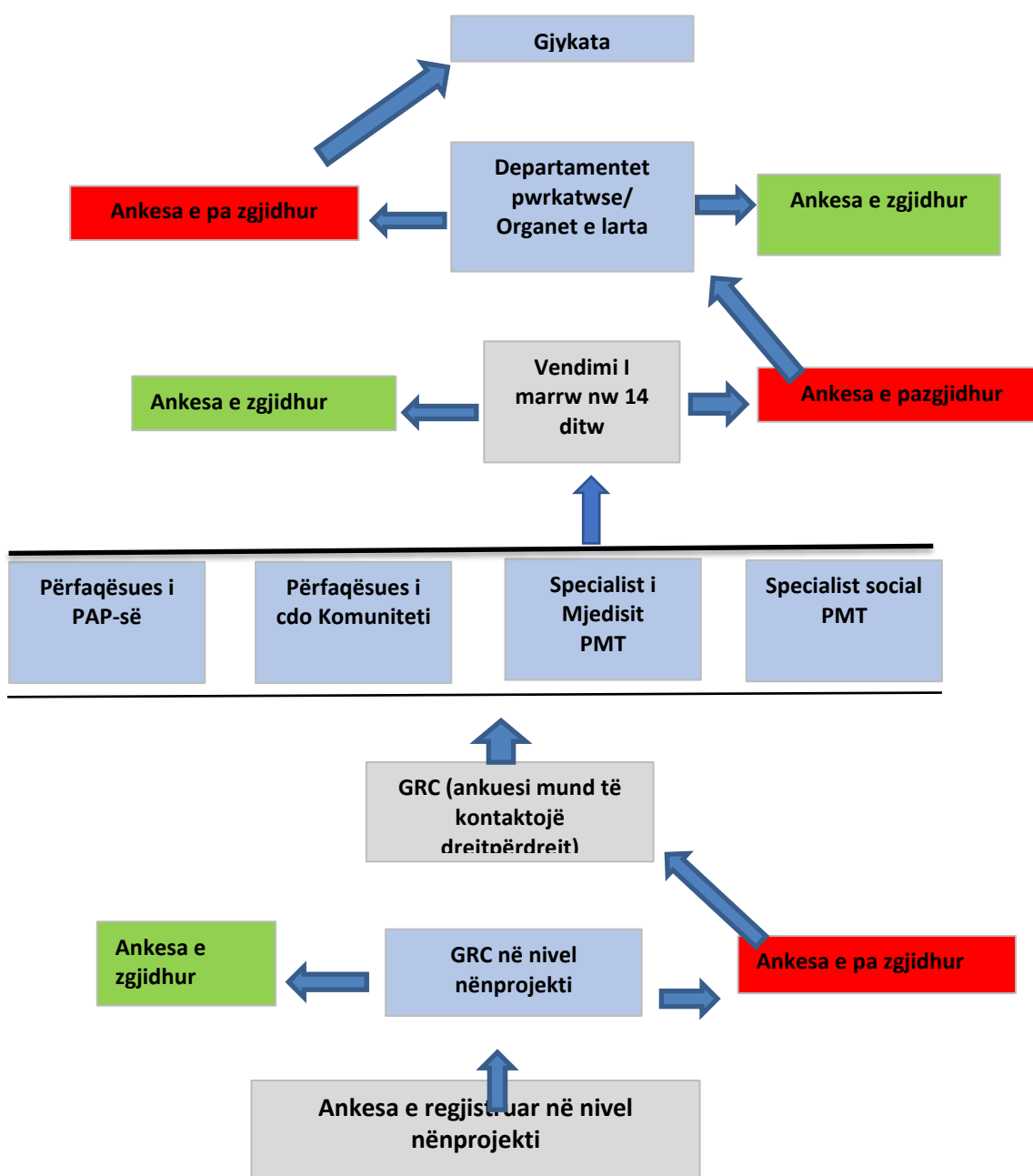
Regjistrimi/marrja e ankesës . EMP do të krijojë një qendër GRM në komunitet/qytet si pjesë e konsultimit të ndërmarrë për projektin. Qendra GRM do të jetë e aksesueshme për personat e prekur nga projekti dhe turistët dhe palët e tjera të interesuara. GRM do të përshkruajë rolet, afatet kohore, procedurat dhe përgjegjësitë e qarta. Ai do të ketë një mekanizëm monitorimi të integruar për të kontrolluar reagimin ndaj ankesave ose ankesave të paraqitura. Format e ndryshme të pranimit të ankesave do të përshkruhen qartë së bashku me fazat e ndryshme të kalimit të procesit. GRM do të punojë me Komitetin Lokal të Ankesave (LGC) për të zgjidhur zgjidhjet.

Përcaktimi dhe zbatimi i veprimt korrigjues . Kur regjistrohet një ankesë/mosmarrëveshje, Komiteti i Kërkimit të Ankesave (GRC) do të thirret në veprim dhe do të organizohen takime ndërmjetësimi me palët e interesuara. Procesverbali i takimeve do të regjistrohet. GRC fillimisht do të hetojë bazën e ankesës dhe më pas do të përcaktojë veprimin e korrigjimit në konsultim me ankuesin dhe palën e interesuar nëse është e nevojshme. Përndryshe, ekipi i

zgjidhjes së ankesave do t'i komunikojë ankuesit për njohjen e ankesës, veprimin e propozuar për zgjidhjen e ankesave dhe kornizën kohore për zbatimin

Verifikimi i veprimit të korigjimit . Ekipi i zgjidhjes së ankesave do të vizitojë vendin e prekur të pronës ose do të kontaktojë me ankuesin për të konfirmuar që veprimi i korigjimit është kryer. Nëse ankuesi është i pakënaqur me rezultatin e propozimit ose veprimit të korigjimit, mund të ndërmerren hapa shtesë për të zgjidhur çështjen ose për të arritur një marrëveshje miqësore. Verifikimi duhet të përfundojë brenda një jave nga ekzekutimi i veprimit të dëmshpërblimit.

GRC do të mbajë një regjistër të ankesave të marra dhe rezultatin e përpjekjeve për të zgjidhur ankesat dhe do ta përfshijë këtë informacion në raportin e monitorimit dhe vlerësimit. Ligji i Shpronësimit parashikon një proces ankimimi kundër vendimit të propozuar për kompensim. Përveç kësaj, ligjet e Planifikimit Urban dhe Policisë ndërtimi lejojnë për ankesat administrative kundër vendimit për prishjen e ndërtimeve të paligjshme. Apelime të mëtejshme mund të bëhen në gjykatat e rrethit. Zyra e Avokatit të Popullit në Tiranë pranon ankesa nga qytetarët kundër veprimeve të qeverisë që cenojnë të drejtat e tyre. Stafi i projektit gjithashtu do të luajë një rol në zgjidhjen e ankesave. Shqipëria ka kaluar një periudhë tranzicioni në qeverisjen vendore, për shkak të ndryshimeve që vijnë nga Reforma Administrativo-Territoriale, e cila solli ndryshime rrënjësore në funksionimin e NJQV-ve. Duke marrë parasysh ndryshimet e qeverisjes vendore dhe hapat e shpjeguar më sipër, komisioni i ankesave do të krijohet brenda Bashkisë përkatëse ose çdo institucioni tjetër vendor të zgjedhur.

Grafiku 6: Grafik për procesin GRM

9.0 Monitorimi dhe Vlerësimi Mjedisor dhe Social

Monitorimi është mbledhja e vazhdueshme dhe sistematike e të dhënave për të vlerësuar nëse objektivat mjedisore të projektit janë arritur. Praktika e mirë kërkon që procedurat për monitorimin e performancës mjedisore të projekteve të propozuara të përfshihen në të gjitha instrumentet përkatëse të menaxhimit mjedisor. Monitorimi jep informacion mbi shfaqjen e ndikimeve. Ndhmon në identifikimin se sa mirë po funksionojnë masat zbutëse dhe ku mund të nevojiten zbutje më të mira. Çdo instrument përkatës i VM i përgatitur do të kërkojë që të përfshihet një program monitorimi për aktivitetet përkatëse. Plani i monitorimit duhet të identifikojë se çfarë informacioni do të mblidhet, si, ku dhe sa shpesh. Ai gjithashtu duhet të tregojë se në çfarë niveli efekti do të ketë nevojë për zbutje të mëtejshme. Mënyra se si monitorohen ndikimet mjedisore diskutohet më poshtë.

- Të përcaktohen përgjegjësitë për sa i përket njerëzve, grupeve apo organizatave që do të kryejnë aktivitetet e monitorimit, si dhe ndaj kujt raportojnë ndër të tjera. Në disa raste, mund të ketë nevojë për të trajnuar njerëzit për të kryer këto përgjegjësi dhe për t'u siguruar atyre pajisje dhe furnizime;
- Orari i Zbatimit, mbulon kohën, frekuencën dhe kohëzgjatjen e monitorimit të specifikuar në një plan të zbatimit dhe të lidhura me orarin e përgjithshëm të nënprojektit;
- Vlerësimet e kostos dhe burimi i burimeve për monitorim duhet të specifikohen në planin e monitorimit;
- Metodatat e monitorimit duhet të jenë sa më të thjeshta të jetë e mundur, në përputhje me mbledhjen e informacionit të dobishëm, në mënyrë që zbatuesi i nënprojektit të mund t'i zbatojë ato.
- Të dhënat e mbledhura gjatë monitorimit analizohen me qëllim:
 - Vlerësimin e çdo ndryshimi në kushtet bazë;
 - Vlerësimin nëse masat e rekomanduara zbutëse janë zbatuar me sukses;
 - Përcaktimi i arsyeve për zbutjen e pasuksesshme.
 - Zhvillimin dhe rekomandimin e masave ose planeve alternative zbutëse për të zëvendësuar ato të pakënaqshme; dhe
 - Identifikimi dhe shpjegimi i tendencave në përmirësimin ose degradimin e mjedisit.

Planet e monitorimit do të zhvillohen për të gjurmuar progresin e E&S si në nivelin ESMF ashtu edhe në nivelin e aktivitetit të nënprojektit. Planet e propozuara janë paraqitur në tabelën përkatëse në aneksin 3. Tabela konfirmon treguesit e verifikueshëm si dhe përgjegjësitë për veprimet e ndryshme të monitorimit. Çështjet e monitorimit në nivel ESMF përfshijnë konfirmimin e shpërndarjes së dokumentit të ESMF-së si dhe ngritjen e kapaciteteve dhe aktivitetet e trajnimit.

Përgjegjësitë për monitorimin dhe vlerësimin ndahen ndërmjet ARRSH-së dhe MPB-së. ARRSH është përgjegjëse për mbajtjen e të dhënave, menaxhimin dhe monitorimin e brendshëm të GRM-së pasi komiteti do t'i raportojë drejtpërdrejt Drejtuesit të ARRSH-së ose një specialisti të caktuar. MPB është përgjegjëse për monitorimin dhe vlerësimin e jashtëm të zbatimit të projektit nëpërmjet krijimit të një Njësie të Pavarur Monitorimi.

9.1 Monitorimi i brendshëm

- **Monitorimi i Mjedisit**

Monitorimi fizik mjedisor duhet të kryhet në faza të ndryshme të projektit për të siguruar përputhjen me standardet fizike mjedisore dhe për të shmangur çdo dëmtim të mjedisit fizik për shkak të aktiviteteve të projektit. Monitorimi do të identifikojë çdo mospërputhje me standardet mjedisore dhe do të nxisë institucionet/autoritetet përgjegjëse të ndërmarrin veprimet e nevojshme për të kontrolluar/ shmangur dëmtimin mjedisor. Rezultatet e analizës duhet të krahasohen me udhëzimet dhe standardet kombëtare dhe të BB-së.

Përgjegjësia për monitorimin mjedisor në vend të aktiviteteve të kontraktorëve do të jetë përfituesi (NJQV) dhe ARRSH. NJQV-të dhe personi përgjegjës i caktuar i ARRSH-së do të kryejnë monitorim të rregullt mujor në vend të punimeve civile për të verifikuar respektimin e kontraktorëve me kërkesat e përcaktuara në ESMF dhe dokumente specifike, ESA/VNMS ose PMMS, për të identifikuar çdo problem mjedisor ose rrezik të pazgjithur. dhe për të siguruar zbatimin e duhur të veprimeve korrigjuese të përshkruara. Në rast të mospërputhjes së regjistruar me PMMS, ARRSH do të udhëzojë kontraktorët për masat korrigjuese dhe do të monitorojë nga afër ecurinë e tyre të mëtejshme.

Kur përveç kësaj, do të ketë një firmë konsulence mbikëqyrjeje të caktuar për mbikëqyrjen e përgjithshme të aktiviteteve të ndërtimit të projektit në terren, rekrutimi i ekspertëve mjedisorë dhe socialë do të jetë një kërkesë sipas kontratës së konsulentit mbikëqyrës. Konsulentët e mbikëqyrjes do të jenë përgjegjës për të gjitha aspektet e projektit, duke përfshirë përputhshmërinë mjedisore dhe sociale dhe raportimin në EMP të ARRSH-së, ndërsa përgjegjësia e përgjithshme e monitorimit dhe raportimi në Bankën Botërore do t'i mbetet EMP-së së ARRSH-së.

Ekipi i ARRSH PMT do të konfirmojë performancën e konsulentëve të mbikëqyrjes duke vizituar rregullisht vendin e projektit gjatë fazës së zbatimit dhe duke ofruar udhëzime për masat korrigjuese për çdo gabim që kërkohet.

Bashkitë/agjencitë rajonale të mjedisit do të monitorojnë gjithashtu përmbushjen e kushteve mjedisore gjatë zbatimit, bazuar në kërkesat legjislative që dalin nga deklaratat mjedisore. Ata do të duhet të raportojnë pranë Ministrisë së Mjedisit dhe Turizmit/Agjencisë Kombëtare të Mjedisit siç kërkohet në deklaratë, si dhe në ARRSH.

Ekipet e Bankës Botërore do të mbikëqyrin zbatimin e standardeve mjedisore dhe sociale për projektin e përgjithshëm dhe çdo nënprojekt. Ata do të kryejnë misionet monitoruese periodike si dhe vizita ad-hoc në terren sipas nevojës. Ekipet e Bankës Botërore do të miratojnë Planin e Menaxhimit Mjedisor dhe Social (PMMS) dhe do të ndjekin zbatimin e tij sipas ESMF.

Roli i Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit si autoriteti kombëtar partner i këtij projekti në lidhje me çështjet mjedisore, do të jetë monitorimi i zbatimit të deklaratës mjedisore për çdo nënprojekt kur është e nevojshme. Në rastet kur projekti ndodhet me zonë të mbrojtur, Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (AKMSH) pranë Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit, do të monitorojë zbatimin e punimeve që do të mirëmbajë pas përfundimit.

- **Monitorimi Social**

ARRSH do të ngarkohet me detyrën e monitorimit dhe vlerësimit të PAP-ve, procedurat që lidhen me nevojat dhe ankesat e tyre. Siç u përmend më lart ARRSH/PMT do të jetë përgjegjëse përfundimtare për dy procedura:

- Monitorimi i Komisionit të Ankesave
- Monitorimi i përgjithshëm i brendshëm i RAPS ose ARAPS për aktivitetet e projektit.

Procedurat e monitorimit të brendshëm kanë të bëjnë me:

- Takimet e konsultimit publik.
- Censusi, inventarizimi i pasurive, vlerësimet dhe studimet socio-ekonomike të përfunduara.
- Ankesat e paraqitura dhe statusi i tyre.
- Pagesat e kompensimit të disbursuara; dhe
- Raporti i monitorimit është dorëzuar.

Veprimet e monitorimit të brendshëm nuk janë të kufizuara dhe mund të përfshijnë pjesëmarrjen në procese etj. Raportet e monitorimit të brendshëm do të përgatiten dhe do t'i dorëzohen përfaqësuesit të ARSSH-së dhe do të ndahen me specialistë dhe partnerë të tjerë.

9.2 Monitorimi dhe Vlerësimi i Jashtëm

Një Konsulent i Pavarur Monitorues (KPM) do të caktohet për të monitoruar procesin e shpronësimit dhe kompensimit dhe zbatimin e kërkesave për të verifikuar që kompensimi, zhvendosja dhe rehabilitimi do të zbatohen në përputhje me PVZH-në e rënë dakord. KPM gjithashtu do të përfshihet në procedurat e ankesave dhe ankesave për të siguruar që shqetësimet e ngritura nga PAP të adresohen. Më konkretisht, KPM do të kryejë sa vijon:

- Rishikoni rezultatet e monitorimit të brendshëm të PVZH-së dhe rishikoni pajtueshmërinë e përgjithshme.
- Kontrolle të rastësishme në terren për të siguruar pagesën e kompensimit dhe kohën e pagesave.
- Intervistat me mostra të rastësishme të njerëzve të prekur nga zona të ndryshme për të vlerësuar njohuritë dhe shqetësimet e tyre në lidhje me procesin e shpronësimit dhe të drejtat e tyre.
- Kontrolloni llojin e çështjeve të ankesave dhe funksionimin efektiv të mekanizmave të korrigjimit të ankesave duke intervistuar personat e prekur të dëmtuar dhe duke shqyrtuar ankesat dhe rrjedhën e procesit.
- Vlerësoni efikasitetin e përgjithshëm të shpronësimit dhe formuloni mësimet për udhëzime në të ardhmen.
- Përcaktoni përshtatshmërinë e përgjithshme të të drejtave për të përmbushur objektivat.

Monitorimi i progresit dhe performancës së PVZH-ve / ARAPS do të mbulojë të gjitha fazat nga përgatitja, përmes zbatimit, deri në mbyllje. Duke përdorur informacionin e përpiluar nga monitorimi i PVZH-së, MPB-ja në bashkëpunim me ARSSH-në do të jetë në gjendje të evidentojë ndryshimet që mund të kenë ndodhur para dhe pas shpronësimit.

Shtojca:

Shtojca 1: Lista kontrolluese e shqyrtimit për çështjet mjedisore dhe sociale

Informacioni i projektit dhe detajet e kontaktit	Vendndodhja		
Emri i kontrolluesit kryesor		Data e shqyrtimit	
Emri i rishikuesit kryesor		Data e shqyrtimit	

Detajet e nënprojektit: Bashkangjitni hartën e vendndodhjes (koordinatat e gjatësisë – gjerësisë gjeografike (leximi GPS) nëse disponohet):	
Lloji i aktivitetit: Çfarë do të bëhet, kush do ta bëjë atë, cilat janë objektivat dhe rezultatet	
Kostoja e vlerësuar:	
Data e propozuar e fillimit të punës:	
Përfundimi i pritshëm i punës	
Vizatimi teknik/Specifikimet e rishikuara:	Po/Jo

Të dhënat fizike	
Nënprojekti Sipërfaqja e lokacionit në ha	
Zgjerimi ose ndryshimet në përdorimin ekzistues të tokës	
Ndonjë pronë ekzistuese?	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

Çdo plan për ndërtim, lëvizje të tokës, ndryshime në mbulimin e tokës	
--	--

Informacion Paraprak Mjedisor	Po/Jo	E panjohur	Shënime të hollësishme
A përfshin aktiviteti i propozuar ndërtime të reja dhe zgjerim të aktivitetit?			
A përfshin aktiviteti i propozuar aktivitete rehabilitimi?			
A bën pjesë aktiviteti i propozuar në Aneksin I të Ligjit për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (lista e Projekteve për të cilat VNM e plotë është e detyrueshme)?			
A kërkon aktiviteti i propozuar një lloj tjetër EA sipas legjislacionit kombëtar?			
A do të përdorë projekti burime natyrore si toka, uji, materialet ose energjia, veçanërisht burimet që nuk janë të rinovueshme ose në mungesë?			
A do të kryhen aktivitetet e projektit në vendndodhjen arkeologjike apo të trashëgimisë kulturore apo potencialisht?			
A krijon aktiviteti i projektit pluhur, ndotës ose disa substanca të rrezikshme, toksike ose të dëmshme në ajër?			
A do të jetë projekti burim zhurmash dhe dridhesh?			
A do të gjenerojë projekti sasi të konsiderueshme mbetjesh (mbetje të rrezikshme, jo të rrezikshme, inerte)?			
A do të gjenerojë projekti shkarkime shtesë të ujërave të zeza?			
A ka ndonjë aktivitet që do të çojë në ndryshime fizike të trupit uhor?			

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

A ka rreziqe të ndryshimeve fizike të terrenit, ndotjes së tokës, ngarkesave të sedimenteve, erozionit, etj.?			
A ka zona në ose përreth vendndodhjes që përdoren nga specie të mbrojtura, të rëndësishme ose të ndjeshme të faunës ose florës, p.sh. për mbarëshitim, folezim, kërkim ushqimi, pushim, dimërim, migrim, të cilat mund të ndikohen nga Projekti?			
A do të vendoset projekti në ose pranë ndonjë zone të ndjeshme apo të mbrojtur?			
A ka ndonjë zonë ose veçori me vlerë të lartë peizazhi ose piktoreske në ose përreth vendndodhjes që mund të ndikohet nga Projekti?			
A do të ndikojë ky projekt disa habitate kritike (pyje, ligatina, moçalore, ekosistemet ujore)?			

Informacione paraprake sociale dhe tokësore	Po/Jo	E paditur	Shënime të hollësishme
A do të përfshijë ndërhyrja punime të reja ndërtimore fizike?			
A përfshin ndërhyrja përmirësimin apo rehabilitimin e objekteve ekzistuese fizike?			
A ka gjasa që ndërhyrja të shkaktojë ndonjë dëmtim të përhershëm ose humbje të banesave, aseteve të tjera, përdorimit të burimeve, përfshirë ato që mund të ekzistojnë në tokën publike/shtetërore?			
A është vendi i zgjedhur për këtë punë pa barra dhe është në zotërim të tokës së qeverisë/komunitetit? A ka ndonjë përdorim paraprak të tokave nga subjekte private, përfshirë tokën publike/shtetërore? Nëse po, ju lutemi përshkruani ato			

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

A kërkon përvetësimi i tokës private kjo ndërhyrje në nënprojekt?			
Nëse vendi është në pronësi private, a mund të blihet kjo tokë përmes marrëveshjes me marrëveshje?			
Nëse parcela e tokës duhet të merret, a dihet madhësia aktuale e parcelës dhe statusi i pronësisë?			
Nëse pronarët e prekur të tokës ka të ngjarë të humbasin më shumë se 20% të sipërfaqes së tokës/strukturës së tyre për shkak të dhurimit?			
A ka njerëz pa titull që jetojnë/bëjnë biznes/ zotërojnë asete jo toka (p.sh. ndërtesa, gardhe, etj.) në lokacionet e propozuara të vendit/projektit që përdoren për punë civile? A ka të ngjarë ndonjë ndikim i përkohshëm?			
A ka nevojë dikush të largohet, ose të mbyllë bizneset, aktivitetet tregtare/të jetesës përgjithmonë ose përkohësisht (gjatë ndërtimeve)?			
A do të ketë humbje/dëmtime të tokave bujqësore, kulturave në këmbë, pemëve?			
A do të ketë humbje të ardhurash dhe mjetesh jetese?			
A ka pasur ndonjë blerje të mëparshme të tokës dhe toka e identifikuar tashmë është blerë?			

Nëse përgjigjja është po për ndonjë nga pyetjet e mësipërme, referojuni Kornizës së Politikave të Zhvendosjes së Projektit për masat zbutëse dhe informoni menjëherë ekipin e punës të Bankës

Shtojca 2. Shembull i një “Plani Zbutës Mjedisor dhe Social”

Përmbajtja e kërkuar për ESMP:

1. Sfondi i projektit (informacion mbi projektin ombrellë duke përfshirë shtytësit për zhvillim, objektivin, qëllimin, palët e interesuara, aktivitetet kryesore)
2. Përshkrimi i projektit (objektivi dhe qëllimi i nënprojektit, informacioni i përgjithshëm i vendndodhjes)
3. Statusi aktual (përshkrimi i situatës para punimeve)
4. Rishikimi i punimeve të propozuara (aktorët, aktivitetet, përmbledhja teknike)
5. Politikat, kuadri ligjor dhe administrativ (BB përkatëse, kombëtare, rajonale, lokale)
6. Aspektet mjedisore dhe ndikimet e mundshme
7. Masat dhe udhëzimet mjedisore
8. Plani i menaxhimit të mjedisit

Shtojca 3: Modeli i planit të monitorimit mjedisor të Planit të Menaxhimit Mjedisor dhe Social:

Faza	Çështje	Masa lehtësuese	Kostoja (në euro)		Përgjegjësia institucionale		Komentet (p.sh. ndikimet dytësore)
			Instaloni	Veproni	Instaloni	Veproni	
<u>Para ndërtimit</u>	<i>Pastrimi i vendit të punës nga materialet inerte, papastërtitë;</i>	Përgatitja e planit të menaxhimit të mbetjeve Në konsultim me Bashkinë, të sigurohet një metodë e përshtatshme për riciklimin e materialeve të ndërtimit dhe materialeve të skrapit.	NA		ARRSH/ Bashkia	Kontraktori	Siç parashikohet në BOQ

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

<p>Para-Ndërtimi</p>	<p><i>Materialet e furnizuara nga vende të paligjshme ose të paautorizuara mund të ushtrojnë presion mbi burimet natyrore</i></p>	<p>Përdorimi i guroreve ekzistuese dhe të licencuara të gurëve; Kërkesa për miratim zyrtar ose licencë të vlefshme operimi; Prodhuesi i asfaltit, betonit dhe gurores së agregatit të gurit duhet të paraqesë një dëshmi konformiteti me të gjithë legjislacionin kombëtar mjedisor dhe H&S.</p>	<p>NA</p>	<p>NA</p>	<p>gurore guri</p>	<p>Kontraktori të marrë të gjitha lejet</p>	
<p>Para-Ndërtimi</p>	<p><i>Puna në përputhje me rregulloret kombëtare</i></p>	<p>Marrja e licencave operimi, ndërtimi dhe të tjera të kërkuara nga rregullorja kombëtare, rajonale ose vendore.</p> <p>Sigurohuni që të gjithë punëtorët të jenë arsimuar dhe trajnuar në mënyrë të përshtatshme për pozicionet e tyre të punës dhe detyrat e punës.</p> <p>Organizimi i sigurt i trafikut anashkalues.</p> <p>Kontraktori dhe nënkontraktorët kanë licenca të vlefshme operimi. Inspektoratet lokale të ndërtimit dhe mjedisit dhe komunitetet janë njoftuar për aktivitetet e ardhshme.</p> <p>Të gjitha lejet e kërkuara me ligj janë marrë për</p>	<p>Përfshihet në koston e projektit</p>	<p>Përfshihet në koston e projektit</p>	<p>Kontraktori</p>	<p>Kontraktori</p>	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		ndërtim dhe/ose rehabilitim dhe janë mbajtur në vend.					
Para-Ndërtimi	<i>Puna në përputhje me rregulloret kombëtare, parandalimi i lëndimeve dhe aksidenteve</i>	Siguroni trajnime dhe pajisje të përshtatshme për Shëndetin dhe Sigurinë (H&S) dhe mbrojtjen nga zjarri në sasi të mjaftueshme.	Të përfshira në projekt kosto	Përfshihet në koston e projektit	Kontraktori	Kontraktori	
Para-Ndërtimi	<i>Përkeqësimi i habitateve dhe copëtimi i tokës</i>	Përdorni sa më shumë infrastrukturën dhe rrugët ekzistuese. Nuk ka ndërtime të reja në zona të mbrojtura dhe me habitate të ndjeshme.	Përfshihet në koston e projektit	Përfshihet në koston e projektit	Kontraktori	Kontraktori	
Para-Ndërtimi	<i>Ndotja e ujit në zonat e ndjeshme. Ndikim negativ në jetën ujore.</i>	Në zonat pranë trupave ujorë (zonat bregdetare dhe bregore, trupat ujorë, ujëmbledhësi i konsiderueshëm i ujit të pijshëm , etj.) projektimi merr duke marrë parasysh nevojën për menaxhimin e rrjedhjeve të ndotura sipërfaqësore nga sipërfaqet e rrugëve - këto ujëra duhet të kapen dhe	Përfshihet në koston e projektit	Përfshihet në koston e projektit	Kontraktori	Kontraktori	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		<p>trajtohen në ndarësin e yndyrës dhe vajit (në minimum). Uji nuk do të hyjë në marrësin natyror të patrajtuar.</p> <p>Masat paraprake të projektuara dhe të vendosura për të parandaluar larjen e materialeve bituminoze (primer ose lidhës primer);</p>					
<u>Ndërtimi</u>	<i>Pluhuri i krijuar gjatë transportit të gurëve ose materialeve të agregatit</i>	Ngarkesë kamioni e lagur ose e mbuluar.	NA	70/muaj	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	
<u>Ndërtimi</u>	<i>Pluhuri i krijuar gjatë punimeve të ndërtimit</i>	<p>Vendi i ndërtimit të ujit dhe vendet e ruajtjes së materialeve sipas rastit.</p> <p>Përdorimi i ujit me të gjitha aktivitetet e pastrimit, gërmimit, gërvishtjes, gërmimit, nivelimit të tokës, klasifikimit, prerjes, mbushjes dhe prishjes, të cilat mund të shkaktojnë pluhur dhe emetim të grimcave.</p> <p>Aplikoni gardhe/mburoja/mbrojtje nga era sa herë që është e</p>	NA	Përfshihet në koston e projektit	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		<p>përshtatshme.</p> <p>Aplikoni menaxhimin e kohës dhe sasisë për materialet e prirura ndaj pluhurit. Mos mbani sasi të mëdha në vend, ose për një periudhë të gjatë kohore.</p> <p>Kufizoni shpejtësinë e funksionimit të pajisjeve/makinerive dhe mjeteve të transportit në vend (në 40 km/h).</p>					
<u>Ndërtimi</u>	<i>Shkarkimi i burimeve jo të rinovueshme - Aplikoni zinxhirin e furnizimit menaxhimi</i>	Përdorni impiantet ekzistuese të licencuara të asfaltit dhe guroret e gurit.	NA	Përfshihet në koston e projektit	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	
<u>Ndërtimi</u>	<i>Erërat dhe tymrat</i>	Gjatë transportit të asfaltit, ngarkesa e kamionit duhet të mbulohet.	NA	Përfshihet në koston e projektit	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

<p><u>Ndërtim</u> i</p>	<p><i>Ndotja e ajrit</i></p>	<p>Sigurohuni që të gjitha automjetet dhe makineritë e transportit të jenë të pajisura me pajisje të përshtatshme të kontrollit të emetimeve, të mirëmbajtura dhe të vërtetuara rregullisht.</p> <p>Sigurohuni që të gjitha automjetet dhe makineritë përdorin benzinë nga burimet zyrtare (pompas e karburanteve të licencuara) dhe nga karburanti i përcaktuar nga makineria dhe prodhuesi i automjeteve.</p>	<p>Përfshihet në koston e projektit</p>	<p>Përfshihet në koston e projektit</p>	<p>Kontraktor ndërtimi</p>	<p>Kontraktor ndërtimi</p>	
<p><u>Ndërtim</u> i</p>	<p><i>Shqetësimi i zhurmës tek njerëzit dhe kafshët</i></p>	<p>Kontrolloni që zhurma e lëshuar gjatë rehabilitimit të rrugës së këmbësorëve të mos i kalojë normat kombëtare të përcaktuara në rregullore (85 dB për mjedisin urban, jashtë)</p> <p>Orari i punës është nga 6 deri në 19. Në rast nevojë për punë natën duhet të merren lejet e nevojshme. Në zonat e mbrojtura dhe të ndjeshme autoriteti kompetent për mbrojtjen e natyrës duhet të konsultohet (dhe</p>	<p>minimale</p>	<p>50/muaj</p>	<p>Kontraktor ndërtimi</p>	<p>Kontraktor ndërtimi</p>	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		të merret leja).					
<u>Ndërtim</u> i	<i>Rreziku i varfërimit të biodiversitetit, shqetësimi i jetës së egër</i>	<p>Për punimet në zonat e mbrojtura: duhet të angazhohet ekspert për mbrojtjen e natyrës. Eksperti duhet të miratojë planin e punës (duke pasur parasysh stinët e ndjeshme p.sh. foleja).</p> <p>Lejet nga autoritetet kompetente duhet të merren në përputhje me legjislacionin kombëtar.</p> <p>Vendi duhet të inspektohet për kafshë të egra përpara fillimit dhe rifillimit të punimeve. Për të gjitha gjetjet (strofkat, të rinjtë, foletë dhe të ngjashme) punimet duhet të ndalojnë/kufizohen për të mos shkaktuar dëme dhe duhet të konsultohet eksperti i mbrojtjes së natyrës.</p> <p>Gjuetia pa leje, shqetësimi i kafshëve, grumbullimi i produkteve bimore dhe pyjore, kapja e kafshëve është rreptësisht e ndaluar.</p> <p>Zjarri i hapur në vend është i ndaluar.</p> <p>Vendi i punës duhet të zërë vetëm hapësirën e</p>	Përfshihet në koston e projektit	Përfshihet në koston e projektit	Bashkia, ARRSH	Bashkia, ARRSH	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		nevojshme.					
<u>Ndërtim</u> i	Trafik që mund të krijojë zhurmë, shkarkim të automjeteve, bllokim të rrugëve në dhe përreth zonës	Organizoni transportin e materialeve në orët e trafikut minimal. Përdorni rrugë alternative për të minimizuar bllokimet e trafikut. Punimet të kryhen në mënyrë alternative në gjysmën e gjatësia e rrugës për të lejuar kalimin e këmbësorëve	NA	minimale	Kontraktor ndërtimi: Menaxher transporti dhe operator kamioni	Kontraktor ndërtimi: Menaxher transporti dhe operator kamioni	
<u>Ndërtim</u> i	<i>Situata aksidentale</i>	Hartoni planin dhe procedurat e emergjencës. Të gjithë punëtorët janë njohur me					
		procedurat e situatës emergjente/aksidentale. Procedurat janë lehtësisht të disponueshme në sit. Pajisjet e zjarrit janë të disponueshme në vend dhe punonjësit janë trajnuar për t'i përdorur ato. Kompleti i ndihmës së parë është i disponueshëm në vend.					
<u>Ndërtim</u> i	<i>Ndotja e tokës dhe e ujit nga menaxhimi jo i duhur i kimikateve dhe materialeve të rrezikshme</i>	Magazინimi i përkohshëm në vend i të gjitha substancave të rrezikshme ose toksike do të jetë në kontejnerë të sigurt të etiketuar me detaje të	Minimale	Minimale	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		<p>përbërjes, vetive dhe informacionit të trajtimit. Vetëm personeli i autorizuar dhe i trajnuar mund të trajtojë substancat e rrezikshme.</p> <p>Kontejnerët me substanca të rrezikshme duhet të mbahen në një enë rezistente ndaj rrjedhjeve për të parandaluar derdhjen dhe rrjedhjen. Ky kontejner duhet të ketë sistem mbajtës dytësor si tufa (p.sh. kontejnerë të bashkuar), mure të dyfishta ose të ngjashme. Sistemi dytësor i mbajtjes duhet të jetë pa çarje, në gjendje të frenojë derdhjen dhe të zbrazet shpejt.</p> <p>Kontejnerët me substanca të rrezikshme duhet të mbahen të mbyllura, me përjashtim të rasteve kur shtohen ose largohen materiale/mbeturina. Ato nuk duhet të trajtohen, hapen ose ruhen në një mënyrë që mund të shkaktojë rrjedhje. Kontejnerët që mbajnë mbetje të ndezshme, të rrezikshme ose reaktive duhet të vendosen të paktën 15 metra nga linja e pronës së objektit dhe në të paktën 30 metra nga linja e</p>					
--	--	--	--	--	--	--	--

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		ujit. Mbetjet transportohen nga transportues të licencuar posaçërisht dhe hidhen në një objekt të licencuar. Bojra me përbërës toksikë ose nuk do të përdoren tretës ose bojëra me bazë plumbi.					
<u>Ndërtim i</u>	<i>Ndërprerje e trafikut gjatë aktivitetit të ndërtimit</i>	Plani i menaxhimit të trafikut me masat e duhura për të ridrejtuar trafikun dhe është i lehtë për t'u ndjekur; në bashkëpunim me autoritetet vendore, përfshijnë policinë rrugore	siç specifikohet në dokumentin e tenderit entet	minimale	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	Masat që do të përfshihen në planin e menaxhimit të trafikut (dokumentet e ofertës)
<u>Ndërtim i</u>	<i>Siguria e automjeteve dhe e këmbësorëve</i>	Ndriçim i përshtatshëm dhe shenja sigurie të përcaktuara mirë. Njoftimi me kohë në media se kur do të bëhet ndërtimi. Ka vendkalime të sigurta për këmbësorë.	siç përcaktohet në dokumentet e tenderit	minimale	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	
<u>Ndërtim i</u>	<i>Gjenerimi i mbetjeve</i>	Rrugët e grumbullimit dhe depozitimit të mbetjeve dhe vendet e licencuara do të identifikohen për të gjitha llojet kryesore të mbetjeve që priten nga pastrimi, prishja dhe aktivitetet e ndërtimit. Të gjitha mbetjet do të mblidhen dhe do të depozitohen siç duhet nga mbledhësit e licencuar dhe në landfillet e licencuara. Lloje të ndryshme mbetjesh (të					

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		<p>riciklueshme, ndërtim,</p> <p>mbetjet e rrezikshme, të veçanta, ambalazhet, pajisjet elektronike, etj.) do të mblidhen veçmas.</p> <p>Të dhënat e depozitimit të mbetjeve do të përditësohen rregullisht dhe do të mbahen si dëshmi për menaxhimin e duhur, siç është projektuar.</p> <p>Mbetjet ekzistuese nga lokacioni duhet të largohen para fillimit të punimeve të ndërtimit</p> <p>Kontejnerët për secilën kategori të identifikuar të mbetjeve sigurohen në sasi të mjaftueshme dhe pozicionohen në mënyrë të përshtatshme.</p> <p>Mbetjet minerale (natyrale) të ndërtimit dhe prishjes do të ndahen nga mbeturinat e përgjithshme, mbetjet organike, të lëngshme dhe kimike me klasifikim në vend dhe do të ruhen përkohësisht në kontejnerë të përshtatshëm. Në varësi të origjinës dhe përmbajtjes së tyre, mbetjet minerale do të riaplikohen në vendndodhjen e tyre origjinale ose do të ripërdoren.</p>					
--	--	---	--	--	--	--	--

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		Sa herë që është e mundur, kontraktori do të ripërdorë dhe riciklojë materialet e përshtatshme dhe të qëndrueshme.					
<u>Ndërtim</u> i	<i>Ndotja e ujit dhe e tokës nga ruajtja e papërshtatshme e materialeve, menaxhimi dhe përdorimi i makinerive të ndërtimit</i>	<p>Organizoni dhe mbuloni zonat e ruajtjes së materialeve; izoloni zonat e larjes së betonit dhe pajisjeve të tjera nga rrjedha e ujit duke zgjedhur zona për larje që nuk kullohen drejtpërdrejt ose indirekt në rrjedhën e ujit;</p> <p>Instaloni pajisjet e kontrollit të rrjedhjeve (sistemi dytësor i frenimit, p.sh. kontejnerë me mure të dyfishta ose të lidhur).</p> <p>Izolimi i betonit, asfaltit dhe punimeve të tjera nga rrjedhat ujore.</p> <p>Lani kamionët, automjetet e tjera dhe makineritë vetëm në zona të përshtatshme të paracaktuara me menaxhim dhe trajtim të ujit (minimisht ndarësit e vajit dhe yndyrës të ndjekur nga rezervuari i sedimentimit ose mbajtjes).</p> <p>Makineritë dhe automjetet mund të parkohen vetëm në sipërfaqe të asfaltuara ose</p>	siç specifikohet në dokumentet e ofertës	50 / muaj	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		<p>betoni me sistem grumbullimi të ujërave të rrjedhjes sipërfaqësore. Më pas, ky ujë mund të mblidhet në basenet mbajtëse dhe të transportohet në një strukturë të përshtatshme për trajtimin e ujit, ose sistemi i grumbullimit të ujit duhet të përfshijë ndarësin e vajit dhe rezervuarin e sedimentimit.</p> <p>Uji i ndotur duhet të mblidhet në basenet mbajtëse dhe të transportohet në një trajtim të duhur të ujit . Siguroni trajtimin e duhur të lubrifikantëve, karburantit dhe tretësve me ruajtje të sigurt dhe duke ndjekur MSDS.</p>					
<u>Ndërtim</u> i	<i>Ndotja e ujit dhe e tokës nga asgjësimi jo i duhur i materialeve të mbeturinave</i>	<p>Siguroni menaxhimin e duhur të mbetjeve në terren për të parandaluar ndotjen. Të ketë një mekanizëm të kontrollit të rrjedhjeve dhe ndërhyrje emergjente për të kontrolluar derdhjet.</p> <p>Hidhni mbetjet në kontejnerë që janë mjaftueshëm të siguruar në vend. Llojet e mbetjeve mblidhen veçmas. Mbetjet depozitohen në landfill të miratuar dhe të licencuar. Magazinimi i përkohshëm i mbetjeve</p>	minimale	100/muaj	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		<p>mbrohet nga rrjedhjet.. Për ruajtje të përkohshme dhe të shkurtër të mbetjeve, zgjidhni një zonë në sipërfaqe të papërshkueshme, larg nga çdo rrjedhje e mundshme në rrjedhën e ujit. Mblidhni dhe menaxhoni në mënyrë adekuate të gjitha mbetjet në kohën e duhur. Ndalohej rreptësisht hedhja e çdo lloj mbetjeje (përfshirë mbetjet organike) ose ujërat e zeza në rrethinë (veçanërisht në det dhe lumë).</p> <p>Kontejnerët me mbetje të lëngshme të rrezikshme duhet të mbahen në një enë rezistente ndaj rrjedhjeve për të parandaluar derdhjen dhe rrjedhjen. Ky kontejner duhet të ketë sistem mbajtës dytësor si tufa (p.sh. kontejner i lidhur), mure të dyfishta ose të ngjashme. E mesme sistemi i frenimit duhet të jetë pa çarje dhe në gjendje të ndalojë derdhjen.</p>					
Ndërtim i	<i>Ndotja e mundshme e tokës dhe e ujit nga mirëmbajtja dhe furnizimi jo i duhur i pajisjeve</i>	Trajtimi i duhur i lubrifikantëve, karburantit dhe tretësve me ruajtje të sigurt; të sigurojë ngarkimin e duhur të karburantit dhe mirëmbajtjen e pajisjeve; grumbulloni të gjitha mbetjet dhe hidhni në	minimale	minimale	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	Komuna duhet të sigurojë një leje me shkrim për një vend depozitimi të duhur të mbeturinave përpara se të fillojnë punimet e ndërtimit

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		<p>objektin e lejuar të rikuperimit të mbetjeve. Në rast rrjedhjeje, toka e ndotur duhet të mblidhet dhe të hidhet si mbetje e rrezikshme. Këto mbetje duhet të grumbullohen në kontejnerë të veçantë.</p> <p>Të ketë një mekanizëm të kontrollit të rrjedhjeve në vend dhe ndërhyrjet emergjente për të kontrolluar derdhjet Parandaloni derdhjet e rrezikshme që vijnë nga rezervuarët (sistemi i detyrueshëm i mbajtjes dytësore, p.sh. kontejnerët me dy mure ose të lidhura), pajisjet e ndërtimit dhe automjetet (mirëmbajtje dhe kontrole të rregullta të rezervuarëve të naftës dhe gazit.</p> <p>Vendi i parkimit duhet të respektohet duke ndjekur vendin e përcaktuar.</p>					
<u>Ndërtim</u> i	<i>Ndotja e mundshme e tokës dhe e ujit nga punimet tokësore</i>	<p>Mbrojtja dhe restaurimi i zonave jo ndërtimore. Projektimi i shpateve dhe strukturave mbajtëse për të minimizuar rrezikun, për të siguruar kullimin e duhur dhe mbulimin e bimëve.</p> <p>Kryerja e punimeve të kullimit sipërfaqësor për të devijuar ujin e shiut që do të</p>	NA	Përfshirë në koston e projektit	Kontraktori	Kontraktori	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		<p>gërryente tokën.</p> <p>Aplikoni menaxhimin e ujërave të stuhisë për të minimizuar erozionin dhe shpërndarjen e sedimentit jashtë vendit në ujërat pritëse.</p> <p>Masat e mbrojtjes nga erozioni zbatohen në vendet e dyshuara si gjeotekstili he-bales dhe të tjera. Zbatohet parandalimi i rrëshqitjes, i miratuar nga studimi gjeoteknik aty ku është e nevojshme</p>					
<p><u>Ndërtim</u> i</p>	<p><i>Ndotja e mundshme e tokës dhe e ujit nga shtrimi i asfaltit</i></p>	<p>Përdorimi i përbërjeve antifriz dhe/ose përsheptues nuk lejohet.</p> <p>Aplikimi i emulsionit të asfaltit dhe bitumit do të marrë parasysh të dhënat dhe kushtet metrologjike kur planifikohet dhe kryhet (periudhat e shiut, vranësira, moti më i freskët dhe i lagësht, etj.)</p> <p>Pozicionimi i spërkatësit të emulsionit duhet të jetë i tillë në mënyrë që të sterilizohet përtej zonës që do të pastrohet ose mbyllet me primer.</p> <p>Sigurohuni që spërkatësit emulsioni të mirëmbahen mirë, të operohen nga</p>	<p>NA</p>	<p>Përfshirë në koston e projektit</p>	<p>Kontraktori</p>	<p>Kontraktori</p>	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		<p>ekuipazh i trajnuar dhe grykat e spërkatjes të funksionojnë siç duhet.</p> <p>Shmangni kushtet me erë kur spërkatni.</p> <p>Pajisjet duhet të pastrohen në zona ku nuk do të ketë ndikim në mjedis ose rrezik për rrjedhje sipërfaqësore (p.sh. zonat ku uji mbledhet në basenet mbajtëse dhe transportohet në vendin e duhur.</p> <p>trajtimi i ujit dhe mbetjet ndahen dhe asgjësohen në mënyrë të përshtatshme</p>					
<u>Ndërtim i</u>	Ndërprerja e modeleve të kullimit sipërfaqësor dhe nëntokësor gjatë ndërtimit, krijimi i ujërave të ndenjura.	Në përputhje me dizajnin e miratuar, ruani modelin natyror të kullimit.	minimale	minimale	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	
<u>Ndërtim i</u>	Shëndeti i punëtorëve dhe siguria në punë	<p>Sigurojini punëtorëve udhëzime sigurie dhe pajisje mbrojtëse (syze, maska, helmata, çizme, etj.) në sasi të mjaftueshme; organizimi i sigurt i trafikut anashkalues; komplet mjekësor i pranishëm në vend</p> <p>E gjithë puna do të kryhet në një mënyrë të sigurt dhe të disiplinuar të krijuar për të minimizuar ndikimet mbi banorët fqinjë dhe</p>		minimale	Kontraktor ndërtimi	Kontraktor ndërtimi	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

		<p>mjedisin. Vendi do të shënohet qartë dhe do të rrethohet.</p> <p>Pajisjet mbrojtëse personale të punëtorëve do të jenë në përputhje me praktikat e mira ndërkombëtare (mbatja e detyrueshme e kapelave të forta gjatë gjithë kohës, maskave dhe syzeve të sigurisë sipas nevojës dhe rekomandimit, parzmore dhe çizme sigurie). Tabelat e dhura të vendeve do t'i informojnë punëtorët për rregullat dhe rregulloret kryesore që duhen ndjekur.</p>				
<u>Ndërtim</u> <u>i</u>	<p>Ndikimet në bimësi, pemë, livadhe etj.</p>	<p>Pastrimi i bimësisë do të mbahet në minimum, me mbjellje zëvendësuese të planifikuar dhe kryer dhe do të bëhet në koordinim me masat shtesë për mbrojtjen e habitateve të ndjeshme dhe brigjeve të lumenjve.</p> <p>Në përgjithësi, prerja e pemëve është e ndaluar. Pemët individuale mund të hiqen vetëm me miratimin e Drejtorisë së Pyjeve.</p> <p>Mbjellja rehabilituese do të bëhet vetëm me specie vendase.</p>	NA	<p>Sipas rregulloreve kombëtare mjedisore, për 1 pemë që pritet, duhet të mbillen 3</p>	<p>Kontraktor ndërtimi; Drejtoria e Pyjeve,</p>	

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

Ndërtim i	Rasti gjen artikuj me interes kulturor/historik.	Në rast të gjetjeve të rastësishme gjatë gërmimit dhe punimeve të përgjithshme, punimet do të ndërpriten menjëherë, zona do të sigurohet dhe autoritetet përkatëse do të njoftohen brenda 24 orëve nga gjetjet në fjalë. Udhëzimet e marra nga autoritetet dhe ligji kombëtar do të ndiqen.	NA	Në rast të gjetjeve të rastësishme, pronari i projektit do të paguajë për të gjitha hetimet e nevojshme	Kontraktor ndërtimi, ARRSH, bashkia		Legjislacioni shqiptar detajon veprimet e nevojshme në rast të gjetjes rastësore.
Ndërtim i	<p>Kushtet e punës dhe të punës</p> <p>a) Parandalimi i sëmundjeve dhe ekzaminimet shëndetësore</p> <p>b) Krijimi i vendeve shtesë të punës</p> <p>c) Akomodimi i fuqisë punëtore</p> <p>Siguria e punëtorëve në terren</p>	<p>a)Ekzaminimet shëndetësore parandaluese për punëtorët, trajnimi për parandalimin e sëmundjeve, ofrimi i edukimit/informacionit dhe shëndetit në lidhje me reduktimin e sëmundjeve të lidhura seksualisht.</p> <p>b)Informimi i popullatës lokale për vendet e lira të punës. Përfshirja maksimale e mundshme të punës lokale</p> <p>c)Nevojat për akomodim do të vlerësohen në të gjitha kampet e punëtorëve. Siguroni standarde për akomodim</p> <p>d)t'u sigurojë punëtorëve udhëzime sigurie dhe pajisje mbrojtëse (syze, maska, helmeta, çizme, etj); b) Ofrimi i trajnimit</p>	Siç specifikohet në BOQ	minimale	Kontraktor, ARRSH	Kontraktori	Është një kërkesë ligjore për të siguruar pajisje mbrojtëse për sigurinë në punë

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

Para-Ndërtimi	Posedimi i miratimit zyrtar ose licencave të vlefshme operimi dhe konformitetit të konformitetit mjedisor dhe H&S për guroret e gurit dhe subjektet e tjera të furnizimit me materiale (uzina asfalti, betoni prodhuesit, etj.)	në vendndodhjen e gurores	inspektimi i të gjitha dokumenteve të nevojshme	para fillimit të punës	për të siguruar përdorim të qëndrueshëm të materialeve	posedimi i miratimit zyrtar ose licencës së vlefshme operimi	NA	NA	NJQV, ARRSH
Para-Ndërtimi	Marrja e licencave të punës, ndërtimit dhe të tjera të kërkuara nga rregullorja kombëtare, rajonale ose vendore. Kontraktori dhe nënkontraktorët kanë licenca të vlefshme operimi	Vendi i punës, selinë e kontraktorit	inspektimi i të gjitha dokumenteve të nevojshme	para fillimit të punës	Siguroni pajtueshmërinë dhe cilësinë e punimeve	posedimi i miratimit zyrtar ose licencës së vlefshme operimi	NA	NA	NJQV, ARRSH

Shtojca 4: Shembull i Planit të Monitorimit Mjedisor dhe Social

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

Ndërtimi	Mbulimi ose lagja e materialeve të transportuara dhe të ruajtura që mund të gjenerojnë pluhuri, si guri, rëra ose zhavorri. Materialet e prirura ndaj pluhurit (rërë, zhavorr, gurë, çimento) ruhen në sasi minimale dhe për një kohë minimale. Shpejtësia e mjeteve të motorizuara në vend është e kufizuar në 40 km/h.	në vend	Mbikëqyrja , vizuale	vazhdimisht	të sigurojë prishje minimale të cilësisë së ajrit	Raporti i ngarkesave të mbuluara të kamionit nga inxhinieri mbikëqyrës Limit shpejtësie sinjalistikë	NA	minimale	ARA Kontraktori i Mbikëqyrjes, ARAARA
Ndërtimi	Bllokimi në vend, ndërprerje në trafik modelet, ankesat mbi menaxhimi i trafikut	Në faqen e internetit	Mbikëqyrja vizuale	rregullisht nga mbikëqyrje	Për të siguruar minimale ndërprerje të lokale trafiku	Numri i ankesat marrë		minimale	NJQV, ARRSH Kontraktori i Mbikëqyrjes
Ndërtim, projektim	Dëmtime të strukturës së tokës, rrëshqitje dhe rrëshqitje dheu, argjinatura, erozion	vend pune	Mbikëqyrja	inspektime të paparalajmëruara gjatë punës, pas shi i dendur	Për të siguruar ndikime minimale në dheu	rrëshqitje toke, erozion, argjinatura të dëmtuara	NA	minimale	N J Q V , A R R S H
Ndërtimi	Shqetësimi i zhurmës për njeriut dhe kafshëve	vend pune; sht	matës dhe analizues i	një herë për çdo	b- siguroj pajtueshmërinë	Nr i ankesave të regjistruara	minimale	minimale	ARA Kontraktori i

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

	popullsia dhe punëtorët në vend	ëpitë më të afërta	zhurmës, inspektimit	makineri dhe pajisje kur fillojnë punimet dhe me ankesë	e performancës me mjedisi, shëndeti dhe				Mbikëqyrjes, NJQV
Ndërtimi	Ndotja e ajrit - pluhuri	Në dhe afër vendit të punës	Vizuale	Rregullisht	Për të siguruar që të mos ketë emetime të tepërta pluhuri gjatë punimeve		Të përfshira	Të përfshira	Bashkia, ARRSH, Kontraktori i Mbikëqyrjes
Ndërtimi	Parametrat e ndotjes së ajrit të pluhurit, grimcave	Në dhe afër vendit të punës	Marrja e mostrave nga agjencia e autorizuar	Pas ankesës ose inspektimit negativ gjetjen	Për të siguruar asnjë emetim të tepërt gjatë punimeve	Nr i ankesave të regjistruara, raportet e ARM	minimale	100/muaj h	ARRSH, NJQV, Kontraktori i Mbikëqyrjes
Ndërtimi	Automjetet/makineritë/pajisjet janë të vërtetuara dhe të pajisura me pajisje për kontrollin e emetimeve dhe përdorin karburantin e përshkruar. Karburanti blihet në pikat e licencuara të karburantit	Në vend	Vizual, kontroll dokumentacioni	Rregullisht	Për të siguruar që të mos ketë emetim të tepërt të ajrit dhe zhurmës gjatë punimeve		NA	NA	ARRSH, NJQV, Kontraktori i Mbikëqyrjes
Ndërtimi	Përdorimi i përbërjeve antifriz dhe/ose përshpejtues. Aplikimi i emulsionit të asfaltit dhe bitumit vetëm në mot të favorshëm.	Në vend	Vizual, kontroll dokumentacioni	Rregullisht	Për të siguruar që të mos ketë emetim të tepërt të ajrit dhe zhurmës gjatë punimeve		NA	NA	ARRSH, NJQV, Kontraktori i Mbikëqyrjes

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

	<p>Nuk lejohet sterilizimi përtej zonës që do të lyhet me astar ose me primer.</p> <p>Spërkatësit emulsioni mirëmbahen mirë, operohen nga ekipi i trajnuar dhe grykat e spërkatjes funksionojnë siç duhet.</p> <p>Asnjë pastrim i pajisjeve në vend.</p>								
Ndërtimi	<p>Cilësia e ujit dhe e tokës (lëndët e ngurta të pezulluara, vaji dhe yndyrat, BOD, COD).</p>	<p>Në dhe afër vendit të punës (në rrjedhë në sipërme dhe në rrjedhë në poshtme)</p>	<p>Marrja e mostrave nga agjencia e autorizuar Inspektimi vizual i rrjedhjeve ose rrjedhjeve</p>	<p>Pas ankesës ose derdhjes/rrjedhjes në lumi ose zona përreth</p>	<p>Për të siguruar asnjë të tepruar emetimet gjatë punimeve</p>	<p>Nr i ankesave të regjistruara, raportet e ARM</p>	<p>minimale</p>	<p>minimale</p>	<p>ARRSH, NJQV, Kontraktori i Mbikëqyrjes</p>
Ndërtimi	<p>Kamionët parkohen, lahen ose riparohen vetëm në vende me dysheme të papërshkueshme dhe të pajisur me sistem grumbullimi të rrjedhjeve sipërfaqësore dhe ndarës të vajit dhe yndyrës.</p> <p>Rrjedhat ujore mbrohen nga punimet.</p>	<p>Në vend</p>	<p>Vizuale</p>	<p>Rregullisht</p>	<p>Për të menaxhuar rrezikun e ndotjes së tokës dhe ujit</p>		<p>përfshirë</p>	<p>përfshirë</p>	<p>ARA, Kontraktori i Mbikëqyrjes, NJQV</p>

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

Ndërtimi	Sinjalet e sigurisë në vend	Në dhe afër vendit të punës	Vizualisht nga mbikëqyrësi	Rregullisht	Për të siguruar vendosjen e qartë të shenjave të sigurisë	Numri i shenjave	minimale	ARA	Kontraktori i Mbikëqyrjes , NJQV, ARRSH
Ndërtimi <i>Humbje</i>	Mbledhja e ndarë e mbeturinave. Transporti dhe asgjësimi i mbetjeve (përfshirë ato të rrezikshme) në vendin e autorizuar.	Në vend për grumbullimin dhe asgjësimin në kohë në vendin e depozitimit përfundimtar	Nëpërmjet emërimit zyrtar të komunës, vizualisht, kontrolli i dokumentacionit, përfshirë licencat, manifestimet e mbetjeve.	Para fillimit të punimeve dhe rregullisht	Për të siguruar menaxhimin e duhur të mbetjeve	Përcaktimi nga komuna, sasitë e mbeturinave të larguara	minimale	ARA	NJQV, ARRSH, Kontraktori i Mbikëqyrjes
Ndërtimi / Siguria e punëtorëve	Pajisjet mbrojtëse (syze, maska, helmeta, çizme, etj) janë të disponueshme në vend dhe në sasi të mjaftueshme; organizimi i trafikut anashkalues . Pajisjet kundër zjarrit janë të disponueshme në vend dhe personeli është i trajnuar për t'i përdorur ato.	vend pune	Inspektimi, të dhënat e trajnimit	inspektimet të paparalajmëruara gjatë punës		numri i aksidenteve të regjistruara në vendin e punës	NA	minimale	NJQV, ARRSH, Kontraktori i Mbikëqyrjes

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

	Asnjë djegje e mbeturinave nuk u bë në vend.								
Ndërtimi/ Shkatërrimi i të korrave, livadheve të pemëve etj	Humbje/ndikim në bimësi. Rehabilitimi i zonës duke përdorur vetëm speciet vendase.	vend pune	Mbikëqyrje, raporte fotografi ke	gjatë dorëzimit dhe ndërtimit të materialit		Raportet e vizitave të shpeshta në terren nga Env. Ekspert	NA NA	minimale minimale	Kontraktori i Mbikëqyrjes, ARRSH, NJQV
Ndërtimi / Mundësia për të gjetur artikuj	<i>Pronat kulturore</i> – nëse do të kishte gjetje të rastësishme dhe nëse autoritetet kompetente do të informoheshin dhe do të respektoheshin procedurat.	Vend pune	Vizita eksperte nga Instituti i Monumenteve të Kulturës, mbikëqyrje e rregullt, kontroll dokumentacioni	e vazhdueshme		Katalogu i artikujve të gjetur, duke përfshirë dokumentacionin fotografik dhe tekstual	Duhet të jetë pjesë e aktiviteteve të planifikuara rregullisht	minimale	Kontraktori i Mbikëqyrjes, Drejtoria e Kulturës, ARRSH, NJQV
Ndërtimi Mbrojtja e natyrës	Për mbikëqyrjen e punimeve në zonat e mbrojtura angazhohet eksperti për mbrojtjen e natyrës. Lejet për punime në zonat e mbrojtura të marra. Rekomandimet dhe masat e bëra nga eksperti për mbrojtjen e natyrës janë zbatuar.	Në vend	Vizitë eksperti, mbikëqyrje e rregullt, miratime të dokumentuara, vizuale inspektimit	E rregullt		Komunikimi dhe raportet e dokumentuara.	Përfshirë në koston e projektit	Përfshirë në koston e projektit	ARA

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

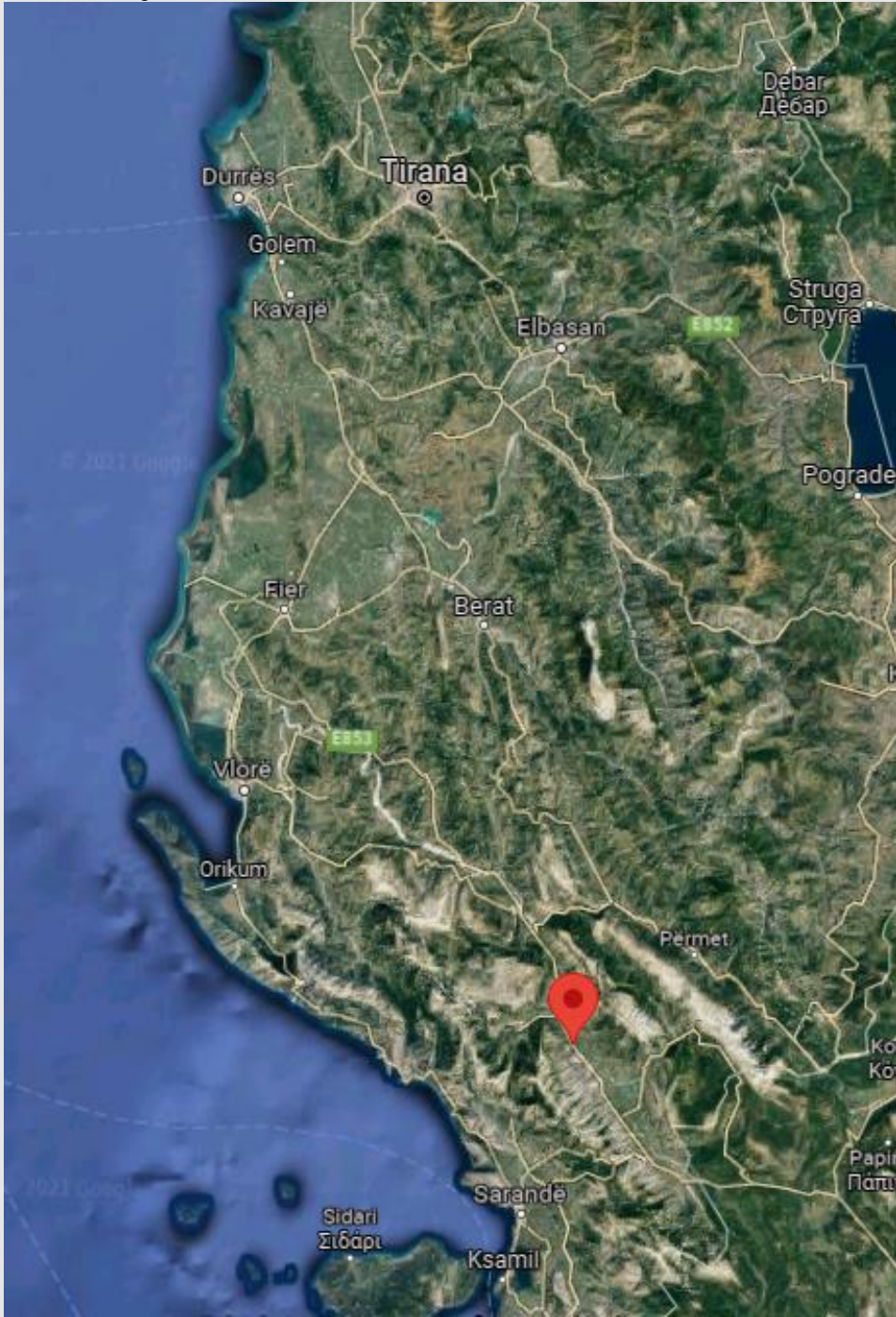
	Për punimet në zonat e mbrojtura ose të ndjeshme: afati kohor dhe plani i punës është miratuar nga eksperti i mbrojtjes së natyrës. Vendi i punës dhe vendi i funksionimit është minimal.								
Ndërtimi <i>a)</i> <i>Parandalimi i sëmundjeve dhe ekzaminimet shëndetësore</i> <i>b)</i> <i>Krijimi i vendeve të punës</i> <i>c)</i> <i>Akomodimi i fuqisë punëtore</i> <i>Siguria e punëtorëve në terren</i>	1)Ekzaminimet shëndetësore për punëtorët, 2)trajnim për parandalimin e sëmundjeve, duke përfshirë STD 1) Informimi i lokaleve popullosia në vende të lira pune 2)Përfshirja e fuqisë punëtore lokale 1)Nevojat për akomodim do të vlerësohet 2) standardi për akomodimin 1) udhëzimet e sigurisë dhe pajisjet mbrojtëse (syze, maska, helmata, çizme, etj); trajnim dhe edukim adekuat (certifikata) për mundësitë e punës dhe fushëveprimin e punës; i sigurt 2)organizimi i trafikut anashkalues. 3) Disponueshmëria e mekanizmi i ankesave dhe pika qendrore e ankesave	Në ose afër vendit të punës	vizitat në terren dhe komunikimi me punëtorët dhe komunitetin	Një herë në javë nga ARRSH	Për të siguruar zbatimin e duhur të shëndetit dhe kërkesat e sigurisë	Fuqi pune me njohuri mbi procedurat, E pajisur me pajisje sigurie	Duhet të jetë pjesë e aktiviteteve të planifikuara rregullisht	Minimale	ARRSH, kontraktor mbikëqyrës, kontraktor, NJQV

Kuadri i Menaxhimit Mjedisor dhe Social Projekti I Rehabilitimit dhe Pwrmirwsimit tw Urave BRUP P174595

<p>Operacioni <i>Siguria e automjeteve dhe e këmbësorëve kur nuk ka aktivitet ndërtimor</i></p>	<p>Dukshmëria dhe përshtatshmëria, vendosen kalime të sigurta për këmbësorë</p>	<p>në dhe pranë punës faqe</p>	<p>Vrojtim</p>	<p>Një herë para punimeve, një herë në javë në mbrëmje</p>		<p>Numri i shenja paralajmëruese të vendosura, numri i aksidenteve të regjistruara</p>	<p>minimale</p>	<p>minimale</p>	<p>NJQV, kontraktori i mirëmbajtjes</p>
<p>Operacioni <i>Rritja e mbetjeve të ngurta shtëpiake për shkak të rritjes së numrit të vizitorëve në faqe</i></p>	<p>Ndikim vizual, nuk ka mbeturina, nuk ka pasur djegie të mbeturinave</p>	<p>Në ose afër vendit të punës</p>	<p>vizitat në terren dhe komunikimi me autoritetet lokale</p>	<p>Një herë në dy ditë nga NJQV-ja për arsye mirëmbajtjeje</p>	<p>Për arsye estetike</p>	<p>Mungesa e mbeturinave në tokë, kosha të zbrazëta</p>	<p>Duhet të jetë pjesë e aktiviteteve të planifikuara rregullisht nga NJQV-ja</p>		<p>NJQV</p>

Shtojca 5. Përshkrimi i urave të vitit të parë

IDENTIFIKIMI I URAVE: URA E VIROIT DHE URA E RRUGËS TIRANE-NDROQ PLEPA (NË PK3 +233)

URA DHE KANALI I VIROIT	
Vendndodhja	
	
Përshkrimi	
– □ Viroi është një liqen artificial afër Gjirokastrës ku kryqëzohet rruga nacionale Tepelenë – Gjirokastrë – Kakavije. Rruga ndjek kurorën e digës që krijoi liqenin dhe një nga	

problemet më të mëdha që paraqet ky seksion është ngritja e kurorës së digës. Për shkak të ndryshimeve të ashpra klimatike në të gjithë rajonin dhe ndryshimeve të mëdha në sasinë e shiut/borrës në zonë, ky seksion prej 350 m është subjekt i përmbytjeve çdo vit. Një nga shkaqet e përmbytjeve, pavarësisht lartësisë së digës, është edhe kapaciteti shkarkues i kanalit dhe urës ekzistuese. ARRSH ka marrë masa për përfundimin e projektimit për zgjidhjen e duhur të situatës, e cila përfshin krijimin e një traseje të re në këtë seksion rrugor duke ndërtuar një bateri të re të kanalizimeve (4x4 m) dhe një urë të re (2x17 m).

- Kjo urë dhe seksion rrugor është shumë i rëndësishëm për rrjetin kombëtar për shkak të lidhjes me pikën kufitare të Kakavijës, e cila është korridori kryesor i lidhjes rrugore me Greqinë. Një sasi e konsiderueshme mallrash tregtohet përmes Kakavijës dhe kalon në këtë pjesë të veçantë rrugore. Nga përvoja e viteve të mëparshme, zona përmbytet shumë shpesh (ndonjëherë dy herë në vit) për shkak të reshjeve të dendura të shiut, duke shkaktuar bllokimin e qarkullimit për disa orë, çka përkthehet në tarifa shtesë dhe kosto financiare të konsiderueshme. Pavarësisht kësaj, duke qenë një nga segmentet më të ngarkuar në rrjetin kombëtar (rreth 5000 vpd), ndërhyrjet do të kenë një ndikim të madh për përdoruesit e rrugës dhe transportin e mallrave.

Viroi culvert

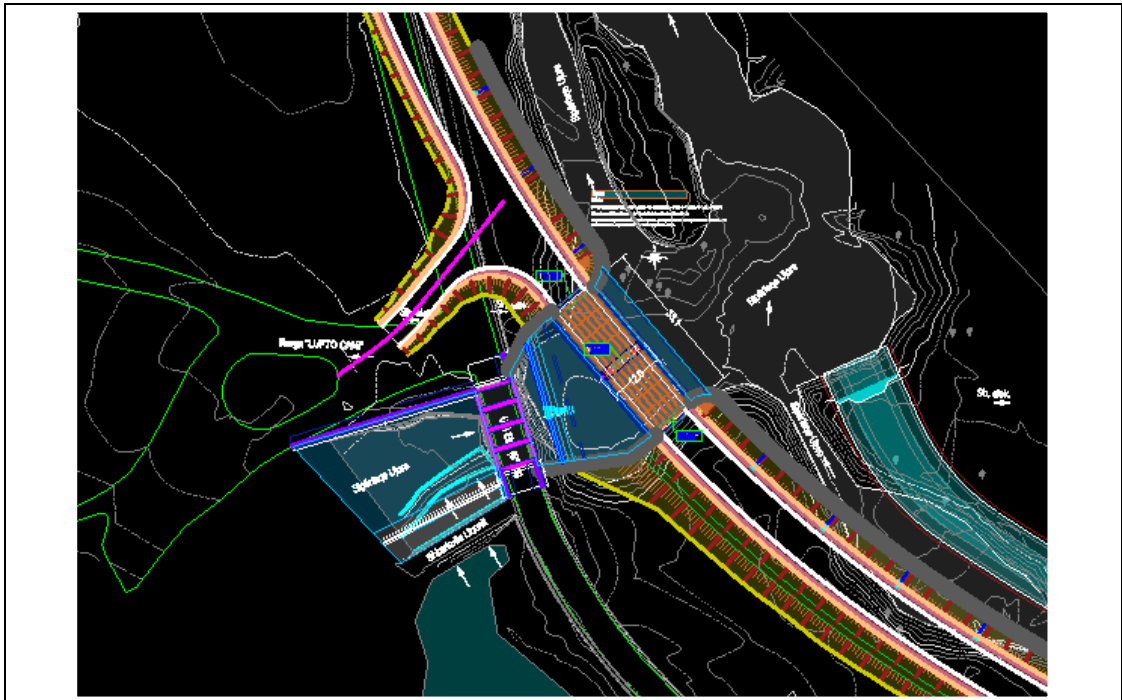
- total length: 26.6 m,
- 4 openings 4x3 m,
- total width 8 m,
- level of details indicate the completion of design for construction.

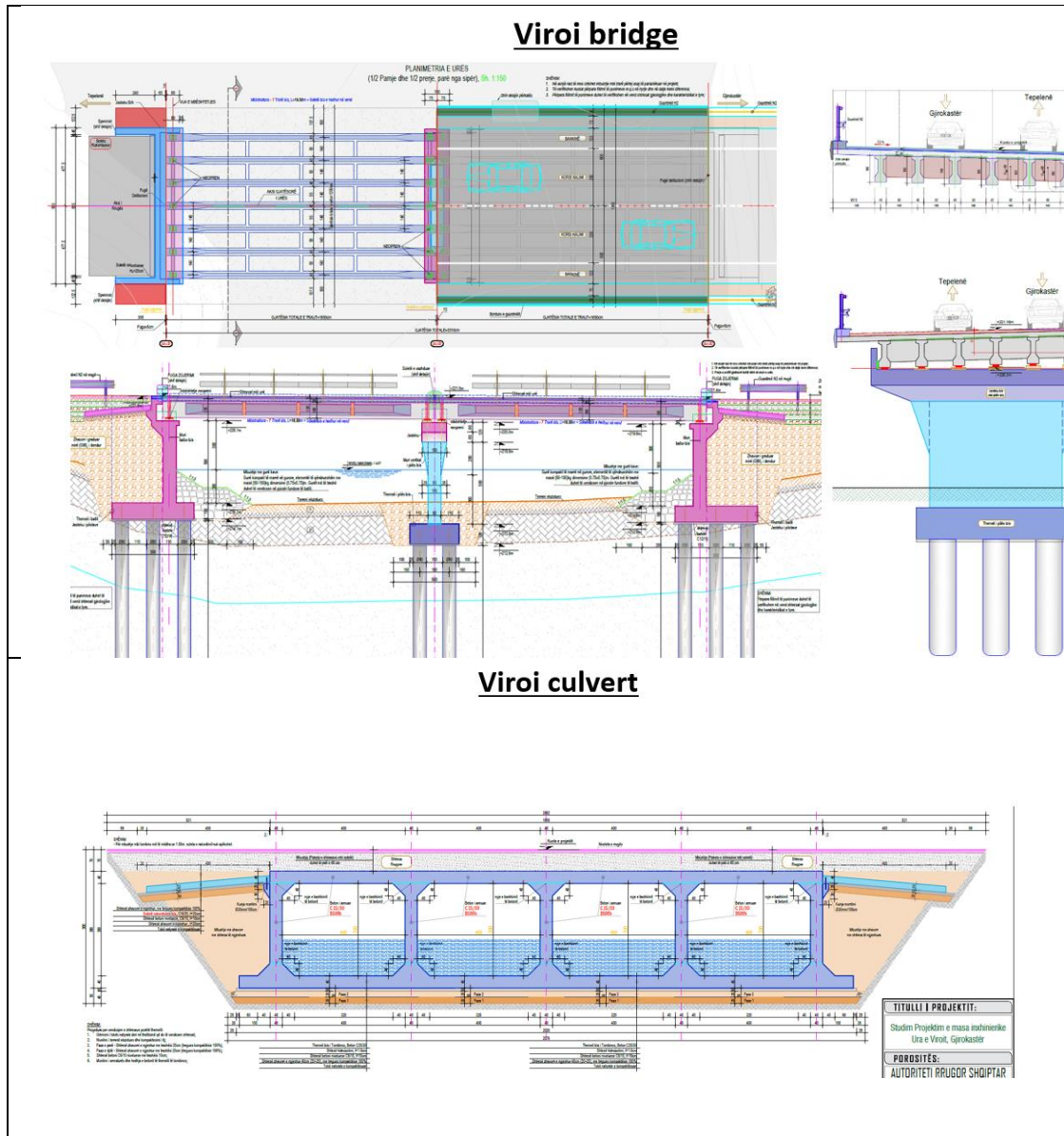
Viroi bridge

- total length: 33.1 m,
- 2 spans of ~16.5 m,
- total width 12 m,
- 2 sidewalks, 2x1.0 m,
- level of details indicate the completion of design for construction.

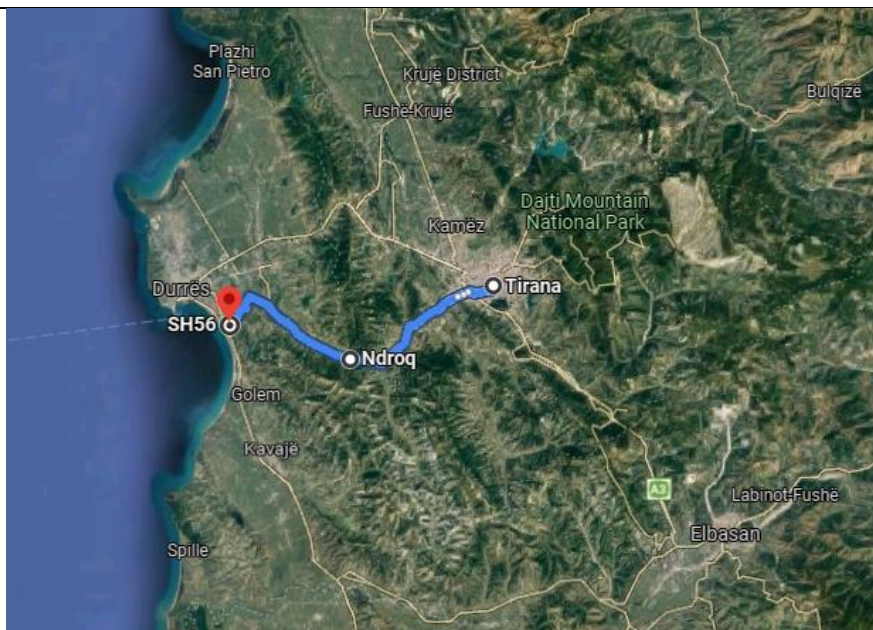
Trafiku, qarkullimi dhe lidhjet

Dizajni teknik

URA BESHIRI NE RRUGEN TIRANE – NDROQ – PLEPA (PK 3+233)
Vendndodhja

Përshkrim

Ura e Beshirit km 3+233

Kjo urë ndodhet në segmentin rrugor Tiranë-Ndroq-Plepa dhe kalon lumin Erzen. Struktura e re do të përmirësojë ndjeshëm shtrirjen ekzistuese të rrugëve dhe sigurinë e trafikut jo të motorizuar dhe këmbësorëve. Ura e re është gjithashtu vendimtare, pasi ajo ekzistuese dhe vetë rruga janë shumë të vjetra (e ndërtuar para Luftës së Dytë Botërore dhe e rindërtuar në vitet 1960) dhe me dëmtime të mëdha për shkak të vjetërsisë, trafikut dhe mirëmbajtjes së dobët. Rregullimi i brigjeve të lumenjve dhe ndërhyrjet në lidhje me

rreziqet e ndryshimeve klimatike do t'i siguronin mbrojtje strukturave të reja në të dyja anët e lumit.

Sipas studimit hidrologjik, lumi Erzen në këtë kryqëzim rezulton të ketë prurje 1270 m³/sek për 1% siguri. Më pas, në vendkalim u krye një studim gjeologjik, ku u konstatua se shtrati i lumit Erzen në të dy anët e Tiranës dhe Ndroqit ishte ngushtuar për shkak të bonifikimit dhe mbetjeve ndërtimore të hedhura në brigjet e lumit në të dy anët e urës ekzistuese.

Formacioni bazë në shtratin e lumit ndodhet në një thellësi rreth 4 m dhe përbëhet nga merla gri në blu (formacion gjysmë shkëmbor). Shtresat e zhavorrit vendosen mbi formacionin e bazës.

Karakteristikat kryesore:

- Nënstruktura e urës: shtyllat ndërtohen me themele me shtylla të derdhura prej betoni të armuar me diametër Φ 1,2 m, 6 copë për çdo shtyllë me gjatësi 12,0 m, të cilat futen në formacionin gjysmë shkëmbor bazë.
- Mbi shtyllat e themelit është ndërtuar jastëku prej betoni me armë lidhëse mbi të cilat janë ngritur tre kolona të rumbullakëta, me diametër $D = 170$ cm mbi të cilat vendoset jastëku mbajtës i superstrukturës.
- Të dy ballinat e urës janë prej betoni të armuar me themele masive të vendosura në formacionin bazë.
- Superstruktura e urës është parashikuar të realizohet me tra të paratensionuar me gjatësi $L = 29.0$ m, prerje T dhe paratensionim para betonimit, me peshë rreth 38 ton.
- Pas vendosjes së trarëve në shtylla dhe ballina do të ndërtohet një pllakë monolit me trashësi 25 cm.

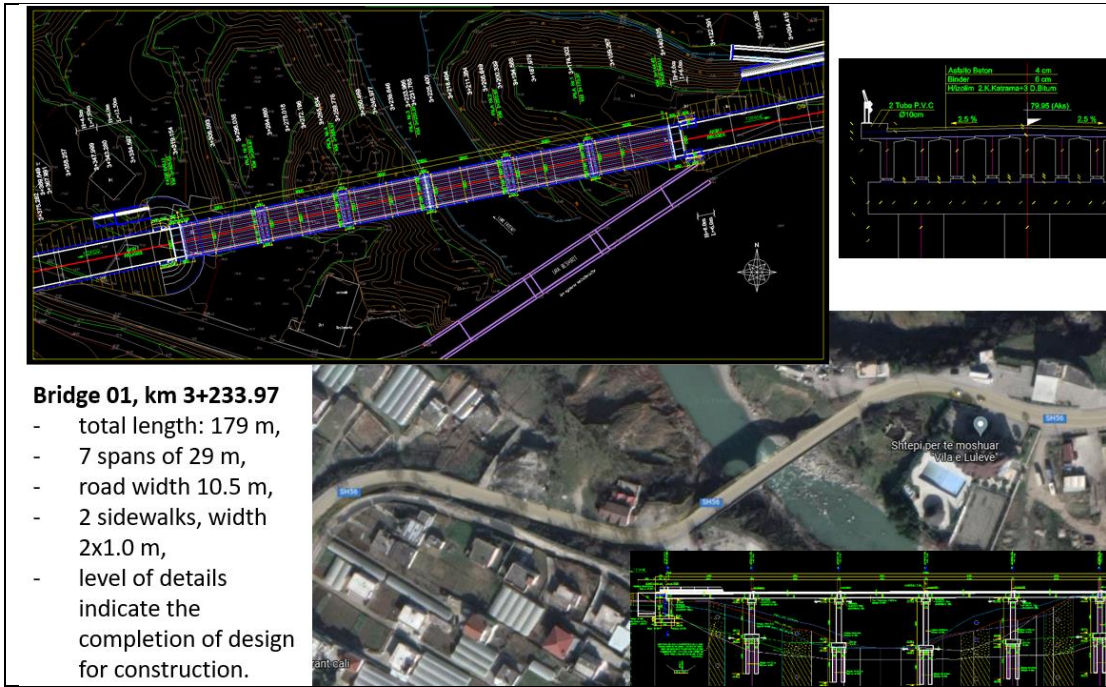
Ndërtimi i urës 01 km 3+233.97 gjatësia totale: 179 m,

Objektivat e punimeve sipas FS janë:

- të ndërtojë një rrugë në distancën më të afërt të mundshme me rrugën ekzistuese, duke shfrytëzuar edhe segmentet e saj, si dhe duke marrë parasysh ndërhyrjet bashkëkohore dhe projekte të tjera,

- të arrihet një projekt tekniko-ekonomik optimal dhe rruga që është në përputhje me standardet moderne teknike të ndërtimit të rrugëve,

- për të minimizuar ndikimin mjedisor të punimeve, zënien e tokës, shpronësimet e mundshme dhe/ose ndikimet sociale të ndërtimit të rrugës.

Trafiku, qarkullimi dhe lidhjet

Shtojca 6: COVID 19, Shënim i përkohshëm ESF/Safeguard Bank

Ky shënim është lëshuar më 7 prill 2020 dhe përfshin lidhje me udhëzimet më të fundit që nga kjo datë (p.sh. nga OBSH). Duke qenë se situata COVID-19 po evoluon me shpejtësi, kur përdorni këtë shënim, është e rëndësishme të kontrolloni nëse janë lëshuar ndonjë përditësim për këto burime të jashtme.

1. PREZANTIMI

Pandemia e COVID-19 i paraqet qeveritë me sfida të pashembullta. Trajtimi i çështjeve të lidhura me COVID-19 si në operacionet ekzistuese ashtu edhe në ato të reja fillon me njohjen se kjo nuk është biznes si zakonisht dhe se rrethanat kërkojnë një dizajn menaxherial të përgjegjshëm shumë adaptues për të shmangur, minimizuar dhe menaxhuar atë që mund të jetë një situatë që po zhvillohet me shpejtësi. Në shumë raste, ne do t'u kërkojmë Huamarrësve të përdorin përpjekje të arsyeshme në rrethanat, duke pranuar se ajo që mund të jetë e mundur sot mund të jetë e ndryshme javën e ardhshme (si pozitivisht, sepse mund të ketë më shumë furnizime dhe udhëzime, dhe negativisht, për shkak të përhapjes së virusit mund të jetë përsheptuar).

Ky shënim i përkohshëm synon të ofrojë udhëzime për ekipet se si të mbështesin Huamarrësit në adresimin e çështjeve kryesore që lidhen me COVID-19 dhe konsolidon këshillat që janë dhënë tashmë gjatë muajit të kaluar. Si i tillë, ai duhet të përdoret në vend të udhëzimeve të tjera që janë dhënë deri më sot. Ky shënim do të zhvillohet me zhvillimin e situatës globale dhe të të mësuarit të Bankës (dhe të të tjerëve). Kjo nuk është koha kur 'një madhësi i përshtatet të gjithëve'. Më shumë se kurrë, ekipet do të duhet të punojnë me Huamarrësit dhe projektet për të kuptuar aktivitetet që po kryhen dhe rreziqet që mund të sjellin këto aktivitete. Do të nevojitet mbështetje në hartimin e masave zbutëse që janë të zbatueshme në kontekstin e projektit. Këto masa do të duhet të marrin parasysh kapacitetin e agjencive qeveritare, disponueshmërinë e furnizimeve dhe sfidat praktike të operacioneve në terren, duke përfshirë angazhimin, mbikëqyrjen dhe monitorimin e palëve të interesuara. Në shumë rrethana, vetë komunikimi mund të jetë sfidues, ku takimet ballë për ballë janë të kufizuara ose të ndaluara dhe ku zgjidhjet e TI-së janë të kufizuara ose jo të besueshme.

Ky shënim thekson rëndësinë e planifikimit të kujdesshëm të skenarit, procedurave dhe protokolleve të qarta, sistemeve të menaxhimit, komunikimit dhe koordinimit efektiv dhe nevojës për nivele të larta të reagimit në një mjedis në ndryshim. Ai rekomandon vlerësimin e situatës aktuale të projektit, vendosjen e masave zbutëse për të shmangur ose minimizuar mundësinë e infektimit dhe planifikimin se çfarë duhet bërë nëse ose punëtorët e projektit infektohen ose forca e punës përfshin punëtorë nga komunitetet e afërta të prekura nga COVID-19. Në shumë projekte, masat për të shmangur ose minimizuar do të duhet të zbatohen në të njëjtën kohë me trajtimin e punëtorëve të sëmurë dhe marrëdhëniet me komunitetin, disa prej të cilëve mund të jenë gjithashtu të sëmurë ose të shqetësuar për infeksionin. Huamarrësit duhet të kuptojnë detyrimet që kanë kontraktorët sipas kontratave të tyre ekzistuese (shih Seksionin 3), të kërkojnë nga kontraktorët të krijojnë struktura të përshtatshme organizative (shih Seksionin 4) dhe të zhvillojnë procedura për të trajtuar aspekte të ndryshme të COVID-19 (shih Seksionin 5).

2. SFIDAT ME NDËRTIM/PUNËT CIVIL

Projektet që përfshijnë punët ndërtimore/civile përfshijnë shpesh një forcë të madhe punëtoresh, së bashku me furnitorët dhe funksionet dhe shërbimet mbështetëse. Forca e punës mund të përbëhet nga punëtorë nga tregjet ndërkombëtare, kombëtare, rajonale dhe lokale të punës. Ata mund të kenë nevojë të jetojnë në akomodim në terren, të banojnë brenda komuniteteve afër vendeve të punës ose të kthehen në shtëpitë e tyre pas punës. Mund të ketë kontraktorë të ndryshëm të pranishëm vazhdimisht në vend, që kryejnë aktivitete të ndryshme, secili me punëtorët e vet të përkushtuar. Zinxhirët e furnizimit mund të përfshijnë furnizues ndërkombëtarë, rajonalë dhe kombëtarë që lehtësojnë rrjedhën e rregullt të mallrave dhe shërbimeve në projekt (duke përfshirë furnizimet thelbësore për projektin si karburanti, ushqimi dhe uji). Si i tillë do të ketë gjithashtu fluks të rregullt të palëve që hyjnë dhe dalin nga kantieri; shërbimet mbështetëse, të tilla si katering, shërbimet e pastrimit, pajisjet, dërgesat e materialeve dhe furnizimeve, si dhe nënkontraktorët e specializuar, të sjellë për të ofruar elemente specifike të punimeve.

Duke pasur parasysh kompleksitetin dhe numrin e përqendruar të punëtorëve, potenciali për përhapjen e sëmundjeve infektive në projektet që përfshijnë ndërtim është jashtëzakonisht serioz, siç janë edhe pasojat e një përhapjeje të tillë. Projektet mund të përjetojnë sëmundje të një numri të madh të fuqisë punëtoresh, gjë që do të

sforcojë objektet shëndetësore të projektit, do të ketë implikime për shërbimet lokale të urgjencës dhe shëndetësore dhe mund të rrezikojë ecurinë e punës së ndërtimit dhe planin e projektit. Ndikime të tilla do të përkeqësohen kur një forcë punëtore është e madhe dhe/ose projekti është në zona të largëta ose në zona të pakta. Në rrethana të tilla, marrëdhëniet me komunitetin mund të jenë të tendosura ose të vështira dhe mund të lindin konflikte, veçanërisht nëse njerëzit mendojnë se janë të ekspozuar ndaj sëmundjeve nga projekti ose duhet të konkurrojnë për burime të pakta. Projekti gjithashtu duhet të ushtrojë masat e duhura paraprake kundër futjes së infeksionit në komunitetet lokale.

3. A E MBUSH KËTË SITUATA KONTRATA E NDËRTIMIT?

Duke pasur parasysh natyrën e paprecedentë të pandemisë COVID-19, nuk ka gjasa që kontratat ekzistuese të ndërtimit/punëve civile të mbulojnë të gjitha gjërat që duhet të bëjë një kontraktor i kujdesshëm. Megjithatë, vendi i parë që një Huamarrës duhet të fillojë është me kontratën, duke përcaktuar se cilat janë detyrimet ekzistuese të një kontraktori dhe si lidhen këto me situatën aktuale.

Detyrimet për shëndetin dhe sigurinë do të varen nga çfarë lloj kontrate ekziston (midis Huamarrësit dhe kontraktorit kryesor; ndërmjet kontraktorëve kryesorë dhe nënkontraktorëve). Do të ndryshojë nëse Huamarrësi ka përdorur dokumentet standarde të prokurimit të Bankës Botërore (SPD) ose ka përdorur dokumente kombëtare të tenderit. Nëse është përdorur një dokument FIDIC, do të ketë dispozita të përgjithshme në lidhje me shëndetin dhe sigurinë. Për shembull, standardi FIDIC, Kushtet e kontratës për ndërtim (Botimi i dytë 2017), i cili nuk përmban 'përmirësime ESF', thotë (në Kushtet e Përgjithshme, pika 6.7) se Kontraktorit do t'i kërkohet:

- të marrë të gjitha masat e nevojshme për të ruajtur shëndetin dhe sigurinë e Personelit të Kontraktorit
- të caktojë një oficer të shëndetit dhe sigurisë në vend, i cili do të ketë autoritetin për të nxjerrë direktiva me qëllim të ruajtjes së shëndetit dhe sigurisë së të gjithë personelit të autorizuar për të hyrë dhe ose për të punuar në vend dhe për të marrë masa mbrojtëse për të parandaluar aksidentet
- për të siguruar, në bashkëpunim me autoritetet lokale shëndetësore, që personeli mjekësor, objektet e ndihmës së parë, qendra e të sëmurëve, shërbimet e ambulancës dhe çdo shërbim tjetër mjekësor i specifikuar të jenë të disponueshme gjatë gjithë kohës në vend dhe në çdo akomodim
- për të siguruar që janë bërë masa të përshtatshme për të gjitha kërkesat e nevojshme të mirëqenies dhe higjienës dhe për parandalimin e epidemive

Këto kërkesa janë përmirësuar përmes futjes së ESF-së në SPD-të (botimi i datës korrik 2019). Klauzola e përgjithshme FIDIC e përmendur më sipër është forcuar për të pasqyruar kërkesat e FME-së. Përtej kërkesave të përgjithshme të FIDIC të diskutuara më sipër, Kushtet e Veçanta të Bankës përfshijnë një sërë kërkesash përkatëse për Kontraktorin, duke përfshirë:

- për të ofruar trajnime për shëndetin dhe sigurinë për personelin e kontraktorit (që përfshin punëtorët e projektit dhe të gjithë personelin që Kontraktori përdor në terren, duke përfshirë stafin dhe punonjësit e tjerë të Kontraktorit dhe nënkontraktorëve dhe çdo personel tjetër që ndihmon Kontraktuesin në kryerjen e aktiviteteve të projektit)
- për të vendosur procese në vendin e punës që Personeli i Kontraktorit të raportojë situatat e punës që nuk janë të sigurt ose të shëndetshme
- i jep Personelit të Kontraktorit të drejtën të raportojë situatat e punës për të cilat ata besojnë se nuk janë të sigurt ose të shëndetshme, dhe të largohen nga një situatë pune për të cilën ata kanë një justifikim të arsyeshëm për të besuar se paraqet një rrezik të afërt dhe serioz për jetën ose shëndetin e tyre (pa hakmarrje për duke raportuar ose hequr veten)
- kërkon marrjen e masave për të shmangur ose minimizuar përhapjen e sëmundjeve, duke përfshirë masat për të shmangur ose minimizuar transmetimin e sëmundjeve ngjitëse që mund të shoqërohen me fluksin e punës së përkohshme ose të përhershme të lidhur me kontratën
- për të ofruar një mekanizëm ankesash lehtësisht të aksesueshëm për të ngritur shqetësimet në vendin e punës

Kur forma e kontratës e përdorur është FIDIC, Huamarrësi (si Punëdhënës) do të përfaqësohet nga Inxhinieri (i referuar gjithashtu në këtë shënim si Inxhinieri Mbikëqyrës). Inxhinieri do të autorizohet të ushtrojë autoritetin e specifikuar ose të nënkuptuar domosdoshmërisht nga kontrata e ndërtimit. Në raste të tilla, Inxhinieri (nëpërmjet

stafit të tij në vend) do të jetë ndërlidhja midis PMU dhe Kontraktorit. Prandaj është e rëndësishme të kuptohet fushëveprimi i përgjegjësive të Inxhinierit. Është gjithashtu e rëndësishme të pranohet se në rastin e sëmundjeve infektive si COVID-19, menaxhimi i projektit – përmes hierarkisë së Kontraktorit/nënkontraktorit – është po aq efektiv sa hallka më e dobët. Është i rëndësishëm një rishikim i plotë i procedurave/planeve të menaxhimit pasi ato do të zbatohen në të gjithë hierarkinë e kontraktorit. Kontratat ekzistuese ofrojnë skicën e kësaj strukture; ato përbëjnë bazën që Huamarrësi të kuptojë se si do të hartohen masat e propozuara zbutëse dhe si do të zbatohet menaxhimi adaptiv, dhe për të filluar një bisedë me Kontraktorin mbi masat për të adresuar COVID-19 në projekt.

4. ÇFARË PLANIFIKIM DUHET TË BËJË HUAMAMARRËSI?

Ekipet e punës duhet të punojnë me Huamarrësit (PMU) për të konfirmuar se projektet (i) po marrin masat e duhura paraprake për të parandaluar ose minimizuar një shpërthim të COVID-19 dhe (ii) kanë identifikuar se çfarë të bëjnë në rast shpërthimi. Sugjerimet se si ta bëni këtë janë paraqitur më poshtë:

- NJPMNP, qoftë drejtpërdrejt ose nëpërmjet Inxhinierit Mbikëqyrës, duhet të kërkojë detaje me shkrim nga Kontraktori kryesor për masat që po merren për të adresuar rreziqet. Siç thuhet në seksionin 3, kontrata e ndërtimit duhet të përfshijë kërkesat e shëndetit dhe sigurisë, dhe këto mund të përdoren si bazë për identifikimin dhe kërkesat për zbatimin e masave specifike të COVID-19. Masat mund të paraqiten si një plan emergjence, si një zgjerim i planit ekzistues të emergjencës dhe gatishmërisë së projektit ose si procedura të pavarura. Masat mund të pasqyrohen në rishikimet e manualit të shëndetit dhe sigurisë së projektit. Kjo kërkesë duhet të bëhet me shkrim (duke ndjekur çdo procedurë përkatëse të përcaktuar në kontratën ndërmjet Huamarrësit dhe kontraktorit).
- Për të bërë kërkesën, mund të jetë e dobishme për NJPMN-në të specifikojë fushat që duhet të mbulohen. Kjo duhet të përfshijë pikat e përcaktuara në seksionin 5 më poshtë dhe të marrë parasysh udhëzimet aktuale dhe përkatëse të ofruara nga autoritetet kombëtare, OBSH dhe organizata të tjera. Shih listën e referencave në Aneksin e këtij shënimi.
- NJPMN-ja duhet t'i kërkojë Kontraktorit të thërrasë takime të rregullta me specialistët e shëndetit dhe sigurisë dhe personelin mjekësor të projektit (dhe sipas rastit me autoritetet lokale shëndetësore) dhe të marrë këshillat e tyre në hartimin dhe zbatimin e masave të dakorduara.
- Aty ku është e mundur, një person i moshuar duhet të identifikohet si një pikë qendrore për t'u marrë me çështjet e COVID-19. Ky mund të jetë një mbikëqyrës pune ose një specialist i shëndetit dhe sigurisë. Ky person mund të jetë përgjegjës për koordinimin e përgatitjes së kantierit dhe për t'u siguruar që masat e marra t'u komunikohen punëtorëve, atyre që hyjnë në vend dhe komunitetit lokal. Është gjithashtu e këshillueshme që të caktohet të paktën një person mbështetës; në rast se pika qendrore sëmurët; ai person duhet të jetë i vetëdijshëm për marrëveshjet që janë në fuqi.
- Në vendet ku ka një numër kontraktorësh dhe për rrjedhojë (në fakt) forca të ndryshme pune, kërkesa duhet të theksojë rëndësinë e koordinimit dhe komunikimit ndërmjet palëve të ndryshme. Kur është e nevojshme, NJPMN-ja duhet t'i kërkojë kontraktorit kryesor të krijojë një protokoll për takimet e rregullta të kontraktorëve të ndryshëm, duke kërkuar që secili të caktojë një anëtar të caktuar të stafit (me rezervë) për të marrë pjesë në takime të tilla. Nëse takimet nuk mund të mbahen personalisht, ato duhet të kryhen duke përdorur çfarëdo TI që është në dispozicion. Efektiviteti i masave zbutëse do të varet nga zbatimi më i dobët, dhe për këtë arsye është e rëndësishme që të gjithë kontraktorët dhe nënkontraktorët të kuptojnë rreziqet dhe procedurën që duhet ndjekur.
- PMU, qoftë drejtpërdrejt ose nëpërmjet Inxhinierit Mbikëqyrës, mund të ofrojë mbështetje për projektet në identifikimin e masave të përshtatshme zbutëse, veçanërisht kur këto do të përfshijnë ndërlidhjen me shërbimet lokale, veçanërisht shërbimet shëndetësore dhe të urgjencës. Në shumë raste, NJPMN mund të luajë një rol të vlefshëm në lidhjen e përfaqësuesve të projektit me agjencitë e qeverisjes vendore dhe të ndihmojë në koordinimin e një përgjigjeje strategjike, e cila merr parasysh disponueshmërinë e burimeve. Për të qenë sa më efektivë, projektet duhet të konsultohen dhe të koordinohen me agjencitë përkatëse qeveritare dhe projekte të tjera në afërsi.

- Punëtorët duhet të inkurajohen të përdorin mekanizmin ekzistues të ankesave të projektit për të raportuar shqetësimet në lidhje me COVID-19, përgatitjet që po bëhen nga projekti për të adresuar çështjet e lidhura me COVID-19, mënyrën se si po zbatohen procedurat dhe shqetësimet për shëndetin e bashkëpunëtorëve të tyre. dhe stafi tjetër.

5. ÇFARË DUHET TË MBUSHË KONTRAKTORI?

Kontraktori duhet të identifikojë masat për të adresuar situatën COVID-19. Çfarë do të jetë e mundur do të varet nga konteksti i projektit: vendndodhja, burimet ekzistuese të projektit, disponueshmëria e furnizimeve, kapaciteti i shërbimeve lokale të urgjencës/shëndetësisë, shkalla në të cilën virusi tashmë ekziston në zonë. Një qasje sistematike ndaj planifikimit, duke njohur sfidat që lidhen me rrethanat që ndryshojnë me shpejtësi, do ta ndihmojë projektin të vendosë masat më të mira të mundshme për të adresuar situatën. Siç u diskutua më lart, masat për adresimin e COVID-19 mund të paraqiten në mënyra të ndryshme (si një plan emergjence, si një zgjerim i planit ekzistues të emergjencës dhe gatishmërisë së projektit ose si procedura të pavarura). PMU-të dhe kontraktorët duhet t'i referohen udhëzimeve të lëshuara nga autoritetet përkatëse, si kombëtare ashtu edhe ndërkombëtare (p.sh. OBSH), i cili përditësohet rregullisht (shih Referencat dhe lidhjet mostër të dhëna në Aneksin 10).

Adresimi i COVID-19 në një vend projekti shkon përtej shëndetit dhe sigurisë në punë dhe është një çështje më e gjerë e projektit që do të kërkojë përfshirjen e anëtarëve të ndryshëm të një ekipi të menaxhimit të projektit. Në shumë raste, qasja më efektive do të jetë krijimi i procedurave për adresimin e çështjeve dhe më pas sigurimi që këto procedura të zbatohen në mënyrë sistematike. Aty ku është e përshtatshme, duke pasur parasysh kontekstin e projektit, duhet të krijohet një ekip i caktuar për të adresuar çështjet e COVID-19, duke përfshirë përfaqësuesit e PMU, Inxhinierin Mbikëqyrës, menaxhmentin (p.sh. menaxherin e projektit) të kontraktorit dhe nënkontraktorëve, sigurinë dhe profesionistët mjekësorë dhe OHS . Procedurat duhet të jenë të qarta dhe të drejtpërdrejta, të përmirësohen sipas nevojës dhe të mbikëqyren e monitorohen nga pika(at) fokale për COVID-19. Procedurat duhet të dokumentohen, t'u shpërndahen të gjithë kontraktorëve dhe të diskutohen në takime të rregullta për të lehtësuar menaxhimin adaptiv. Çështjet e përcaktuara më poshtë përfshijnë një numër që përfaqëson një menaxhim të mirë të pritshëm të vendit të punës, por janë veçanërisht të rëndësishme në përgatitjen e përgjigjes së projektit ndaj COVID-19.

(a) VLERËSIMI I KARAKTERISTIKËVE TË FORCËS PUNUESE

Shumë kantiere ndërtimi do të kenë një përzierje punëtorësh p.sh. punëtorë nga komunitetet lokale; punëtorë nga pjesë të ndryshme të vendit; punëtorë nga një vend tjetër. Punëtorët do të punësohen në kushte dhe kushte të ndryshme dhe do të akomodohen në mënyra të ndryshme. Vlerësimi i këtyre aspekteve të ndryshme të fuqisë punëtore do të ndihmojë në identifikimin e masave të përshtatshme zbutëse:

- Kontraktori duhet të përgatisë një profil të detajuar të fuqisë punëtore të projektit, aktivitetet kryesore të punës, orarin për kryerjen e aktiviteteve të tilla, kohëzgjatjet e ndryshme të kontratës dhe rotacionet (p.sh. 4 javë në vazhdim, 4 javë pushim).
- Kjo duhet të përfshijë një ndarje të punëtorëve që banojnë në shtëpi (dmth. punëtorët nga komuniteti), punëtorët që banojnë brenda komunitetit lokal dhe punëtorët në akomodimin në terren. Aty ku është e mundur, duhet gjithashtu të identifikojë punëtorët që mund të jenë më të rrezikuar nga COVID-19, ata me probleme shëndetësore themelore ose që mund të jenë ndryshe në rrezik.
- Duhet t'i kushtohet vëmendje mënyrave se si të minimizohet lëvizja brenda dhe jashtë vendit. Kjo mund të përfshijë zgjatjen e afatit të kontratave ekzistuese, për të shmangur kthimin e punëtorëve në shtëpi në zonat e prekura ose kthimin në vend nga zonat e prekura.
- Punëtorëve të akomoduar në kantier duhet t'u kërkohej të minimizojnë kontaktet me njerëzit pranë kantierit, dhe në raste të caktuara të ndalohen të largohen nga vendi për kohëzgjatjen e kontratës së tyre, në mënyrë që të shmangët kontakti me komunitetet lokale.
- Duhet t'i kushtohet vëmendje kërkesës që punëtorët që banojnë në komunitetin lokal të zhvendosen në akomodimin në terren (sipas disponueshmërisë) ku ata do t'i nënshtroheshin të njëjtave kufizime.
- Punëtorët nga komunitetet lokale, të cilët kthehen në shtëpi çdo ditë, javore ose mujore, do të jenë më të vështirë për t'u menaxhuar. Ata duhet t'i nënshtrohen kontrolleve shëndetësore në hyrjen në vend (siç është përcaktuar më sipër) dhe në një moment, rrethanat mund ta bëjnë të nevojshme që t'u kërkohej ose të përdorin akomodimin në vend ose të mos vijnë në punë.

(b) HYRJA/DALJA NË VENDIN E PUNËS DHE KONTROLLET PËR FILLIMIN E PUNËS

Hyrja/dalja në vendin e punës duhet të kontrollohet dhe dokumentohet si për punëtorët ashtu edhe për palët e tjera, duke përfshirë stafin mbështetës dhe furnitorët. Masat e mundshme mund të përfshijnë:

Krijimi i një sistemi për kontrollin e hyrjes/daljes në kantier, sigurimin e kufijve të zonës dhe vendosjen e përcaktimit të pikave hyrëse/dalëse (nëse ato nuk ekzistojnë tashmë). Hyrja/dalja në sit duhet të dokumentohet.

- Trajnimi i stafit të sigurisë në sistemin (të përmirësuar) që është vendosur për sigurimin e sitit dhe kontrollin e hyrjes dhe daljes, sjelljet e kërkuara prej tyre në zbatimin e një sistemi të tillë dhe çdo konsideratë specifike për COVID 19.
- Trajnimi i stafit që do të monitorojë hyrjen në vend, duke u siguruar atyre burimet që u nevojiten për të dokumentuar hyrjen e punëtorëve, kryerjen e kontrolleve të temperaturës dhe regjistrimin e detajeve të çdo punonjësi të cilit i refuzohet hyrja.
- Konfirmimi që punëtorët janë të aftë për punë përpara se të hyjnë në vend ose të fillojnë punën. Ndërsa procedurat duhet të ekzistojnë tashmë për këtë, vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet punëtorëve me probleme shëndetësore themelore ose që mund të jenë në rrezik. Duhet t'i kushtohet vëmendje çmobilizimit të personelit me probleme themelore shëndetësore.
- Kontrollimi dhe regjistrimi i temperaturave të punëtorëve dhe njerëzve të tjerë që hyjnë në vend ose që kërkojnë vetë-raportim përpara ose gjatë hyrjes në vend.
- Sigurimi i informimeve ditore për punëtorët përpara fillimit të punës, duke u fokusuar në konsideratat specifike të COVID-19, duke përfshirë etiketën e kollës, higjienën e duarve dhe masat e distancës, duke përdorur demonstrime dhe metoda pjesëmarrëse.
- Gjatë konferencave ditore, duke i kujtuar punëtorët që të vetë-monitorojnë për simptoma të mundshme (ethe, kollë) dhe të raportojnë te mbikëqyrësi i tyre ose pika qendrore e COVID-19 nëse kanë simptoma ose nuk ndihen mirë.
- Parandalimi i një punonjësi nga një zonë e prekur ose që ka qenë në kontakt me një person të infektuar nga kthimi në vend për 14 ditë ose (nëse kjo nuk është e mundur) izolimi i një punonjësi të tillë për 14 ditë.
- Parandalimi i një punonjësi të sëmurë nga hyrja në vend, referimi i tyre në institucionet shëndetësore lokale nëse është e nevojshme ose kërkesa që ata të izoloohen në shtëpi për 14 ditë.

(c) HIGJENA E PËRGJITHSHME

Kërkesat për higjienën e përgjithshme duhet të komunikohen dhe monitorohen, duke përfshirë:

- Trajnimi i punonjësve dhe stafit në terren për shenjat dhe simptomat e COVID-19, si përhapet, si të mbrohen (përfshirë larjen e rregullt të duarve dhe distancimin social) dhe çfarë të bëjnë nëse ata ose njerëzit e tjerë kanë simptoma (për informacion të mëtejshëm shihni [OBSH-në Këshilla për COVID-19 për publikun](#)).
- Vendosja e posterave dhe tabelave përreth sitit, me imazhe dhe tekst në gjuhët lokale.
- Sigurimi që pajisjet e larjes së duarve të furnizuara me sapun, peshqirë letre të disponueshme dhe kosha të mbyllura mbeturinash ekzistojnë në vendet kyçe në të gjithë vendin, duke përfshirë hyrjet/daljet në zonat e punës; ku ka një tualet, mensë ose shpërndarje ushqimore, ose furnizim me ujë të pijshëm; në strehimin e punëtorëve; në stacionet e mbetjeve; në dyqane; dhe në hapësira të përbashkëta. Aty ku pajisjet për larjen e duarve nuk ekzistojnë ose nuk janë të përshtatshme, duhet të merren masa për vendosjen e tyre. Mund të përdoret gjithashtu dezinfektues me bazë alkooli (nëse disponohet, 60-95% alkool).
- Rishikoni akomodimet e punëtorëve dhe vlerësoni ato në dritën e kërkesave të përcaktuara në [udhëzuesin e IFC/BERZH për Akomodimin e Punëtorëve: proceset dhe standardet](#), i cili ofron udhëzime të vlefshme për praktikatat e mira për akomodimin.
- Vendosja mënjane e një pjese të akomodimit të punëtorëve për vetëkarantinë paraprake si dhe izolim më formal të stafit që mund të infektohet (shih paragrafin (f)).

(d) PASTRIMI DHE HEQJA E MBETURINAVE

Kryerja e pastrimit të rregullt dhe të plotë të të gjitha objekteve, duke përfshirë zyrat, akomodimin, mensat, hapësirat e përbashkëta. Rishikoni protokollin e pastrimit për pajisjet kryesore të ndërtimit (veçanërisht nëse ato operohen nga punëtorë të ndryshëm). Kjo duhet të përfshijë:

- Sigurimi i stafit të pastrimit me pajisje të përshtatshme pastrimi, materiale dhe dezinfektues.
- Rishikoni sistemet e përgjithshme të pastrimit, trajnimin e stafit të pastrimit për procedurat e duhura të pastrimit dhe frekuencën e duhur në zonat me përdorim të lartë ose me rrezik të lartë.
- Aty ku parashikohet që pastruesit do të kërkohen për të pastruar zonat që kanë qenë ose dyshohet se janë kontaminuar me COVID-19, duke u pajisur me PPE të përshtatshme: fustane ose përparëse, doreza, mbrojtje për sytë (maska, syze ose ekrane për fytyrën) dhe çizme ose këpucë pune të mbyllura. Nëse PPE e përshtatshme nuk është e disponueshme, pastruesit duhet të pajisen me alternativat më të mira të disponueshme.
- Trajnimi i pastruesve në higjienën e duhur (përfshirë larjen e duarve) para, gjatë dhe pas kryerjes së aktiviteteve të pastrimit; si të përdorni në mënyrë të sigurt PPE (aty ku kërkohet); në kontrollin e mbetjeve (përfshirë PPE të përdorura dhe materiale pastrimi).
- Çdo mbetje mjekësore e prodhuar gjatë kujdesit të punëtorëve të sëmurë duhet të mbledhet në mënyrë të sigurt në kontejnerë ose thasë të caktuar dhe të trajtohet dhe asgjësohet sipas kërkesave përkatëse (p.sh., kombëtare, OBSH). Nëse djegia e hapur dhe djegia e mbetjeve mjekësore është e nevojshme, kjo duhet të jetë për një kohëzgjatje sa më të kufizuar që të jetë e mundur. Mbetjet duhet të reduktohen dhe të ndahen, në mënyrë që të digjet vetëm sasia më e vogël e mbetjeve (për informacion të mëtejshëm [shihni udhëzimin e përkohshëm të OBSH-së për ujin, kanalizimet dhe menaxhimin e mbetjeve për COVID-19](#)) .

(e) RREGULLIMI I PRAKTIKAVE TË PUNËS

Merrni parasysh ndryshimet në proceset dhe oraret e punës për të reduktuar ose minimizuar kontaktin midis punëtorëve, duke ditur se kjo ka të ngjarë të ndikojë në orarin e projektit. Masa të tilla mund të përfshijnë:

- Zvogëlimi i madhësisë së ekipeve të punës.
- Kufizimi i numrit të punëtorëve në vend në çdo kohë.
- Kalimi në një rotacion pune 24-orëshe.
- Përshtatja ose ridizajnimi i proceseve të punës për aktivitete dhe detyra specifike të punës për të mundësuar distancimin social dhe trajnimin e punëtorëve për këto procese.
- Duke vazhduar me trajnimet e zakonshme të sigurisë, duke shtuar konsiderata specifike për COVID-19. Trajnimi duhet të përfshijë përdorimin e duhur të PPE-ve normale. Ndërsa që nga data e këtij shënimi, këshilla e përgjithshme është që punëtorët e ndërtimit nuk kërkojnë PPE specifike për COVID-19, kjo duhet të mbahet në shqyrtim (për informacion të mëtejshëm shihni [udhëzimin e përkohshëm të OBSH-së për përdorimin racional të pajisjeve mbrojtëse personale \(PPE\) për COVID-19 -19](#)) .
- Rishikimi i metodave të punës për të reduktuar përdorimin e PPE-ve të ndërtimit, në rast se furnizimet bëhen të pakta ose PPE është e nevojshme për punonjësit mjekësorë ose pastruesit. Kjo mund të përfshijë, p.sh. përpjekjen për të reduktuar nevojën për maska kundër pluhurit duke kontrolluar nëse sistemet e spërkatjes së ujit janë në gjendje të mirë pune dhe janë mirëmbajtur ose duke reduktuar kufirin e shpejtësisë për kamionët e ngarkesës.
- Organizimi (aty ku është e mundur) për pushimet e punës që do të bëhen në zonat e jashtme brenda kantierit.
- Merrni parasysh ndryshimin e strukturës së mensës dhe shpërndarjen e orarit të vakteve për të lejuar distancimin social dhe qasjen në faza dhe/ose kufizimin e përkohshëm të aksesit në ambientet e kohës së lirë që mund të ekzistojnë në vend, duke përfshirë palestrat.
Në një moment, mund të jetë e nevojshme të rishikohet plani i përgjithshëm i projektit, për të vlerësuar shkallën në të cilën duhet të rregullohet (ose puna të ndalet plotësisht) për të pasqyruar praktikat e kujdesshme të punës, ekspozimin e mundshëm të punëtorëve dhe komunitetit dhe disponueshmërinë e furnizimeve. , duke marrë parasysh këshillat dhe udhëzimet e qeverisë.

(f) PROJEKT SHËRBIMET MJEKËSORE

Merrni parasysh nëse shërbimet mjekësore ekzistuese të projektit janë adekuate, duke marrë parasysh infrastrukturën ekzistuese (madhësia e klinikës/postit mjekësor, numri i shtretërve, objektet e izolimit), personeli mjekësor, pajisjet dhe furnizimet, procedurat dhe trajnimi. Aty ku këto nuk janë adekuate, merrni parasysh përmirësimin e shërbimeve kur është e mundur, duke përfshirë:

- Zgjerimi i infrastrukturës mjekësore dhe përgatitja e zonave ku pacientët mund të izolohen. Udhëzimet për ngritjen e objekteve të izolimit përcaktohen në [udhëzimin e përkohshëm të OBSH-së mbi konsideratat për karantinimin e individëve në kontekstin e kontrollit për COVID-19](#) . Objektet e izolimit duhet të vendosen larg akomodimit të punëtorëve dhe aktiviteteve të vazhdueshme të punës. Kur është e mundur, punëtorët duhet të pajisen me një dhomë të vetme të ajrosur mirë (dritare dhe dyer të hapura). Aty ku kjo nuk është e mundur, objektet e izolimit duhet të lejojnë të paktën 1 metër ndërmjet punëtorëve në të njëjtën dhomë, duke i ndarë punëtorët me perde, nëse është e mundur. Punonjësit e sëmurë duhet të kufizojnë lëvizjet e tyre, duke shmangur zonat dhe objektet e përbashkëta dhe të mos lejohen vizitorët derisa të kenë hequr qafe simptomat për 14 ditë. Nëse kanë nevojë të përdorin hapësira dhe ambiente të përbashkëta (p.sh. kuzhina ose mensa), ata duhet ta bëjnë këtë vetëm kur punëtorët e paprekur nuk janë të pranishëm dhe zona/objektet duhet të pastrohen para dhe pas një përdorimi të tillë. _
- Trajnimi i stafit mjekësor, i cili duhet të përfshijë këshillat aktuale të OBSH-së për COVID-19 dhe rekomandimet për specifikat e COVID-19. Aty ku dyshohet për infeksion COVID-19, ofruesit mjekësorë në terren duhet të ndjekin [udhëzimet e përkohshme të OBSH-së për parandalimin dhe kontrollin e infeksionit gjatë kujdesit shëndetësor kur dyshohet për infeksion të koronavirusit të ri \(nCoV\)](#) .
- Trajnimi i personelit mjekësor në testim, nëse testimi është i disponueshëm.
- Vlerësimi i stokut aktual të pajisjeve, furnizimeve dhe ilaçeve në vend, dhe marrja e stokut shtesë, aty ku kërkohet dhe është e mundur. Kjo mund të përfshijë PPE mjekësore, të tilla si fustane, përparëse, maska mjekësore, doreza dhe mbrojtje për sytë. Referojuni udhëzimeve të OBSH-së për atë që këshillohet (për informacion të mëtejshëm shihni [udhëzimin e përkohshëm të OBSH-së për përdorimin racional të pajisjeve mbrojtëse personale \(PPE\) për COVID-19](#)) .
- Nëse artikujt PPE nuk janë të disponueshëm për shkak të mungesave në mbarë botën, personeli mjekësor në projekt duhet të bie dakord për alternativat dhe të përpiqet t'i prokurorë ato. Alternativat që mund të gjenden zakonisht në vendet e ndërtimit përfshijnë maskat e pluhurit, dorezat e ndërtimit dhe syzet e syve. Ndërsa këto artikuj nuk rekomandohen, ato duhet të përdoren si mjeti i fundit nëse nuk ka PPE mjekësore.
- Ventilatorët normalisht nuk do të jenë të disponueshëm në vendet e punës dhe në çdo rast, intubimi duhet të kryhet vetëm nga staf mjekësor me përvojë. Nëse një punëtor është jashtëzakonisht i sëmurë dhe nuk mund të marrë frymë siç duhet vetë, ai duhet të referohet menjëherë në spitalin lokal (shih (g) më poshtë).
- Rishikoni metodat ekzistuese për trajtimin e mbetjeve mjekësore, duke përfshirë sistemet për magazinimin dhe asgjësimin (për informacion të mëtejshëm shihni [udhëzimin e përkohshëm të OBSH-së për ujin, kanalizimet dhe menaxhimin e mbetjeve për COVID-19](#) , dhe [udhëzimet e OBSH-së për menaxhimin e sigurt të mbetjeve nga aktivitetet e kujdesit shëndetësor](#)) . _

(g) SHËRBIMET MJEKËSORE DHE TË TJERA LOKALE

Duke pasur parasysh shtrirjen e kufizuar të shërbimeve mjekësore të projektit, projektit mund t'i duhet t'i referojë punëtorët e sëmurë në shërbimet mjekësore lokale. Përgatitja për këtë përfshin:

- Marrja e informacionit në lidhje me burimet dhe kapacitetin e shërbimeve mjekësore lokale (p.sh. numri i shtretërve, disponueshmëria e personelit të trajnuar dhe furnizimet thelbësore).
- Kryerja e diskutimeve paraprake me objekte të veçanta mjekësore, për të rënë dakord se çfarë duhet bërë në rast se punëtorët e sëmurë duhet të referohen.
- Duke marrë parasysh mënyrat në të cilat projekti mund të jetë në gjendje të mbështesë shërbimet mjekësore lokale në përgatitjen e anëtarëve të komunitetit që sëmuren, duke pranuar që të moshuarit ose ata me kushte mjekësore paraekzistuese kërkojnë mbështetje shtesë për të pasur trajtim të përshtatshëm nëse sëmuren.
- Sqarimi i mënyrës se si do të transportohet një punëtor i sëmurë në institucionin mjekësor dhe kontrollimi i disponueshmërisë së një transporti të tillë.
- Krijimi i një protokollit të rënë dakord për komunikimet me shërbimet lokale të urgjencës/mjekësore.
- Duke rënë dakord me shërbimet lokale mjekësore/institucionet mjekësore specifike për qëllimin e shërbimeve që do të ofrohen, procedurën për pranimin e pacientëve dhe (aty ku është e nevojshme) çdo kosto ose pagesë që mund të përfshihet.
- Duhet të përgatitet gjithashtu një procedurë në mënyrë që menaxhmenti i projektit të dijë se çfarë të bëjë në rast fatkeq që një punëtor i sëmurë me COVID-19 vdes. Ndërsa procedurat normale të projektit do të vazhdojnë të zbatohen, COVID-19 mund të ngrejë çështje të tjera për shkak të natyrës infektive të

sëmundjes. Projekti duhet të ndërlihet me autoritetet lokale përkatëse për të koordinuar atë që duhet bërë, duke përfshirë çdo raportim ose kërkesë të tjera sipas ligjit kombëtar.

(h) INSTANCAT OSE PËRPËNDARJE TË VIRUSIT

OBSH ofron këshilla të hollësishme se çfarë duhet bërë për të trajtuar një person që sëmuret ose shfaq simptoma që mund të lidhen me virusin COVID-19 (për informacion të mëtejshëm shihni [udhëzimet e përkohshme të OBSH-së për parandalimin dhe kontrollin e infeksionit gjatë kujdesit shëndetësor kur koronavirusi i ri \(nCoV\) dyshohet për infeksion](#)). Projekti duhet të përcaktojë procedura të bazuara në rrezik për t'u ndjekur, me qasje të diferencuara në bazë të rastit ashpërsia (, të moderuar, të rënda, kritike butë) dhe faktorët e rrezikut (të tilla si moshë, hipertension, diabet) (për informacione të mëtejshme se [e EHO udhëzim i përkohshëm mbi konsideratat operacionale për menaxhimin e rasteve të COVID-19 në objektin shëndetësor dhe komunitetin](#)). Këto mund të përfshijnë sa vijon: __

- Nëse një punëtor ka simptoma të COVID-19 (p.sh. ethe, kollë e thatë, lodhje), punonjësi duhet të hiqet menjëherë nga aktivitetet e punës dhe të izolohet në vend.
- Nëse testimi është i disponueshëm në terren, punëtori duhet të testohet në vend. Nëse një test nuk është i disponueshëm në terren, punëtori duhet të transportohet në institucionet shëndetësore lokale për t'u testuar (nëse testimi është i disponueshëm).
- Nëse testi rezulton pozitiv për COVID-19 ose nuk disponohet asnjë test, punonjësi duhet të vazhdojë të jetë i izoluar. Kjo do të jetë ose në vendin e punës ose në shtëpi. Nëse është në shtëpi, punëtori duhet të transportohet në shtëpinë e tyre me transportin e parashikuar nga projekti.
- Procedurat e gjera të pastrimit me dezinfektues me përmbajtje të lartë alkooli duhet të ndërmerren në zonën ku punëtori ishte i pranishëm, përpara se të ndërmerret çdo punë e mëtejshme në atë zonë. Mjetet e përdorura nga punëtori duhet të pastrohen duke përdorur dezinfektues dhe PPE të asgjësohen.
- Bashkëpunëtorëve (dmth. punëtorëve me të cilët punëtori i sëmurë ishte në kontakt të ngushtë) duhet t'u kërkohet të ndalojnë punën dhe t'u kërkohet të karantinohen për 14 ditë, edhe nëse nuk kanë simptoma. Familja dhe kontaktet e tjera të ngushta të punëtorit duhet t'u kërkohet të vendosen në karantinë për 14 ditë, edhe nëse nuk kanë simptoma.
- Nëse një rast me COVID-19 konfirmohet te një punonjës në sit, vizitorët duhet të kufizohen të hyjnë në sit dhe grupet e punëtorëve duhet të izolohen nga njëri-tjetri sa më shumë që të jetë e mundur.
- Nëse punëtorët jetojnë në shtëpi dhe kanë një anëtar të familjes që ka një rast të konfirmuar ose të dyshuar të COVID19, punonjësi duhet të vendoset në karantinë dhe të mos lejohet në vendin e projektit për 14 ditë, edhe nëse nuk kanë simptoma.
- Punëtorët duhet të vazhdojnë të paguhen gjatë periudhave të sëmundjes, izolimit ose karantinës, ose nëse u kërkohet të ndërpresin punën, në përputhje me legjislacionin kombëtar.
- Kujdesi mjekësor (qoftë në terren ose në një spital apo klinikë lokale) që kërkohet nga një punëtor duhet të paguhet nga punëdhënësi.

(i) VAZHUESHMËRIA E FURNIZIMIT DHE AKTIVITETET E PROJEKTIT

Kur shfaqet COVID-19, qoftë në vendin e projektit ose në komunitet, qasja në vendin e projektit mund të kufizohet dhe lëvizja e furnizimeve mund të ndikohet.

- Identifikoni individët mbështetës, në rast se njerëzit kryesorë brenda ekipit të menaxhimit të projektit (PMU, Inxhinieri Mbikëqyrës, Kontraktori, nënkontraktorët) sëmuren dhe komunikoni se cilët janë këta, në mënyrë që njerëzit të jenë të vetëdijshëm për marrëveshjet që janë vendosur.
- Dokumentoni procedurat, në mënyrë që njerëzit të dinë se çfarë janë dhe të mos mbështeten në njohuritë e një personi.
- Kuptoni zinxhirin e furnizimit për furnizimet e nevojshme të energjisë, ujit, ushqimit, furnizimeve mjekësore dhe pajisjeve të pastrimit, merrni parasysh se si mund të ndikohet dhe cilat alternativa janë të disponueshme. Rishikimi i hershëm pro-aktiv i zinxhirëve të furnizimit ndërkombëtar, rajonal dhe kombëtar, veçanërisht për ato furnizime që janë kritike për projektin, është i rëndësishëm (p.sh. karburant, ushqim, mjekësi, pastrim dhe furnizime të tjera thelbësore). Planifikimi për një ndërprerje 1-2 mujore të mallrave kritike mund të jetë i përshtatshëm për projekte në zona më të largëta.

- Vendosni porosi për/prokuroni furnizime kritike. Nëse nuk disponohet, merrni parasysh alternativat (aty ku është e mundur).
- Merrni parasysh rregullimet ekzistuese të sigurisë dhe nëse këto do të jenë të përshtatshme në rast të ndërprerjes së funksionimit normal të projektit.
- Konsideroni se në cilën pikë mund të bëhet e nevojshme që projekti të reduktojë ndjeshëm aktivitetet ose të ndalojë plotësisht punën, dhe çfarë duhet bërë për t'u përgatitur për këtë dhe për të rifilluar punën kur të bëhet e mundur ose e realizueshme.

(j) TRAJNIMI DHE KOMUNIKIMI ME PUNËTORËT

Punëtorëve duhet t'u sigurohen mundësi të rregullta për të kuptuar situatën e tyre dhe se si mund të mbrojnë më mirë veten, familjet e tyre dhe komunitetin. Ata duhet të ndërgjegjësohen për procedurat që janë vendosur nga projekti dhe përgjegjësitë e tyre në zbatimin e tyre.

- Është e rëndësishme të jemi të vetëdijshëm se në komunitetet afër sajtit dhe mes punëtorëve pa akses në menaxhimin e projektit, media sociale ka të ngjarë të jetë një burim kryesor informacioni. Kjo ngre rëndësinë e informacionit dhe angazhimit të rregullt me punëtorët (p.sh. përmes trajnimeve, bashkive, kutive të veglave) që thekson se çfarë po bën menaxhmenti për t'u marrë me rreziqet e COVID-19. Zbutja e frikës është një aspekt i rëndësishëm i paqes mendore dhe vazhdimësisë së biznesit në fuqinë punëtore. Punëtorëve duhet t'u jepet një mundësi për të bërë pyetje, për të shprehur shqetësimet e tyre dhe për të bërë sugjerime.
- Trajnimi i punëtorëve duhet të kryhet rregullisht, siç u diskutua në seksionet e mësipërme, duke u ofruar punëtorëve një kuptim të qartë se si pritet që ata të sillen dhe të kryejnë detyrat e tyre të punës.
- Trajnimi duhet të trajtojë çështjet e diskriminimit ose paragjykitimit nëse një punëtor sëmuret dhe të sigurojë një kuptim të trajektores së virusit, ku punëtorët kthehen në punë.
- Trajnimi duhet të mbulojë të gjitha çështjet që normalisht do të kërkoheshin në vendin e punës, duke përfshirë përdorimin e procedurave të sigurisë, përdorimin e PPE-ve të ndërtimit, çështjet e shëndetit dhe sigurisë në punë dhe kodin e sjelljes, duke marrë parasysh që praktikatat e punës mund të jenë përshtatur.
- Komunikimet duhet të jenë të qarta, të bazuara në fakte dhe të dizajnuara për t'u kuptuar lehtësisht nga punëtorët, për shembull duke shfaqur postera për larjen e duarve dhe distancimin social, dhe çfarë duhet bërë nëse një punonjës shfaq simptoma.

(k) KOMUNIKIMI DHE KONTAKTI ME KOMUNITETIN

Marrëdhëniet me komunitetin duhet të menaxhohen me kujdes, me fokus në masat që po zbatohen për të mbrojtur punëtorët dhe komunitetin. Komuniteti mund të jetë i shqetësuar për praninë e punëtorëve jo vendas, ose për rreziqet që i paraqesin komunitetin nga prania e punëtorëve vendas në kantierin e projektit. Projekti duhet të përcaktojë procedurat e bazuara në rrezik që duhen ndjekur, të cilat mund të pasqyrojnë udhëzimet e OBSH-së (për informacion të mëtejshëm shih [Udhëzuesin e Planit të Veprimtimit për Covid-19, Gatishmëria dhe Përgjigja në Komunikimin e Rrezikut dhe Angazhimin e Komunitetit \(RCCE\) të OBSH-së](#)). Praktika e mirë e mëposhtme duhet të merret parasysh:

- Komunikimet duhet të jenë të qarta, të rregullta, të bazuara në fakte dhe të dizajnuara për t'u kuptuar lehtësisht nga anëtarët e komunitetit.
- Komunikimet duhet të përdorin mjetet në dispozicion. Në shumicën e rasteve, takimet ballë për ballë me komunitetin ose përfaqësuesit e komunitetit nuk do të jenë të mundshme. Duhet të përdoren forma të tjera komunikimi; postera, pamflete, radio, mesazhe me tekst, takime elektronike. Mjetet e përdorura duhet të marrin parasysh aftësinë e anëtarëve të ndryshëm të komunitetit për t'iu qasur atyre, për t'u siguruar që komunikimi të arrijë këto grupe.
- Komuniteti duhet të ndërgjegjësohet për procedurat e vendosura në vend për të adresuar çështjet që lidhen me COVID-19. Kjo duhet të përfshijë të gjitha masat që po zbatohen për të kufizuar ose ndaluar kontaktin ndërmjet punëtorëve dhe komunitetit. Këto duhet të komunikohen qartë, pasi disa masa do të kenë implikime financiare për komunitetin (p.sh. nëse punëtorët paguajnë për strehim ose përdorin objektet lokale). Komuniteti duhet të ndërgjegjësohet për procedurën e hyrjes/daljes në kantier, trajnimin që u jepet punëtorëve dhe procedurën që do të ndiqet nga projekti nëse një punëtor sëmuret.

- Nëse përfaqësuesit e projektit, kontraktorët ose punëtorët po ndërveprojnë me komunitetin, ata duhet të praktikojnë distancimin social dhe të ndjekin udhëzime të tjera për COVID-19 të lëshuara nga autoritetet përkatëse, kombëtare dhe ndërkombëtare (p.sh. OBSH).

6. PUSHTETET DHE LEGJISLACIONI EMERGJENCE

Shumë Huamarrës po miratojnë legjislacion emergjent. Shtrirja e një legjislacioni të tillë dhe mënyra se si ai ndërvepron me kërkesat e tjera ligjore, do të ndryshojë nga vendi në vend. Një legjislacion i tillë mund të mbulojë një sërë çështjesh, për shembull:

- Shpallja e një emergjence të shëndetit publik
Autorizimi i përdorimit të policisë ose ushtrisë në aktivitete të caktuara (p.sh. zbatim i shtetrrethimit ose kufizimet në lëvizje)
- Urdhërimi i kategorive të caktuara të punonjësve për të punuar me orar më të gjatë, për të mos marrë pushime ose për të mos lënë punën e tyre (p.sh. punonjësit e shëndetësisë)
- Urdhërimi i punonjësve jo thelbësorë të qëndrojnë në shtëpi, për paga të reduktuara ose pushime të detyrueshme

Me përjashtim të rrethanave të jashtëzakonshme (pas referimit në Komitetin e Rishikimit Mjedisor dhe Social të Operacioneve të Bankës Botërore (OESRC)), projektet do të duhet të ndjekin legjislacionin e urgjencës në masën që këto janë të detyrueshme ose të këshillueshme. Është e rëndësishme që Huamarrësi të kuptojë se si kërkesat e detyrueshme të legjislacionit do të ndikojnë në projekt. Ekipe duhet t'u kërkojnë Huamarrësve (dhe nga ana tjetër, Huamarrësit duhet të kërkojnë nga Kontraktorët) të marrin në konsideratë se si legjislacioni i emergjencës do të ndikojë në detyrimet e Huamarrësit të përcaktuara në marrëveshjen ligjore dhe detyrimet e përcaktuara në kontratat e ndërtimit. Kur legjislacioni kërkon një shmangie materiale nga detyrimet ekzistuese kontraktuale, kjo duhet të dokumentohet, duke përcaktuar dispozitat përkatëse.

Lista e burimeve: Udhëzime për COVID-19

Duke qenë se situata e COVID-19 po evoluon me shpejtësi, një version i kësaj liste burimesh do të përditësohet rregullisht dhe do të vihet në dispozicion në faqen e intranetit të operacioneve të Bankës Botërore COVID-19 (<http://covidoperations/>).

Udhëzimet e OBSH-së

Këshilla për publikun

- Këshillat e OBSH-së për publikun, duke përfshirë distancimin social, higjienën e frymëmarrjes, vetë-karantinimin dhe kërkimin e këshillave mjekësore, mund të konsultohen në këtë faqe interneti të OBSH-së: https://ëëë.ëho.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/këshilla_për_publicun

Udhëzime teknike

- [Parandalimi dhe kontrolli i infeksionit gjatë kujdesit shëndetësor kur dyshohet për infeksion të ri me koronavirus \(nCoV\)](#) , lëshuar më 19 mars 2020
- [Rekomandime për shtetet anëtare për të përmirësuar praktikën e higjienës](#) , të lëshuara më 1 prill 2020
- [Qendra e Trajtit të Infeksioneve të Rënda Akute Respiratore](#) , lëshuar më 28 Mars 2020
- [Parandalimi dhe kontrolli i infeksioneve në institucionet e kujdesit shëndetësor \(me fokus në mjediset me burime të kufizuara\)](#) , lëshuar në 2018
- [Udhëzime laboratorike për biosigurinë në lidhje me sëmundjen koronavirus 2019 \(COVID-19\)](#) , lëshuar më 18 mars 2020
- [Manuali i Biosafety Laboratory, botimi i 3-të](#) , botuar në 2014
- [Testimi laboratorik për COVID-19, duke përfshirë mbledhjen dhe dërgesën e mostrave](#) , lëshuar më 19 mars 2020
- [Strategjia e Testimit Laboratorik me Prioritet sipas Skenarëve të Transmetimit 4Cs](#) , lëshuar më 21 Mars 2020
- [Parandalimi dhe kontrolli i infeksionit për menaxhimin e sigurt të një trupi të vdekur në kontekstin e COVID-19](#) , lëshuar më 24 Mars 2020
- [Konsideratat kryesore për riatdhesimin dhe karantinimin e udhëtarëve në lidhje me shpërthimin e COVID-19](#) , lëshuar më 11 shkurt 2020

- [Përgatitja, parandalimi dhe kontrolli i COVID-19 për refugjatët dhe migrantët në mjediset jo kampe](#) , lëshuar më 17 Prill 2020
- [Përhapja e sëmundjes së koronavirusit \(COVID-19\): të drejtat, rolet dhe përgjegjësitë e punonjësve shëndetësorë, duke përfshirë konsideratat kryesore për sigurinë dhe shëndetin në punë](#) , lëshuar më 18 mars 2020
- [Burimet dhe shpërndarja e oksigjenit për qendrat e trajtimit të COVID-19](#) , lëshuar më 4 prill 2020
- [Udhëzimet e Planit të Veprimit për Komunikimin dhe Angazhimin e Komunitetit për Rrezikun \(RCCE\) Përgatitja dhe Përgjigja ndaj COVID-19](#) , lëshuar më 16 mars 2020
- [Konsideratat për karantinimin e individëve në kuadër të kufizimit për sëmundjen koronavirus \(COVID-19\)](#) , lëshuar më 19 mars 2020
- [Konsideratat operacionale për menaxhimin e rastit të COVID-19 në objektin shëndetësor dhe komunitetin](#) , lëshuar më 19 mars 2020
- [Përdorimi racional i pajisjeve mbrojtëse personale për sëmundjen koronavirus 2019 \(COVID-19\)](#) , lëshuar më 27 shkurt 2020
- [Përgatitja e vendit tuaj të punës për COVID-19](#) , lëshuar më 19 mars 2020
- [Uji, kanalizimi, higjiena dhe menaxhimi i mbetjeve për COVID-19](#) , lëshuar më 19 Mars 2020
- [Menaxhimi i sigurt i mbetjeve nga aktivitetet e kujdesit shëndetësor](#) , lëshuar në vitin 2014
- [Këshilla për përdorimin e maskave në komunitet, gjatë kujdesit në shtëpi dhe në mjediset e kujdesit shëndetësor në kontekstin e shpërthimit të koronavirusit të ri \(COVID-19\)](#) , lëshuar më 19 mars 2020
- [Konsideratat e aftësisë së kufizuar gjatë shpërthimit të COVID-19](#) , lëshuar më 26 mars 2020

UDHËZIM I GRUPIT TË BANKËS BOTËRORE

- [Shënim Teknik: Konsultimet Publike dhe Angazhimi i Palëve të Interesit në operacionet e mbështetura nga BB kur ka kufizime në kryerjen e takimeve publike](#) , lëshuar më 20 mars 2020
- [Shënim Teknik: Përdorimi i Forcave Ushtarake për të Asistuar në Operacionet COVID-19](#) , lëshuar më 25 Mars 2020
- [Shënim i përkohshëm ESF/Safeguards: Konsideratat e COVID-19 në projektet e ndërtimit/punëve civile](#) , lëshuar më 7 prill 2020
- [Shënim teknik mbi SEA/H për operacionet e reagimit ndaj HNP COVID](#) , lëshuar në Mars 2020
- [Këshilla e përkohshme për klientët e IFC-së për parandalimin dhe menaxhimin e rreziqeve shëndetësore të COVID-19 në vendin e punës](#) , lëshuar më 6 prill 2020
- [Këshilla e përkohshme për klientët e IFC për Mbështetjen e Punëtorëve në kontekstin e COVID-19](#) , lëshuar më 6 Prill 2020
- [Fleta e këshillave të IFC-së për udhëheqjen e kompanisë për reagimin ndaj krizave: Përbalja me pandeminë COVID-19](#) , lëshuar më 6 prill 2020
- [Udhëzimet e ËBG EHS për objektet e kujdesit shëndetësor](#) , lëshuar më 30 prill 2007

UDHËZUES I ONP-së

- [Standardet e ILO-s dhe Pyetjet e shpeshta të COVID-19](#) , të lëshuara më 23 Mars 2020 (ofron një përmbledhje të përgjigjeve për pyetjet më të shpeshta në lidhje me standardet ndërkombëtare të punës dhe COVID-19)

UDHËZIM IMFI

- [ADB Menaxhimi i Mbetjeve Mjekësore Infektive gjatë Pandemisë COVID-19](#)
- [Udhëzimi i IDB Invest për projektet e infrastrukturës mbi COVID-19: Një profil i shpejtë i rrezikut dhe një kornizë vendimi](#)
- [Udhëzues KfË DEG COVID-19 për punëdhënësit](#) , lëshuar më 31 mars 2020
- [Udhëzimet e Grupit CDC COVID-19 për Punëdhënësit](#) , lëshuar më 23 Mars 2020